

tv-15 naš TOVARIS

Št. 25
25. junija 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Slovenski pevski tabor

»... To ljubiteljsko zaledje predstavlja v današnjem času najrazličnejših kriz in malodušja resnično dragotino.«

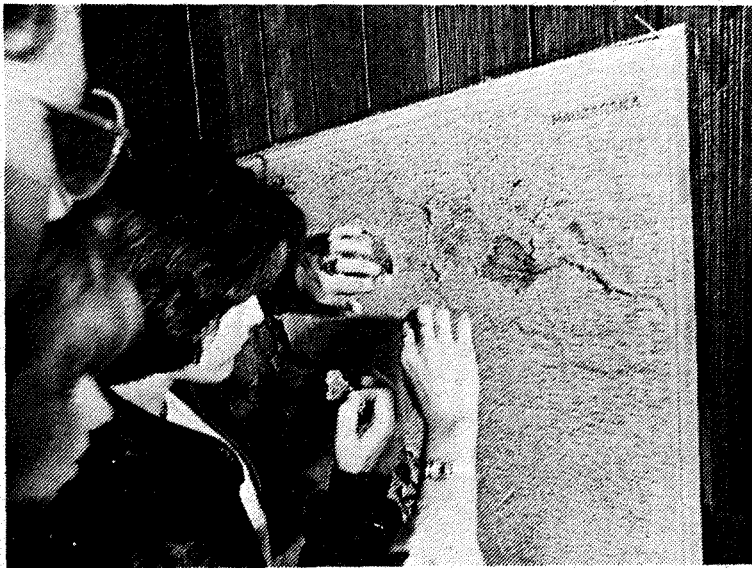
To so besede iz uvodnega govora na 18. Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, ki jih je zbranim namenil predsednik Predsedstva RK SZDL Slovenije Jože Smole. O srečanju tako velikega števila pevcev, kakršno je bilo to v Šentvidu, je dejal: »Obenem pa je prav takšno množično srečanje spontane ljudske kulture z udeleženci vseh vrst najrazličnejših poklicev in okolij, delavcev in kmetov, izobražencev in študentov, največja tribuna, s katero uspešno dokazujemo, da kultura ni zgolj porabnica, ki bi ji morali v stiski mošnja še bolj zategniti, temveč nas prepričuje o njeni produktivnosti, saj prispeva tudi k oblikovanju razpoloženja množic ter k snovanju novih idej, ki so nam v času, ki ga doživljamo še kako potrebne...«

Mi bomo o slovenskem pevskem taboru še pisali. Za prihodnjo številko pripravljamo pogovor z dirigentom Radovanom Gobcem ter z eno izmed tisočeriš pevk in zborovodk Jelko Trčkovó iz ljubljanskega Leka.

Čistejša dežela je v njihovih rokah

V Krškem je bila pionirska ekološka konferenca, katere sklepe objavljamo v rubriki Naš pogled

Pionirji so okolje, v katerem živijo, tudi ocenili, svoje ocene pa s pomočjo barv vnesli v zemljevid Slovenije. Slika, ki so jo tako dobili, ni bila prav nič rožnata. Zato so na konferenci predlagali, da se pionirji iz vseh občin vsako leto zberejo na republiški konferenci o varstvu življenjskega okolja. Tako bodo lahko ugotavljali, kaj se je v letu dni izboljšalo, kaj poslabšalo, v kolikšni meri odrasli sploh upoštevajo njihovo mnenje, njihove želje in zahteve.

Do jesenskega šolskega zvonca želimo vsem šolarjem in dijakom veliko sončnih dni.

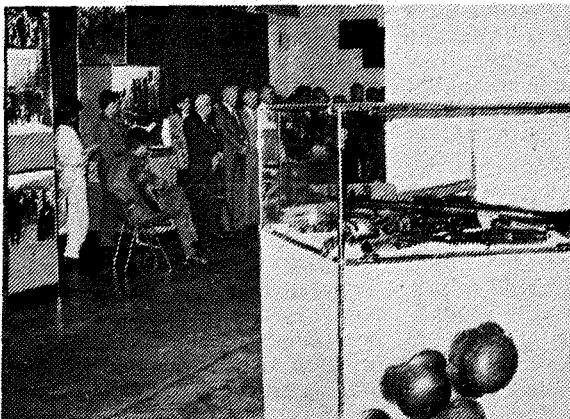
uredništvo TV-5 Naš tovariš

Vstaja v Jugoslaviji 1941

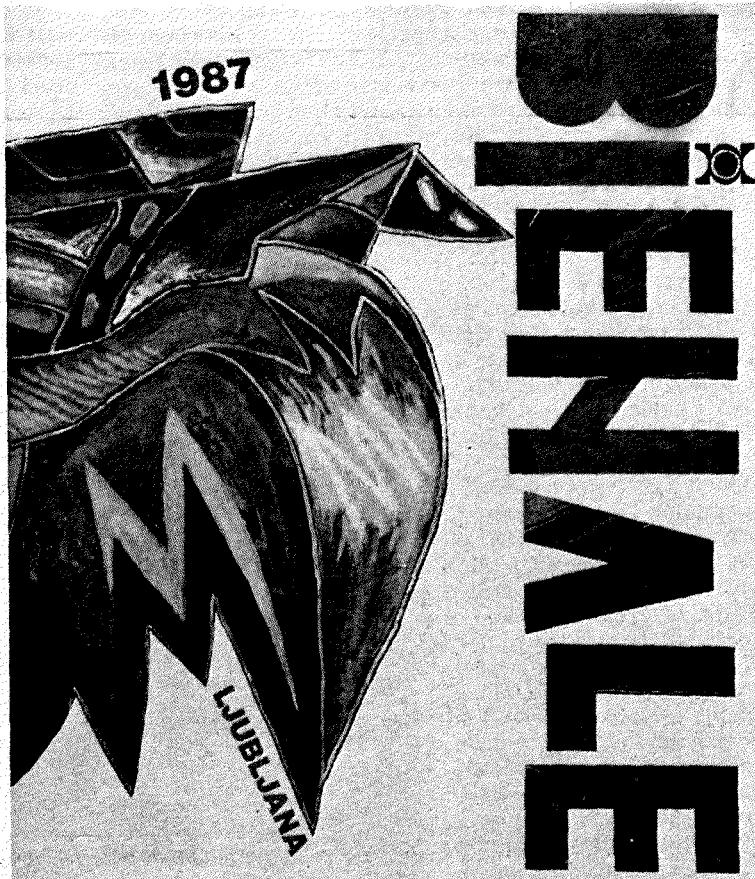
V domu JLA v Ljubljani je te dni odprta razstava z naslovom »Vstaja v Jugoslaviji 1941«. Pripravil jo je Vojni Muzej iz Beograda. Avtor Pavle Ljumović si je ta projekt zamislil v treh tematskih celotah. V prvem obravnava priprave KPJ na oboroženo vstajo, demonstracije 27. marca 1941, aprilsko vojno in okupacijo ter razkosanje Jugoslavije. Drugi del, ki je tudi osrednji, pa je namenjen vstaji jugoslovanskih narodov in narodnosti ter obdobju do zasedanja v Stolicah, ki je bilo 26. septembra 1941. Tretja tematska celota pa zajema obdobje od zasedanja v Stolicah do ustanovitve prve proleterske brigade v Rudu.

Razstavo je odprl poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Svetozar Višnjic.

B. K.

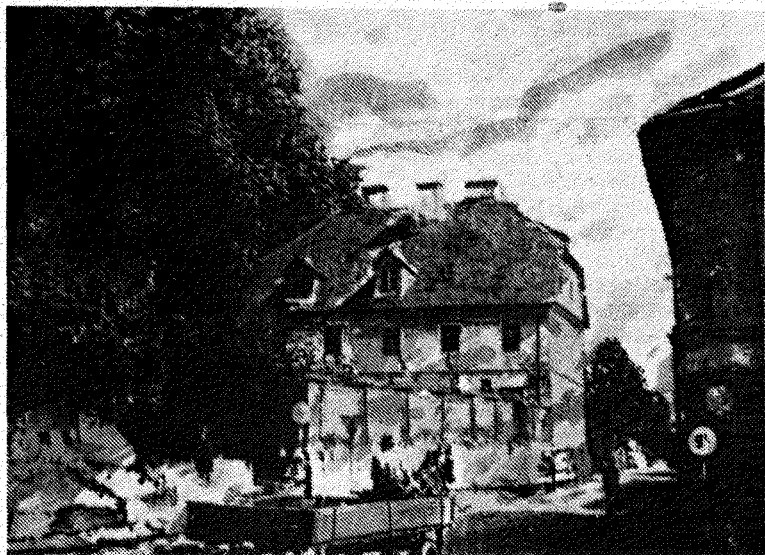

Sejem svetovne grafike

Na pragu poletja se oglasijo fanfare in oznanijo začetek kulturnih dogajanj s ponosno oznako: mednarodna. V Ljubljani se začne poletni kulturni festival, nekaj dni prej pa so v Moderni galeriji odprli veliki presek sodobne svetovne grafike – 17. mednarodni bienale, ki daje našemu glavnemu mestu sloves ene največjih likovnih in kulturnih metropol. Plakat in naslovnica kataloga letošnjega bienala sta delo Lojzeta Logarja, ki se je prebil v ospredje svetovnih ustvarjalnih dogajanj v grafični umetnosti.

Oddolžitev »zagrajskemu kolektivu«

Ljubljanska občina Center (ki si je za svoj praznični dan izbrala 22. junij, dan, ko so – leta 1943 – žene, matere, hčerke in sestre v množičnih demonstracijah pred škofovo rezidenco zahtevale od takratnih oblastnikov, naj olajšajo življenje njihovim možem, sinovom, očetom in bratom, interniranim v zloglasna taborišča) je občinski praznik, med drugim, proslavila s tiskovno konferenco ob izidu nenavadno zanimive knjižice z naslovom Hiša za gradom št. 1. V spomin na lastno revolucionarno, študentovsko, skojevsko, njivaško zagrajsko mladost ter v spomin na dragocene ljudi, svoje vrstnike, svojo generacijo predvojnega in vojnega časa sta jo napisala Drago Košmrlj in Živa Kraigher.

Rutarjevi lastniki hiše, ki je stala v neposredni bližini starega Karlovskega mostu (a je ni več, ker so jo ob gradnji novega mostu pred leti podrli) so oddajali podstrešne sobe študentom, pa ne kakršnimkoli: domovanje v tej hiši so našli bistri, napredni, zavzeti, revolucionarno nastrojeni mladi ljudje, »zagrajski kolektiv«, ki je bil v začetku vojne jedro skojevske organizacije v Ljubljani, svojo človeško in idejno vrednost pa so njegovi pripadniki izpričali tudi z dejanji: kot vodilni aktivisti gibanja, kot prvoborci, kot narodni junaki so dali v boju vse, kar so imeli – njih trinajst – celo življenje.

V. K.

Ob dnevu Civilne zaščite

Te dni je minilo devetintrideset let, odkar smo v Jugoslaviji pripravili prve tečaje o protiletalski zaščiti. V začetku je bila to zaščita pred vojno nevarnostjo, kasneje pa smo jo razširili tudi na vse naravne in druge nesreče. Civilno zaščito, kot jo pojmujemo danes, pa smo prvič omenili v zakonu o ljudski obrambi, ki ga je skupščina Jugoslavije sprejela 16. junija 1955, štiri dni kasneje pa ga je podpisal tudi tovariš Tito. V spomin na ta dan praznujemo 20. junija po vsej Jugoslaviji dan Civilne zaščite.

V vseh teh letih je šla skozi različne oblike usposabljanja večina delovnih ljudi in občanov.

Organizacija civilne zaščite je danes usposobljena varovati in reševati občane in njihovo ter družbeno premoženje, ne glede na to, ali je vojna ali mir.

Njen dan so slovesno obeležili po vsej naši domovini. Najbolj prizadevnim pripadnikom, so na slovesnih sejah občinskih, mestnih in republiških štabov izročili priznanja in plakete.

B.K.

Iz dela borčevskih delegatov Ela Ulrih-Atena: Ni lahko biti delegat

Dve mandatni obdobji je bila delegatka v Zveznem zboru Skupščine SFRJ, je članica Predsedstva Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in delegatka tega organa v zveznem Druženem svetu za vprašanja družbene ureditve. V zadnjem času je njeno delo tesno povezano z vprašanji ustavnih sprememb in sprememb zakona o združenem delu, z vprašanji o družbeni lastnini in drugimi, podobnimi, povezanimi s širšo temo naše družbene ureditve. Tokrat smo se s tovarišico Ela Ulrih-Ateno pogovarjali o njenih delegatskih nalogah in opažanjih nasploh, s poudarkom na delovanju in delu v zveznem borčevskem predsedstvu.

Tovarišica Atena, lahko začneva pri splošnem pogledu na delegatsko delo vseh, ki redno odhajate na zvezne seje v Beograd?

Če naj se najprej ustavim pri javnem obveščanju o tej temi, moram reči, da slovensko časopisje in TV premalo, preskromno poročajo o zveznih sejah, pa še pri tem pogosto ostaja pri dnevnih redih. Premalo je poročanja o tem, kako se delegati zavzemajo za uveljavitev stališč, ki so se izoblikovala v njihovih (v našem primeru slovenskih) delegatskih bazah, o argumentih, ki smo jih uporabili v obrambo naših stališč in predlogov in končno, o stališčih in argumentih delegatov iz drugih jugoslovanskih republik in pokrajin, zaradi katerih naših predlogov niso podprli. Pogosto se skozi časopisno in drugo javno poročanje dobi vtis, da smo že vnaprej sprti med seboj in zato pač ne sprejemamo predlogov drugih. No, stvar pa je veliko bolj zapletena. Gre predvsem za to, da so med nami velike razlike v stopnji gospodarske in družbene razvitosti, da je zelo različna gospodarska struktura republik in pokrajin in ima zato zvezni predpis v različnih delih države različne učinke. Od tod pa tudi izvirajo različni interesi in potrebe, ki jih je potrebno v strpni in argumentirani delegatski razpravi optimalno uskladiti.

Kako pa je z delegatskim delom v zveznem borčevskem odboru?

Kar zadeva moje delo in poznavanje dela v tem organu menim, da tudi tukaj prihaja na dan vsa pestrost jugoslovanke problematike. Navsezadnje ZZB NOV ni enovita, vsa monolitna, če smo vsi mi borci NOB, to še ne pomeni, da vsi enako razmišljamo o naših težavah in problemih, preboja in kriznega stanja (inflacije, kreditno-denarne politike...) predvsem pa o načinih in sredstvih.

Nesporno je sicer dejstvo, da imamo skupne ideale, vendar pa so naše predstave o tem, kako jih pretočiti v stvarnost, različne. ZZB NOV je pri tem nekoliko na slabšem kot druge družbenopolitične organizacije, kajti mi nismo več aktivni delavci v združenem delu, oziroma nosilci družbenih funkcij. To pomeni, da smo (lahko) manj tvorjni, ko gre za oblikovanje programskih projektov in neposrednih nalog. Predvsem pa imamo manj možnosti boriti se za izvajanje vsega, kar smo včasih s težavo in po dolgotrajnih postopkih uskladili in sprejeli. To pa je tudi rak rana naše stvarnosti. Če bi spoštovali in izvajali

vse, kar smo demokratično sprejeli, bi imeli zdaj veliko manj težav.

Vendar moram poudariti, da ZZB NOV ni in ne more biti zaprta organizacija vojnih veteranov, ki bi skrbela zgolj za pravice svojih članov. Ona je v našem sistemu socialističnega samoupravljanja družbeno angažirana, odgovorna družbenopolitična orga-

Ela Ulrih-Atena

nizacija. Njeni člani se v okviru SZDL in v delegatskih odnosih še vedno koristno, delotvorno vključujejo v družbeno življenje. Mislim pa, da je na zvezni ravni glede tega veliko problemov. Zvezni odbor ZZB NOVJ in njegovo predsedstvo delata predvsem kot forum, vpet v številne organe federacije, pri čemer je pomembno še to, da tudi zvezna konferenca SZDLJ ni uresničila svoje frontovske širine. Tako kot v Zveznem odboru ZZB NOVJ tudi v Zvezni konferenci SZDLJ praviloma ni dialoga, ni boja mišljenj, zoperstavljanja argumentov (okolij, od koder so delegati), zaradi česar so seje neproduktivne – in to prav o tistih temeljnih družbenih dilemah, ob katerih bi morali nujno združevati vse moči in napore – za izhod iz krize. Zvezna konferenca socialistične zveze delu je prepočas in, ker ni dovolj široko temeljena v vseh družbenih organizacijah, tudi nima potrebne politične (družbene) moči za izvajanje njene ustavne vloge in številnih funkcij – od politične akcijske enotnosti socialističnih sil, usmerjanja družbenega razvoja, dajanja pobud, do zavzemanja stališč o vseh pomembnih družbenih vprašanjih, pa do izvajanja družbeno-nadzorne naloge nad delom organov oblasti in upravljanja.

Ker SZDL te svoje naloge na zvezni ravni ni razvila, se tudi ZZB NOVJ moralnopolitično bolj naslanja na naravnost na ZKJ, kar pa za akcijsko enotnost

vseh socialističnih moči ni optimalna rešitev.

Kako delegati v ZO ZZB NOVJ in njegovem predsedstvu »usklajujete« stališča in predloge svoje delegatske baze?

Težko. Tudi v organih ZO ZZB NOV Jugoslavije se odsliskavajo družbena protislovja in objektivne razlike med SR in SAP. Združevanje delegatov po formuli: razviti – nerazviti ne ustreza več vse bolj zapletenim razmeram. Drugačno je razmerje sil, kadar gre za razvoja in druga vprašanja ekonomske politike in spet drugačno, ko gre za ustavne in druge spremembe v političnem sistemu. Glede slednjih ostajamo delegati iz Slovenije že kar po pravilu osamljeni. V ZO ZZB

federacije, in po novi razmejitvi pravice odločanja med zboroma skupščine SFRJ, (spet v korist zveznega zbora, ki odloča na podlagi enostavne večine in brez soglasja republik in pokrajin).

Med takšne zahteve sodi tudi tista o uvedbi Zbora združenega dela, ki naj bi, po mnenju predlagateljev, zagotavljal vladavino delavskega razreda, ta pa je nedeljiv, enoten, jugoslovanski. Pri tem se zane marja, da je vsak delavec najprej občan – državljani svoje republike, pripadnik svojega naroda in šele nato državljani Jugoslavije (in sveta). Zato pa je pomembno, koliko delavcev ima posamezna republika oziroma pokrajina. Temu ustrezno bi bilo namreč tudi razmerje sil (oziroma štetje glasov!) pri odločanju v morebitnem zboru združenega dela v zvezni skupščini. Če pa bi uredili sistem enakega števila delegatov (v takem zboru), bi morali uveljavljati različna merila za volitve delegatov, kar je končno tudi oblika diskriminacije.

Ali lahko te trditve ilustrirate s konkretnimi primeri?

Seveda. Najnovejši primer je informacija o uresničevanju stališč 13. kongresa ZKJ in 21. seje CK ZKJ o realizaciji ustavne koncepcije federacije, ki smo jo kot prvi obravnavali na Predsedstvu Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije na način, ki popolnoma obide tako republike in pokrajine kot tudi združenost ter družbene subjekte; čeprav so vsi ti subjekti tvorni sestavni deli in naše federacije. Informacija je, najmileje rečeno, nekorektna, saj ponovno navaja na nekatere dodatne ustavne spremembe, ki jih v predlogu Predsedstva SFRJ ni, pa tudi Kritična analiza o delovanju političnega sistema – oziroma – javna razprava ob njej – je takšne predloge zavrnila. Tukaj seveda niti ne omejujem, koliko je ta informacija v osnovi skladna s stališči 13. kongresa ZKJ in 21. seje CK ZKJ.

Razprava o tem gradivu na Predsedstvu ZO ZZB NOVJ, je bila po mojem prepričanju poskus vrinjanja razprave k vprašanju o dodatnih spremembah ustave, katerih cilj je širjenje pristojnosti federacije in večja centralizacija. Posledica tega pa bilo še več etatizma in birokratskega vmešavanja v samoupravne odnose.

Ilustrativna je tudi vključitev Informacije o požarni varnosti v Jugoslaviji v letu 1986, dnevni red seje Predsedstva ZO ZZB NOVJ. Čeprav načeloma ne gre oporekati, da ima ZZB NOV pravico uvrstiti na svoje dnevne rede katere koli družbeno vprašanje, sem se vendarle vprašala, kaj je smisel obravnavati te teme. Ko sem natančneje prebrala informacijo, sem razumela njen smisel v tem, da vsebuje predlog za ustanovitev organa za vprašanja požarne varnosti na zvezni ravni. Tak predlog predvideva razširitev pristojnosti federacije pri urejanju osnov v sistemu varstva pred požari, (kar je

sedaj v pristojnosti republik in pokrajin, z nekaterimi izjemami o urejanju prometa z gorljivimi in nevarnimi snovmi).

Kakšen pa je vaš vtis o odnosu do Zveze združenj borcev v našem glavnem mestu?

ZZB NOV je visoko cenjena. Vendar je ta naša organizacija na zvezni ravni pri svojem delovanju bolj usmerjena na neposredno sodelovanje z Zvezo komunistov kot pa na delo v SZDL; tukaj moram ponoviti že na začetku povedano, da socialistična zveza ni razvila svoje ustavne vloge, zato je, rekla bi, normalno, da je za ZZB NOV še vedno »glavna avtoriteta« ZK, čeprav je ZZB NOV tudi do nje kritična. Do neke mere pa je šibka tudi povezava delegatov Zveznega odbora ZZB NOVJ z bazo.

Na področju borčevske dejavnosti na mednarodnem področju in na področju tradicij takorekoč skoraj ni spornih vprašanj, vendar pa je treba v tem kontekstu spet omejiti letošnjo štafeto. Borci iz drugih republik so nas naravnost obsodili, češ da nismo znali preprečiti kontrarevolucionarnih poskusov. Bilo je vse premalo razumevanja (pa tudi pojasnjevanja) teženj zoper pretirano manifestativnost štafete. Prav tako so nam (slovenskim borcem) naprtili doberšen delež krivde za članke v 57. številki Nove revije in seveda – ob pobudi za civilno služenje vojaškega roka – kar je bilo na zvezni borčevski ravni ocenjeno kot hudo protijugoslovansko dejanje (načrtovano dolgoročno). Vse tiste seje so bile za nas, slovenske delegate, zelo boleče. Vsakršen poskus morebitne razlage je bil kategorično zavrnjen s hkratnimi zahtevami po politični odgovornosti republiških funkcionarjev, ki da so dovolili takšno razraščanje protisamoupravnih teženj.

V Beogradu se sploh pogosto srečujemo s stereotipi, po načelu »od kod si, za koga navijaš, kdo si«. Če se ustavim samo pri terminu »delavski razred Jugoslavije«: ob tej temi nekateri pogosto uporabljajo iztrgane Titove citate – kot protitež krepitvi vloge republik in pokrajin. Pri tem se vprašanje nacionalnega ločuje od razrednega po logiki, da vse jugoslovansko pomeni-razredno, medtem ko je vse, kar je v povezavi z republikami in pokrajinami, avtomatično nekaj negativnega, dezintegrativnega, nacionalističnega.

O temi Kosovo ste na Predsedstvu ZO ZZB NOVJ tudi pogosto razpravljali?

Razmere na Kosovu smo res obravnavali večkrat in bili smo enotni v obsodbi iredent ter v zahtevah po zaščiti srbskega in črnogorskega prebivalstva na Kosovu, pa tudi v zahtevi po vzpostavitvi zakonitosti in reda v tej avtonomni pokrajini. Seveda pa dobi to vprašanje v razpravah tovarišev iz Srbije in Kosova še druge odtene. Menim, da teh vprašanj ne moremo ločevati od širšega vprašanja pomoči za hitrejši razvoj te pokrajine – pri čemer se pa mnenja že razhajajo. Slovenski predlog, da

je treba sklad za nerazvite ukiniti in sredstva združevati po samoupravni poti, na podlagi vzajemnega ekonomskega interesa, skupnega rizika in kontrole, je naletel na različne odmeve.

Naš pristop, ki meri na to, da naj se sredstva (morda celo povečana) nameenjajo na nerazvita območja po načelu neposrednih vlaganj, torej namensko, je naletel na takšne in drugačne reakcije. Bila sem presenečena, da je delegat iz Makedonije takšno razlago odobravajo sprejel, le s pripombo, da se delež teh sredstev ne sme zmanjšati... Večina pa je ostala pri tem, da se ni hotela opredeljevati, medtem ko so nekateri vztrajali pri stališču, da gre za predlog, ki sega po ustavni pravici (ta pa predvideva institut sklada za nerazvite). Najbrž pa bo treba natančneje razmisliti, kako priti do stalnega dotoka sredstev na način, kakršnega predvideva slovenski predlog. Zaenkrat je bistvo problema v tem, da akumulacije ni... in premalo govorimo o tem, kako bi jo ustvarili.

Kako pa je z vprašanjem bratstva in enotnosti, borci ga pogosto omenjajo?

Po mojem občutku je to geslo kot izrabljena gramofonska plošča. Morali bi razmisliti o posodobitvi vsebine tega gesla. Nastalo je sredi oborožene revolucije in je pomenilo vse hkrati: izgon okupatorja, revolucijo, vzajemno, skupni boj za isto stvar...

Danes tega ne moremo jemati le kot pridobitev revolucije. Poiskati in artikulirati moramo tisto, kar je danes v naši različnosti enotno. Kaj so naši temeljni skupni interesi: na temeljih našega (že kar zrahlega) patriotizma, na temeljih moralnih in etičnih načel (ki so tudi v krizi). Nekaj časa je pomenilo govoriti o jugoslovanskem patriotizmu kot o nečem, kar je nasprotno nacionalnim interesom, kar seveda ni res. V tej zvezi menim, da bi morala tudi ZZB NOV (poleg vseh drugih) več storiti za uveljavljanje moralno-etičnih vrednot.

To ni le stvar verbalnega deklariranja. Za višjo moralno zavest je treba delovati s pomočjo znanosti, kulture, vzgoje in izobraževanja.

Ustrezne naloge je (za uresničevanje tega cilja) treba vnesti v vse programe družbenih in političnih organizacij. Vse lahko podre takšna izjava, kakršno smo lahko prebrali v No-nu... Pri tem je skrajno neodgovorno objavljati takšne izjave posameznikov v raznih glasilih. To je kvečjemu element socioloških raziskav. Temu nasproti pa imamo na primer Vlak bratstva, kjer mladi ljudje, ki se ob tem vlaku družijo, najbrž ne obujajo spomina na vojni čas, ampak si imajo povedati še kaj drugega iz sodobnega dela in življenja.

Najin pogovor je bil res malo daljši, kot sva na začetku načrtovali, najbrž pa je prispeval, poleg tehničnih misli Ele Ulrih-Atene, tudi k širšemu pogledu na utrip in delo zveznega delegata – takšen je bil vsaj naš dober namen.

B. Ž. J.

Pogovor z Mileno Malovrh, pomočnico (za usmerjeno izobraževanje) direktorja na Zavodu SRS za šolstvo v Ljubljani

Kaj letošnja jesen obeta srednjemu šolstvu

Julija 1979 je strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije potrdil učne načrte skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju, septembra istega leta pa je sprejel zgradbo vzgojnoizobraževalnega programa v prvem in drugem letu usmerjenega (srednjega) izobraževanja. Takrat smo govorili o reformi vzgoje in izobraževanja. S celovito preobrazbo smo želeli v skladu s sprejetimi družbenopolitičnimi izhodišči ustvariti odnos in pogoje, na osnovi katerih bodo delavci v združenem delu z neposrednim odločanjem o rezultatih svojega in skupnega dela zagotavljati vsestranski in trajen razvoj svojih delovnih in drugih ustvarjalnih sposobnosti ter višjo izobrazbeno in kulturno raven. Čas je zahteval spremembe. Razvoj družbenoekonomskih odnosov, kulture, znanosti, tehnike in tehnologije – vse to je klicalo po širši splošni, strokovni in delovni izobrazbi. Prav zato je bila pomembna vloga pisana na kožo skupni vzgojnoizobraževalni osnovi v vseh vzgojnoizobraževalnih programih, osnova, ki naj da mlademu rodu širok pogled, ki naj pomaga oblikovati celovito osebnost. Od takrat so minila leta; šest let so se srednješolci usmerjeno izobraževali, štiri leta pa je potekala evalvacija. Vse mogoče pripombe je bilo slišati med tem časom na račun reforme. Ali smo bili dovolj pripravljeni nanjo? Ali smo dosegli, kar smo želeli? No, ni bilo vse najboljšo, pa tudi najslabše ne. Pozitivno je na primer to, da daje nov način šolanja mlademu rodu širše možnosti poklicnega usposabljanja, prehajanje tako po horizontali (iz enega v drug poklic) kot po vertikali (v vedno višjo strokovnost).

Na pomanjkljivosti so postali pozorni tudi na Zavodu SRS za šolstvo, ki so vsa leta spremljali potek novih programov. Strnili so ugotovitve in tako smo se znašli pred tako imenovano »reformo reforme«. O tem smo se pogovarjali z Mileno Malovrh, pomočnico (za usmerjeno izobraževanje) direktorja

Zavoda SRS za šolstvo v Ljubljani.

»Evalvacija je pokazala določene pomanjkljivosti programov,« je dejala, »zlasti glede praktične usposobljenosti na eni in glede splošno izobraževalnih znanj na drugi strani, ki so potrebna za nadaljnji študij na višjih in visokih šolah. Prav zaradi

obeh teh zahtev je bilo v programih težko uskladiti razmerje med strokovnim in splošnim. Poskušali smo ohraniti približno enak obseg obeh področij, rezervo pa smo iskali v razbremenitvah učnih načrtov z vsebinami, ki so se podvajale ali pa so bile manj potrebne glede na cilje programa. Vse smo storili za čim večjo kvaliteto pouka, še vedno pa je ostal prazen prostor pri praktičnem pouku, tako v šoli kakor v proizvodnem delu v delovnih organizacijah; v tako imenovani praksi učencev.«

Verjetno so bila pričakovana delovnih organizacij prevelika. Mislili so, da bodo dobili že oblikovane ljudi in prav v tem je bila napaka. Marsikje srednješolci tožijo, da pripravništvo ni bilo načrtno, po vnaprej pripravljenih programih, z mentorji in tako dalje, da so bili prepuščeni sami sebi ali pa so celo opravljali dela, ki jim niso prinesla v strokovnem pogledu čisto nobene koristi, ki bi jo nekoč na delovnem mestu lahko s pridom uporabili. Škoda za stroko!

»Največ kritik je s strani drobnega gospodarstva in obrti,« nadaljuje moja sogovornica. »Na teh področjih za marsikateri poklic praktično usposabljanje ni bilo ustrezno programirano in izvajano. V izhodiščih za prenovno programa smo za take

primere predlagali podaljšanje šolanja s programom usposabljanja (od nekaj tednov do nekaj mesecev), pri čemer bi lahko skrajšali dobo pripravništva. To usposabljanje bi lahko opravile šolske učilnice, seveda s potrebno sodobno opremo, ali pa obratovalnice posameznikov in drobnega gospodarstva.«

Pobuda Zavoda SRS za šolstvo ni bila sprejeta. Obrtniki so vztrajali na zniževanju splošno izobražbenega standarda in dali vtis, da se jim toži po nekdanjem sistemu vajeniških šol. Prav te lahko najbolj škodujejo mlademu rodu, saj s svojo ozko in nizko izobrazbo onemogočajo prehajanje v širino ali vzpon. Starši pa navsezadnje dobro premislijo, kam bodo dali svojega otroka v šolo. Vsak teži k temu, da pride do čim višje izobrazbene ravni. Nič čudnega, če prihajajo v obrt najslabši učenci iz osnovne šole. Iz njih seveda obrtniki ne morejo pričakovati vodilnih, ki bodo sposobni razvijati stroko in se morda osamosvojiti. Spet – škoda za stroko!

Srečali pa smo se tudi že z novostmi. V lanskem šolskem letu sta bila namreč že prenovljena prva dva programa: naravoslovno-matematična dejavnost ter družbeno-jezikovna dejavnost. Doslej ni še bilo slišati kritik, zato naj bi temu sledile jese-

ni še vse druge šole. Na zavodu SRS za šolstvo imajo kup dela in še večje kupe papirjev, ki jih je treba uskladiti in dodelati podrobnosti. Do novega leta bodo izšli v knjižni obliki.

Katere so osnovne novosti? »Najprej diferenciacija,« našteva tovarišica Milena Malovrh. »Odločili smo se za nivojski pouk že v prvem letniku. Zakaj? Zato, ker želimo zmanjšati osip v srednji šoli, ki je bil zelo velik. V programih, ki imajo različno stopnjo zahtevnosti smo tematiko, slovenski in tuji jezik postavili na lažji in zahtevnejši nivo. Spet smo vrnili zaključni izpit v vse programe, podobno, kakor je bilo pred usmerjenim izobraževanjem. Precej sprememb je pri nazivih programov. Nekaj smo jih združili in tako dosegli racionalizacijo. Skoraj povsod je izpuščena dveletna smer, da bi se čim bolj poenotili v jugoslovanskem prostoru. Glede skrajšanih programov, ki temeljijo na uspešno končanem 6. razredu osnovne šole, bi dejala, da smo jih zastavili tako, da jih bodo lahko uspešno obvladali učenci, ki niso uspeli končati osemletke. To pomeni, da smo njihovo trajanje prepustili polnima dvema letoma, v katerih bo čas tako za utrjevanje osnovnošolskih znanj, kakor tudi za praktično usposobitev za delo.«

Jeseni bodo torej srednje šole izvajale po novem vse programe, ki so bili razpisani na pomlad. Prav dnes se je sestal strokovni svet SRS za izobraževanje, da strni svoja mnenja k prenovljenim programom. Skupščine izobraževalnih skupnosti pa jih bo-

do sprejemale konec junija in v začetku julija.

Morda je zelo pomembno to, da so pri oblikovanju teh novih programov sodelovale srednje šole same. Vsaka PIS posebna izobraževalna skupnost je imenovala programsko skupino, ki je vodila prenovno programa ter vključevala v pripravo učnih načrtov in sestavin programa učitelje iz šol, nekoliko manj pa uporabnike. Z mnenji so sodelovali tudi aktivni ravnateljev in učiteljev posameznih predmetov oziroma predmetnih področij. Na zavodu so prenovljene programe poskušali sproti usklajevati z izhodišči, ki jih je sprejel strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje. Vse predloge so posebni sveti izobraževalne skupnosti poslali še v strokovno razpravo vsem srednjim šolam in desetim izbranim uporabnikom. Morebitne pripombe bodo še lahko upoštewane.

»Mislim, da bodo učitelji veliko bolj zadovoljni,« meni tovarišica Malovrhova, »saj so programe sami popravljali, odpravljali vse tisto, kar jih je motilo – vsebinske in materialne pogoje.«

Izobraževalna skupnost je računala, kolikoš podražitev pomenijo novosti v programu. Izračunali so 14 odstotkov višje stroške, vendar bolj na račun opremljanja, ki bi moralo biti izpeljano že v teh letih doslej. Realna podražitev bi znašala le 3 do 5 odstotkov. Treba se bo sprijazniti, da bo v sedanjih gospodarskih razmerah to zelo postopno uresničeno, saj se nikakor ne sme to zgoditi na račun osebnih dohodkov in splošnega standarda učiteljev.

Živa Drole

Kako je na srednji šoli za trgovinsko dejavnost v Ljubljani

Iz teorije v prakso

Približno šestindvajset tisoč učencev je letos prišlo iz osnovnih šol. Lahko rečemo, da bodo kar vsi nadaljevali šolanje. Kje? Kako? Tu in tam tudi Zakaj? To so vprašanja, ki so mučila osmošolce in njihove starše že od pomladi sem. Nekoliko manj jih je kot prejšnja leta. Zmanjšal se je priliv iz drugih republik, pri nas pa je padla nataliteta. S težavami se pravzaprav srečujemo samo v Ljubljani. Tarnamo o prostorski stiski. Prenova šolskih stavb se je začela šele sedaj. Zunanji šolski centri po Sloveniji pa so novi, krasni, sodobno opremljeni – in se borijo za oddelke, ker nimajo dovolj vpisanih učencev. Pa se zato prilagajajo in izvajajo veliko različnih programov. Tako različne kadre ni vedno lahko zagotoviti, zato je oškodovana kvaliteta pouka. Po drugi strani pa bi lahko tudi veliko prihranili z rešitvijo teh zagat, saj nedvomno povečujejo stroške v šolstvu.

Nekaj najnovejših informacij smo poiskali na srednji šoli za trgovinsko dejavnost v Ljubljani pri šolski svetovalni delavki Nevenki Plešej. Potrebe po delavcih, diplomantih še šole, so v ljubljanski reigji zelo velike, zato nas je še posebej zanimalo. Od 400 do 500 prodajalcev manjka v Ljubljani.

Šola bo izvajala program poslovno-finančne in trgovinske dejavnosti z dvema smerema: v prvi se bodo učenci izobraževali za komercialnega tehnika, v drugi

pa za prodajalca. Samostojen program je namenjen aranžerskim tehnikom. Razpisali so 420 mest, prijaviilo pa se je 562 učencev.

Treba se je bilo opredeliti za temeljni nivo (triletna smer za prodajalca) ali za zahtevnejši, štiriletni, katerega rezultat je ekonomsko-komercialni tehnik. Še najmanj težav so imeli aranžerji. Marča so opravili sprejemni izpit iz likovne nadarjenosti in 36 so jih sprejeli v oddelke. Za ostale so se začeli zapletati: 273 se jih je odločilo za

zahtevnejši nivo, 289 pa za temeljni. Šoli je PIS odobril 4 oddelke za ekonomsko-komercialnega tehnika. Sklenili so, da kljub dovoljenim le 32 učencem v vsak oddelke sprejmejo 36 kandidatov. Sto štiriinštirideset so jih tako lahko vpisali. Kaj pa ostali? Poleg 15 oddelkov za prodajalce so odprli še tri oddelke in vanje preusmerjali višek. Sprejemali so po uspehu, ker zakon ne dovoljuje sprejemnih izpitov samo za določeno smer v programu, pač pa le za cel program. Za zadnje merilo so določili oceno iz matematike v sedmem in osmem razredu. Vemo, kako je z ocenami, ki prihajajo iz tako različnih šol. Morda je katera dvojka več vredna kot druga štirica, odvisno od nivoja šole in strogosti učitelja. Toda, nekaj so morali imeti v rokah, so dejali na srednji šoli za trgovinsko dejavnost. Vsekakor bo moral marsikateri učenec, ki se je odločil postati ekonomsko-komercialni tehnik, po veliko težji poti do svojega cilja. Lahko ga bo dosegel, to

mu šola omogoča. Če na prvi težavnostni stopnji doseže prav dober splošni učni uspeh in prav dober uspeh pri matematiki, slovenskem in tujem jeziku, lahko po prvem letniku napreduje v štiriletni smeri izobraževanja. Obenem šola omogoča izobraževanje ob delu po končani triletni šoli za prodajalca in organizira pridobitev poklica tudi po poti samoizobraževanja. Kdor pa želi postati trgovinski poslovodja, lahko po končani šoli za prodajalce in dveletnih delovnih izkušnjah nadaljuje izobraževanje po programu za trgovinskega poslovodjo.

Letos je končalo šolanje 7 oddelkov prodajalcev (približno 210) in štirje oddelki komercialnih tehnikov pa še en oddelke aranžerjev. Za prodajalce ni problema za zaposlitev. Nekoliko težje je za aranžerje. Velika večina ekonomsko-komercialnih tehnikov pa nadaljuje šolanje na fakulteti.

Živa Drole

Na razpotju

Osmi razred! Razred kot vsak drug, vendar se razlikuje od drugih. Odločiti se moramo, ta odločitev je najpomembnejša v življenju. Ko si se enkrat odločil, se ne smeš premisliti. Lahko si v življenje vrneš žalostne dni, ker si se v osmem razredu narobe odločil, nisi izbral poklica, ki ti ga je velevalo srce, ampak tistega, ki ga je narekoval razum, da boš imel čim več in več denarja. Vendar je moje mnenje, da denar ni vse, denar ne osreči človeka. Denar naredi ljudi pohlepne, sebične in postanejo gluhi za trpljenje drugih. Le za svoj ugled jim gre v tem »umazanem in pokvarjenem« svetu, polnem laži, trpljenja, žalosti, vojn in podobnega.

Če izgubiš vero v človeka, v sebe, vero v soljudi, potem si tudi ti na tem ubogem svetu le ena samcata igrača brez občutkov, brez srca. Kako nerazumljivo, pa vendar resnica!

Med osmošolci vlada tudi strah. Strah, ki je drugačen od drugih; strah pred sprejemnimi izpiti, strah pred šolo, učitelji, pred predmeti. Strah, da te novi sošolci ne bodo sprejeli medse in še bi lahko naštevati.

Razmišljam, kako smo brezbržno tekali po hodniku, se podili za žogo na šolskem igrišču, se igrali s prijatelji. Zdaj pa naenkrat: »Odloči se, kam boš šel!«

Mislim, da ne smeš poslušati prijateljev ali pa se zaradi prijatelja vpisati v tisto šolo, v katero gre on. Odločitev mora biti predvsem tvoja. Sam moraš stati na tej poti, sam se moraš odločiti za to cesto, ki bo morda vodila v lepše, srečnejše življenje, morda pa tudi ne. Nekoč boš prišel na cesto odraslih, ki je drugačna od naše, bolj zapletena, več ovinkov ima; naša je bolj bela, njihova je posuta s peskom. Pa vendar samo nekateri ostanejo nesrečni po končani srednji šoli. Drugi nas potegne val, ki mu moramo slediti. Nekateri pridejo v vrtinec, ki jih potegne vase, ne morejo več iz njega, zaidejo na stransko pot.

Mamila, cigarete, alkohol storijo svoje. Kdor zabrede v te stvari, zanj ni poti iz tega vrtinca.

Pa vendar moramo mladi upati v boljše življenje. Up in dobra pričakovanja so vse, kar nam je ostalo.

Pa bi nekateri vprašali, kaj pa vam manjka, vam, mladim? Imate vse, kar si le želite. O, ne, nimamo vsega. Mi hočemo svet brez vojn, svet, ki mu bo vladal mir, ne pa svet, ki mu vladata denar in orožje.

STANKA ŠČEKIČ, 8. č

OŠ France Prešeren

11111 Kranj

Na novo pot

Marsikdo se po končani osnovni šoli ne more odločiti, na katero življenjsko pot naj stopi, da bo pozneje z veseljem hodil po njej. Ko vstopamo v eno izmed srednjih šol, si začnemo oblikovati svoje resnično delavno življenje.

Danes nam pri tej življenjski odločitvi pomagajo psihologi, sociologi, učitelji, starši in še kdo. Po mojem pa k pravilni odločitvi pripomore največ

tvoje osebno prepričanje, da si sposoben neko šolo redno obiskovati in se na tem področju tudi izkazati, predvsem z rezultati, ki si jih ustvaril.

Hudo se bo godilo tistemu, ki bo zelo dolgo taval v temi in se odločil v zadnjem trenutku.

Upam, da je moja pot, po kateri sem se odločil stopati, pravilno začrtana in da bom v svojem poklicu našla veliko veselja. Starejši ljudje radi pripomnijo, da je današnja mladina popolnoma brezciljna. Sama pa vendarle nisem tako trdno

prepričana o njihovi trditvi. Poznam mlade ljudi, ki so si postavili svoje življenjske cilje že zelo zgodaj in jih tudi uresničili.

Poleg tega je moje mnenje o začrtovanju življenjskih ciljev tako, da si mora mlad človek pravzaprav postaviti več ciljev in jih poskusiti doseči. Navsezadnje je življenje polno raznih ovir, ki nam neomajno stojijo na poti do tega cilja.

V času, ko nas ogroža vse polno nevarnosti modernega sveta, sem prepričana, da bi

prvi in jasno zastavljeni cilj vseh mladih moral biti predvsem to, da ohranijo sebe in svoje naravno okolje, ki ga danes vse premalo cenimo. Saj je navsezadnje popolnoma razumljivo, da brez zdravega okolja ni mogoče živeti. Mladi moramo držati temelje nove družbe na svojih plečih, da bomo nemoteno živeli.

Svoje cilje sem si začrtala jasno in jih bom skušala doseči.

ALJA LIVIO, 8. a
COŠ Fran Roš, Celje

**Gozdno gospodarstvo
Novo mesto**

n.sub.o.
68000 Novo mesto
Gubčeva 15
Telefon: h.c. (068) 21-065

Iz majske analize 1987:

Uresničevanje temeljnih ciljev družbenega plana Slovenije 1986-1990

Ob tem, da je tačas mimo šele dobra petina planskega obdobja, bi bilo prezgodaj soditi, ali se razvoj v Sloveniji odvija mimo kvalitativno opredeljenih devetih planskih razvojnih ciljev. Glede na njihovo aktualno zasnovu in ob ugotovitvah o tem, kakšne smernice prevladujejo v svetovnem in jugoslovanskem okolju je treba, bolj kot doslej, doseči, da bo razvojna in ekonomska politika močnejše v podporo njihovega izvajanja.

Analiza kaže, da Sloveniji ni potrebno spreminjati razvojnega koncepta in temeljnih nalog opredeljenih tudi z dolgoročnim in srednjeročnim planom, pač pa poglobiti in iznansirati njene življenjske pomembne poudarke, prebiti obstoječe sistemske in motivacijske zidove ter zagotoviti, da bodo nosilci v planskem procesu strokovno, pa tudi dosledno opravili svoje delo. Položaj na področju planiranja ni zadovoljiv. Še vedno je veliko pomembnih planskih nosilcev, ki se še niso dokopali do svojih planov ali pa niso zagotovili njihove zadostne

strokovne višine. To moti plansko-razvojno usklajevanje in je v škodo zlasti bolj usklajenemu razvoju Slovenije.

Krizne razmere brez dvoma zavirajo razvoj in poglobljanje samoupravnih odnosov – kot enega temeljnih planskih ciljev. Visoka inflacija, hkrati z okornimi rešitvami sistema razširjene reprodukcije, ne omogoča krepitve dolgoročno zasnovanega samoupravnega združevanja dela in sredstev. Med bistvenim, kar je za razvoj samoupravnih odnosov terjal plan, je tudi avtonomija gospodarskih subjektov, ki pomeni enega pomembnejših pogojev za uveljavljanje večje vloge trga. Avtonomija pa se v sedanjih sistemskih pogojih in pogojih ekonomske politike, po vseh pokazateljih sodeč, celo zmanjšuje, namesto da bi se krepila. Koncept, po katerem je dohodek temeljni motiv za delo in gospodarjenje, se uveljavlja nekoliko uspešneje, vendar pa spremembe v obratnem sistemu, kot kaže, še niso izpolnile pričakovanj glede realnejšega izkazova-

nja dohodka. Tržno vrednotenje proizvodnje pa še vse preveč omejujejo in deformirajo razni administrativni posegi. Med pomembna vprašanja nedograjnosti samoupravnih odnosov velja šteti tudi odnos med vodenjem in upravljanjem, pri čemer so poslovodne funkcije kot visoko strokovno delo še vedno zapostavljene. Težnje zadnjega obdobja v spremenju organizacijske strukture združenega dela pa se najbolj kažejo v preoblikovanju ter vedno pogostejšem ukinjanju TOZD in njihovem preraščanju v druge organizacijske oblike. Ti pojavi so značilni za vse panoge gospodarstva. V letu 1986 je bilo, denimo, iz sodnih registrov izpisanih in s tem preoblikovanih 162 od približno 2600 TOZD. Ob tem gre deloma za težnjo po ustreznejši in racionalnejši organiziranosti v okviru OZD, nekaj pa je tudi idealiziranja, da sprememba organizacijske strukture zmore rešiti vrsto različnih drugih težav – od tehnološke neprilagodljivosti, skupnega nastopa na tržišču do neučinkovitega samoupravljanja.

Intenzivnejša usmeritev v izvoz se doslej kot cilj tega srednjeročnega obdobja najslabše izvaja. Prizadevanja za večjo odprtost v menjavi in za pridobivanje tehnolo-

škega znanja so sicer tudi v organizacijah združenega dela načelno dovolj intenzivna. Potrjuje pa se, da so dosedanje sistemske rešitve na področju deviznega poslovanja v razmerah visoke zadolženosti in težav z devizno likvidnostjo temu cilju – intenzivnejši usmeritvi v izvoz – vse prej kot v podporo. Tudi dohodkovna atraktivnost izvoza je v primerjavi z domačim tržiščem – ob neustreznih tečajni politiki in politiki podpiranja izvoza – nazadnje, tako da se za zdaj delež izvoza v družbenem proizvodu slovenskega gospodarstva še ne povečuje.

Gospodarska rast se tako odpira bolj na domače tržišče. Doslej je, kot to terjajo plan, v primerjavi z minulim srednjeročnim obdobjem sicer hitrejša in na splošno tudi sloni bolj na drugih dejavnostih kot pa na pospeševanju zaposlovanja.

Težnje k pospešenemu tehnološkemu posodabljanju kot podlagi za razvojne preobrazbe obstajajo, toda možnosti zanje so glede na potrebna naložbena sredstva premajhne in jih je treba nujno okrepiti. Znanost in izobraževalno delo se nekoliko intenzivneje vključujeta v poslovne procese; gre za začetek drugačnih procesov prenosa znanja. Vendar se to ob dosedanjih prepričljivih po-

tencialih na tem področju in ob prešibki ekonomski motiviranosti odvija še prepočasi. Pretok raziskovalnih kadrov med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi je v praksi – kljub aktivnosti – še vedno težaven, vlaganja v sodobnejše izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov za tehnološko prestrukturiranje gospodarstva pa so nekoliko večja.

Življenjski standard naj bi se v skladu s planskimi cilji izboljševal ustrezno z možnostmi, ki jih daje ustvarjeni dohodek. Za začetek srednjeročnega obdobja je mogoče reči, da je rast življenjskega standarda celo prehitela možnost, ki jih je dajalo povečevanje dohodka, čeprav je seveda raven pogojev in kakovosti življenja precej pod željeno, v primerjavi z razmerami v širšem jugoslovanskem prostoru pa bistveno višja.

Politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja se izvaja, čeprav za zdaj rezultati še niso dovolj izraziti.

Razvoj v prostoru naj bi v tem srednjeročnem obdobju usmerili tako, da bi bila raba zemljišč usklajena s potrebami razvoja dejavnosti, ki so odvisne od naravnih pogojev. Kljub pritiskom različnih interesov v prostoru je mogoče ocenjevati, da so

perspektive za smotrnejšo rabo prostora boljše, kot so bile. K temu prispevajo vse bolj obdelani splošni koncepti in večja prizadevanja za to, da bi koncepte čim bolj uskladili in tudi uresničili. Za to srednjeročno obdobje je za zdaj žal še vedno značilno, da veliko nosilcev planiranja še nima planov in projektov, kar konkretno usklajevanje v prostoru zelo otežuje. Konkretna problema v prostoru je mogoče reševati le na podlagi vnaprej izdelanih, kakovostnih, strokovnih podlag ter vnaprejšnjih del in idejnih projektov.

Pri varovanju in izboljševanju okolja se aktivnosti osredotočajo predvsem na sanacijo najbolj kritičnih virov onesnaževanja. To obeta, da se ciljem tu vsaj v usmeritvah približujemo, čeprav so razmere v okolju, še posebej v nekaterih območjih, še naprej zelo kritične in terjajo, da ekološki kriterij razvoja v Sloveniji dobi veliko večji pomen, kot ga je imel v minulih letih.

Cilj nadaljnje krepitve sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozastite je v najtesnejši povezanosti z uresničevanjem ostalih planskih ciljev. Dinamika uresničevanja je ob omejenih materialnih možnostih nekoliko počasnejša od načrtovane.

A. N.

Uredniška beseda o spominskih pričevanjih

Kaj nam je priporočil naš časopisni svet

Na redni 3. seji časopisnega sveta TV-15 Naš tovariš dne 11. junija – vodila jo je predsednica Mira Svetina – je med drugim tekla beseda o naslednjem vprašanju naše uredniške politike: kaj storiti z dolgimi besedili, zlasti s spominskimi pričevanji, s katerimi je uredništvo borčevskega glasila dobesedno zasuto. Člani sveta so menili, da časniku niti oblikovno niti vsebinsko ni v prid, ko objavlja tolikšno število »nadaljevanj«. Narava političnega tednika, je bilo rečeno, načelno ne prenese tolikših serijskih podlistkov, kakršni bi sodili kvečjemu v časnik revijalnega žanra in obsega.

Uredniki so odgovorili, da se te hibe dobro zavedajo, vendar pa, da morajo računati s ponujenim gradivom. Po nekakšni zakonitosti prihajajo izpod borčevskih peres, bolj kot se odmika čas NOB, vse daljša in daljša pisanja. Zdi se, kakor da časovna stiska priganja borce, naj povedo vse, česar se spominijo, da nobeno doživetje iz domovinske vojne ne bi padlo v pozabo. Navsezadnje terja to od njih zgodovina, ki bo toliko zvesteje obdelana in sporočena potomcem, kolikor več se bo zbralo pisnih in ustnih dokumentov. Glasilo TV-15 Naš tovariš mora sodelovati v tem sporočilnem procesu. Nemalo glasov s terena, zlasti iz kmečkih, pa tudi iz delavskih okolij nam dokazuje, da številni naši naročniki te spomine radi prebirajo (četudi v nadaljevanjih). Velik del bralcev zlahka spregleda pisec, če morda niso dovolj publicistično vešč, četudi so včasih malce dolgovezni, četudi jih nezanesejivi spomin kdaj pa kdaj pusti na cedilu in se jim primeri kakšna napaka (ki potem žal večkrat sproži celo vse prej kot načelno polemiko). Uredništvo si na vse kriplje prizadeva, da besedila, ki dosegaajo celo po 50, 80 ali celo 100 tipkanih strani (marsikatero bi moglo zagledati beli dan v knjižni obliki), primerno lektorira, priredi in skrajša, toda vsak tak poseg pogosto spremljajo bolj ali manj upravičene zamere avtorjev. Pri tem velja še poudariti, da smo se že naučili dobro razločevati pristne in izvirne zapise ljudi, ki so se leta in leta trudili, preden so izoblikovali svoje drago-

cene izpovedi, od rutinskih tekstov avtorjev z uveljavljenimi imeni, ki pa nam včasih pošiljajo, pač v želji po honorarju, pogrete variante svojih že objavljenih, marsikdaj že prav oguljenih del. Skratka, uredniki se potijo v tej večni igri »med dvema ognjema«: med težnjo po avtentični objavi besedil pa med razpoložljivim prostorom (ki je v inflacijskih časih tudi vse dražji in dražji). Nobena želja ne preveva uredništva tako močno, kakor ta, da bi pisce poznali več mere in bili do sebe bolj kritični; da bi upoštevali fiziko časopisnega prostora, ki jo še posebej pogojuje medij tednika; da bodo torej že sami nekoliko prirejali besedila za naš časopis, v skladu z njegovimi možnostmi.

V razpravi na seji časopisnega sveta se je izoblikovalo stališče, da se mora uredništvo odločneje zavzeti (seveda ne po vsej sili, torej ne v škodo izvirni vsebini), vendarle za objavo krajših, po pravilu enkratnih objav. To kajpada ne velja samo za spominske in zgodovinarske zapise, temveč tudi za aktualne politične prikaze, intervjuje, komentarje, reportaže itd. Kadar gre za očitno polemične tekste, ko uredništvo samo ne more pretehtati resničnosti v navedkih nasprotujočih si strani, se mora pred objavo posvetovati z občinskimi organizacijami ZB na zadevnem območju. Ker nas mora voditi težnja, da se ne bo izgubil prav noben drobec pričevanj o NOB, moramo zagotoviti, da tudi teksti, ki so zaradi obsežnosti v našem glasilu neobjavljivi, ne bodo obležali med kakšno šaro. Člani časopisnega sveta so zategadelj predlagali uredništvu metodo, da vselej objavimo značilna, najbolj oblikovana poglavja iz posameznih spominov, celotna dela pa v sporazumu z avtorji odstopimo v aktivno hrambo pokrajinskim in lokalnim muzejem NOB, ali pa Inštitutu za delavsko gibanje v Ljubljani. Pod »aktivno hrambo« si predstavljamo, da bodo dela vsak trenutek dostopna zgodovinarjem, ki bodo našli v njih nezamenljiva gradiva za svojo stroko, hkrati pa sploh vsakomur, ki bo danes in jutri hotel odkrivati resnico o NOB.

Uredništvo

Politkomisar Sime zbira in komentira

Dopolnjeni Cankar

Ivan Cankar je zapisal: »Ti, ki si delal, tvoje je delo!«

Da bi si vsak delavec lahko sam izračunal uspešnost gospodarjenja, od česar je odvisna delitev dohodka, so velmože doline šentflorjanske vkup staknili glave in naporno tuhtali. Čez čas so pogruntali čarobno formulo in jo 22. velikega travna obelodanili v Uradnem listu št. 20:

»Uspešnost (doseženi čisti dohodek, obresti) deljeno z bruto osebnim dohodkom na delavca po delovnih urah v gospodarstvu SRS X število zaposlenih v OZD X faktor odstopanja povprečnih bruto osebnih dohodkov) + (skupna poraba delavcev na delavca na podlagi stanja na koncu meseca) + (povprečno uporabljena poslovna sredstva X akumulacijska stopnja v dejavnosti).«

Velmože doline šentflorjanske so si zadovoljno meli roke nad to genialno pogruntavščino, s katero so Cankarja, »približali« delavcem, Ivan Cankar pa prav nič...

Nepotrebno martranje

V Črni gori zelo različno komentirajo odločitev okrožnega sodišča v Bijelem polju, s katero je ustavljen kazenski postopek proti Žarku Bajiču, nekdanjemu direktorju ŠIK Polimlje v Ivgradu in Ljubiši Milosavljeviću, direktorju Centra za tehnično ekonomijo in programsko planiranje v Beogradu.

Šlo je za to, ali sta kazensko odgovorna za največjo povojno zgrešeno investicijo v Črni gori – tovarno mediapanskih plošč v Ivgradu. Okrožno sodišče je ocenilo, da ta dva strokovnjaka in gospodarstvenika v ničemer nista osebno prispevala k tej zgrešeni investiciji, saj so zidavo tovarne pred tem odobrile družbene strukture in pristojni organi.

Ni še znano, ali bo stekel nov postopek proti »strukturnam« in »pristojnim«. Treba bo videti, kdo sploh so!

Znano pa je, da je bilo leta 1970 v to tovarno vloženi 3

milijarde dinarjev in da je po poskusni proizvodnji takoj obstala!

Le zakaj bi se martrali po nepotrebnem z ugotavljanjem krivcev med »strukturnami« in »pristojnimi«, ko pa v socialistični Jugoslaviji tako lepo in brezhibno funkcionira »solidarnost«, ki vse prenese...

Vsaj do zdaj je!

Odlikovanje

Predsedstvo SFRJ je Splošno bolnico v Slovenj Gradcu ob njeni 90-letnici odlikovalo z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki. Ob tem moje iskrene čestitke zaslužnemu delovnemu kolektivu, ki ima tudi velik posluh za kulturo.

Ne morem pa pozabiti, da je bil dr. Ksente Bogoev, »zaslužen« za Feni v Kavadarcih, odlikovan z višjim odlikovanjem in sicer z redom zaslug za narod z zlatimi žarki.

Zanima me, kaj je dr. Ksente Bogoev storil za družbo tolikanj pomembnejšega kot slovenjegraška bolnica v devetdesetih letih?

Ker sem že pri odlikovanjih, naj navedem še citat iz revije, ki jo beró po vsej Jugoslaviji: »Pozornost mora vzbuditi dejstvo, da je Oman (gre za Franca Omana, direktorja IBI Kranj, pripomba Sime), poleg Nikolića, direktorja »Prvega maja« iz Pirota, edini gospodarstvenik, odlikovan z najvišjim mirobdobskim odlikovanjem – Redom júnaka socialističnega dela, ki se lahko primerja z Redom narodnega heroja za vojne zasluge. Do podelitve odlikovanj Nikoliću in Omanu, so za junake socialističnega dela v glavnem proglašali politike.« (konec citata).

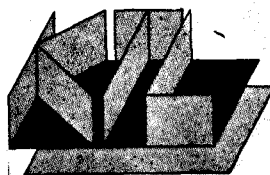
Ker imajo zaslužni poliiki po mojem mnenju na voljo zelo široko paleto odlikovanj, predlagam, da bi gornje odlikovanje rezervirali za zaslužne delavce.

Za zaključek pa naj kar brez ovinkov povem, da ne morem razumeti, da sta dosedaj v vsej Jugoslaviji samo dva delavca zaslužila to visoko odlikovanje, ko pa smo vendarle delavska država. Saj tudi narodni heroji niso sami generali! Pa brez zamere!

Vaš Sime

Gojanci

Avtopromet, gostinstvo in turizem
Novo mesto – Straža
Prevoz blaga v mednarodnem in domačem prometu
Prevoz potnikov
Hotelsko gostinska dejavnost

Industrija papirja in embalaže Ljubljana, n.sol.o.

TOZD JELPLAST KAMNA GORICA n.sub.o.

Kamna gorica 70
 Telefon: 79-681, 79-754

Dolgo, negotovo čakanje

Na rednem letnem ministrskem zasedanju držav članic združenja jugovzhodne Azije ASEAN, ki je bilo te dni v Singapuru, so zunanji ministri med drugim razpravljali tudi o beguncih v tem delu sveta. Od Vietnama so poleg drugega zahtevali, naj podpre prizadevanja Malezije, Filipinov, Singapura, Indonezije, Bruneje in Tajske, torej držav članic združenja, pri reševanju problema beguncev iz indokitajskega območja. Po oceni strokovnjakov ASEAN in Visokega komisariata Združenih narodov za begunce je v državah jugovzhodne Azije najmanj sedemsto tisoč beguncev, te dni pa v Maleziji in na Tajskem čaka okrog 150 tisoč Vietnamcev in Kampučijcev. Predmet njihovega čakanja je dovoljenje za zapustitev begunskih taborišč in za naselitve v kakšni tretji državi. Zunanji ministri, ki so na dvodnevnem sestanku pripravili tudi platformo za letošnje vrhunsko zasedanje ASEAN, so od

ZDA, Japonske in drugih držav zahtevali, da ukinejo vse oblike sodelovanja z Vietnamom, dokler ta ne odstopi od zasedbe Kampučije.

Problem beguncev s tega dela sveta ni nov, saj se vleče vse od leta 1975, se pravi od konca vojne v Vietnamu. Število beguncev se je zlasti pomnožilo po letu 1979, v obdobju po vietnamski zasedbi Kampučije. Večinoma etnične skupine Kitajcev iz Vietnama in številni Kampučijci so se poskusili kot rešilne bilke oprijeti tudi najmanjšega čolna, ki bi jih rešil pred obračunavanjem vietnamskega režima. Največ jih je pobegnilo iz utemeljenega strahu, da bi morali na fronto na zasedeno območje Kampučije. Drugi pa so se bali obtožb na račun njihovih političnih hotenj in prepričanja, skratka ideoloških obračunavanj režima z vsemi, ki bi se utegnili izreči proti liniji vladajoče elite in proti agresiji v Kampučiji.

Konvencija o beguncih, ki so jo leta 1951 sprejeli na se-

dežu Združenih narodov, resda obvezuje države podpisnice, da beguncev ne vračajo tja, od koder so pobegnili, toda, resnici na ljubo, so begunci največkrat prepuščeni usodnim naključjem in ne organiziranemu sprejemu in skrbi za najnujnejše. Srhljive so usode t.i. ljudi s čolnov, ki so jih, na primer, ob tajskih obalah zajeli pirati in po mučnih dogodkih praviloma pokončali. Le redki so, ki so bili ugledali begunska taborišča, le-ta pa največkrat spominjajo na podobne iz koncentracijskih taborišč druge svetovne vojne.

V državah jugovzhodne Azije se uradno sicer nadaljuje proces iskanja rešitve problema za indokitajske begunce. Naseljevanje zunaj matične države ostaja žal zadnja izbira za preživetje, le redki pa so primeri prostovoljne vrnitve. Le Kitajska je za okrog 280 tisoč Vietnamcev zagotovila rešitev problema, prav tako pa tudi Malezija, kjer se bo do julija letos naselilo okrog 7500 khmerskih muslimanov. Po podatkih strokovne revije za problem beguncev Refugees

se odstotek »staroselcev«, torej tistih, ki že tri in več let živijo v taboriščih na Tajskem, stalno zvišuje, saj jih je trenutno približno 150 tisoč.

Program izseljevanja iz Vietnama, ki so ga objavili leta 1979 in s katerim so uspešno izselili okrog 115 tisoč oseb, je leta 1986, zlasti zaradi administrativnih težav, doživel neuspeh. Oktobra lani so se v Ženevi sicer sešli predstavniki LR Vietnama in Visokega komisariata Združenih narodov za begunce in vsaj verbalno zagotovili, da bodo program obnovili. Če verjamemo statistikam, kaže na boljše tudi pri reševanju vietnamskih »ljudi s čolnov«. Tudi protipiratski program s Tajsko, ki so ga julija lani obnovili, naj bi veljal še letos. Incidenti v zvezi z usodo beguncev gredo največkrat mimo oči in ušes svetovne javnosti, pogosto pa je v megle zavita tudi usoda finančne in druge pomoči, ki jo nekatere zahodne države in Združeni narodi namenjajo za boj proti piratstvu ob tajskih obalah in za pomoč beguncem.

Begunci na območju jugovzhodne Azije so samo delček svetovne begunske problematike, pa najsi gre pri tem za beg pred lakoto, revščino, vojnam in drugimi kriznimi pojavi sodobnega sveta. V poročilu Visokega komisariata Združenih narodov za begunce med drugim zasledimo, da je bilo leta 1951 na svetu poldrugi milijon beguncev, danes se ta številka giblje pri 12 milijonih. Poročilo in apel z rednega ministrskega vrha držav članic ASEAN še ne pomenita poročstva, da se bo stanje na tem področju izboljšalo. Visoki komisariat za begunce pri ZN bi nedvomno po-

treboval več avtoritete, da bi njegova priporočila spoštovali, za svojo učinkovitost pa bi bila nedvomno dobrodošla solidnejša finančna osnova. Usoda finančnih prispevkov je seve odvisna od želje in interesov držav članic Združenih narodov, ki se že sami težko prebijajo skozi finančno krizo. Če mednarodna skupnost že ne more odpraviti konfliktnih stanj, ki ustvarjajo problem begunstva, pa se po drugi strani zdi, da bi utegnili zagotoviti vsaj solidno finančno podlago ustanov, ki se s problemom beguncev poklicno ukvarjajo.

Miha Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do te

Pariz: Francoski predsednik Mitterrand je podprl predlog zahodnonemškega kanclerja Kohla o ustanovitvi francosko-zahodnonemške vojaške enote na ravni brigade. Po besedah francoskega predsednika pa skupni vojaški projekti prinašajo tudi določene probleme zaradi različnega statusa dveh držav v paktu NATO, saj Francija ni članica integralnega vojaškega poveljstva NATO.

Teheran/Bagdad: Razmere na iraško-iranski fronti se ne umirjajo. V Teheranu navajajo, da so njihovi vojaki prodrl v mesto Mawar na iraškem ozemlju in dosedaj ubili 3500 sovražnikovih vojakov, kar pa Bagdad ni niti potrdil niti zanimal.

Pet stalnih članic varnostnega sveta ZN pa se je strinjalo z osnutkom resolucije o ustavitvi iraško-iranske vojne.

Seul: Po enajst dnevnih silovitih uličnih demonstracijah in nemirih, ki so že ogrozili organizacijo olimpijskih iger v Seulu, ki bo do jeseni prihodnje leto, je južnokorejski režim Čun Do Hvana ponudil ljudstvu program sprave. Vsebinska reform še ni znana, opozicija pa zahteva spremembo ustave in uvedbo neposrednih volitev.

New Delhi: Voditelji nekaj indijskih opozicijskih strank so po porazu vladajoče Kongresne stranke na lokalnih volitvah v Harijani zahtevali odstop premiera Gandhija in razpis predčasnih volitev.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do te

Morilci se vračajo med nas

To, kar se zdaj dogaja z ustaškim zločincem Mirom Barešičem na Švedskem, priča, da bo boj z neofašisti tega in drugega kova verjetno precej daljši, kakor je bilo obdobje fašizma in nacizma v Evropi. Pomilostitev morilca našega veleposlanika Vladimirja Roloviča nas obeneb tudi opozarja, da skrajna desnica – s čimer ne trdimo, da so sedanje švedske oblasti kaj bolj desne, kot so bile v času, ko je bil Barešič obsojen – izkorišča vsako možnost, da bi dobila na svojo stran predvsem mlade ljudi. Sodobni fašizem in rasizem se odločata za majhne, postopne korake, da bi proučila teren, na katerem bi kasneje nastopila z velikimi, usodnimi koraki.

Če je takšen majhen korak rehabilitacija, pomilostitev in pohvala (zaradi zadržanja v zaporu) morilca, ki vsa ta leta ni niti najmanj spremenil svojega pogleda na Jugoslavijo in njeno ureditev, potem ni težko uganiti, kakšen utegne biti naslednji korak letos pozimi, ko bo Miro Barešič res prišel iz zapora. Pred dvema letoma je Barešič poslal švedskim oblastem pismo, v katerem pravi, da »se bo ves čas, dokler bo živel, bojeval za svobodno Hrvaško z vsemi sredstvi, ki so dovoljena na Švedskem« in da bo »v prvih vrstah s puško v roki, ko ga bo njegov narod poklical«!

Barešič je znal – po zaslugi

privržencev – izkoristiti vse ugodnosti, ki jih je imel na voljo v jetnišnici in je vzdrževal skoraj redne stike s sebi enakimi in s švedsko javnostjo. Ponavljal je, da bo »na prostosti nadaljeval protijugoslovansko teroristično dejavnost«. Po takšnih materialnih dokazih o njegovi ideologiji in o naklepih je težko razumeti, kako lahko Švedska, država, ki je v mednarodnih organizacijah zelo aktivna v boju proti terorizmu, sprejme takšen sklep in oprostiti kazni trdovratnemu morilcu.

Švedski sklep je nepreklicen, kar pomeni, da Barešič in drugi ustaški divjaki že slavijo zmagoslavje krivice in zločina nad švedsko zakonodajo. V Stockholmu izjavljajo, da ne dovolijo nobene vpletanja v njihove suverene odločitve. Nekdaj je znala Švedska drugače brniti in uveljavljati svojo suverenost. Spomnimo se le skorajda prekinitve diplomatskih odnosov med Švedsko in ZDA, ko je Washington svaril vlado Olofa Palmeja, naj ne zagovarja Vietnamcev v spopadu med ZDA in Vietnamom. Svarilo iz Washingtona je prišlo navkljub dejstvu, da so se Vietnamci branili, Američani pa so bili agresor. Ko izražamo dvom o sedanjem ukrepu švedskega vladnega sveta za kazensko vzgojno dejavnost, ne mislimo kakorkoli načenjati vprašanja švedske suverenosti,

vsekakor pa je mogoče in tudi pravico imamo razmišljati, kako je v Barešičevem primeru s tolmačenjem pravice in humanosti.

Vsak zločinec, ki je postavljen pred sodišče, pa četudi potem molči kot grob, ker mu tako svetuje odvetnik – omogoča, da se širi resnica o zločinu. Sojenje Miru Barešiču je opozorilo na zločinsko družbeno ureditev – fašizem in nacizem, ki sta prizadejala človeštvu toliko gorja, Jugoslaviji je bila odmerjena zvrhana količina gorja med vojno, po kateri so še ostala fašistična-ustaška žarišča. Ob teh žariščih se grejejo tisti, ki zdaj nazdravljajo morilcu. So zločini, ki bodo to ostali za vselej – uboj iz najnižjih ideoloških pobud zanesljivo sodi med tiste, ki vsaj v spominu žrtev ne bodo nikoli zastareli.

Če bi se bali »svobodnega« Mire Barašiča, bi pozivali k budnosti. Kaže, da se bodo pridružil skupini tistih »izbrancev«, ki jih najrazličnejše grupacije na svetu ne izbrišejo iz svojih kartotek, zato bo najverjetneje izginil nekje v katakombah emigrantskega in neofašističnega podzemlja. Švedske oblasti se bodo še enkrat ukvarjale z njim: konec leta bodo razsojali o tem, ali Barišiču in njegovi družini dovolijo živeti na Švedskem.

Florjan Lajmš

Bo pred naše sodišče stopil tudi Djujić?

Potem ko je ameriško pravosodno ministrstvo leta 1979 ustanovilo – malo pozno sicer, pa vendar – »Urad za izredne preiskave« (OSI), je s tem omogočilo, da so stopili pred obličje pravice tako zakrknjeni vojni zločinci, kot so Andrija Artuković, Ivan-John Demjanjuk in Karl Linnas. Borci v Kninu zdaj pričakujejo, da bodo ZDA odrekle svoje državljanstvo tudi enemu najhujših zločincev iz 2. svetovne vojne na naših tleh popu Momčilu* Djujiću. Že leta 1944. je pobegnil iz naše države, po koncu vojne pa je kmalu prišel v ameriško varstvo.

V zveznem sekretariatu za pravosodje že imajo potrebno dokumentacijo, s katero bodo začeli postopek pred ameriškimi organi za izročitev zločinca. Republiški sekretariat za notranje zadeve Hrvaške je soglašal z zahtevo okrožnega sodišča v Šibeniku, zdaj pa je na vrsti zvezni sekretariat.

Na vprašanje, zakaj že prej nismo zahtevali izročitve tega zločinca, med drugim odgovarjajo, da gre za enega tistih zločincev, ki so zelo hitro dobili ameriško državljanstvo in ameriški potni

list. V ZDA se je naselil v petdesetih letih, v času silnega protikomunističnega vala v Ameriki.

Po nekaterih neuradnih podatkih živi raztresenih po svetu še 3500 vojnih zločincev iz Jugoslavije. Državna komisija jih je na podlagi dokumentov okupacijskih oblasti ter na podlagi izjav prič razglasila za zločince, vendar jih naši pravosodni organi kdo ve zakaj niso poiskali. Ena izmed zahtev tujih oblasti, ki naj bi izročile vojne zločince, je, da je treba vedeti kraj bivanja in naslov vojnega zločinca. Razumljivo je, da je takšna zahteva tudi nekoliko ovirala vlaganje zahtev za izročitev krivcev.

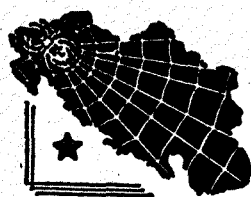
Popa Momčila Djujića so poznali že po njegovem vodilnem geslu: »S komerkoli, samo da proti komunistom!« Naše organizacije borcev so od pristojnih oblasti večkrat terjale, naj zahtevajo od Američanov izročitev tega zločinca. Borci ga obtožujejo za 1372 žrtev, med katerimi je 917 zaklanih Srbov.

Momčilo Djujić je imel enega najvišjih nazivov med četniki med 2. svetovno vojno. Bil je komandant divizije, sodelavec italijanske oku-

pacijske vojske in nemške vojske, iz države pa je pobegnil s popolnim pristankom Anteja Pavelića decembra 1944. leta. Zdaj je tudi v Ameriki, tako kot je bil med vojno, zagrižen nasprotnik komunizma in komunistov. Ni dvoma, da je kot takšen »pomembna« osebnost med našimi političnimi emigranti po svetu.

Utegne se le zgoditi, da bodo Američani Djujića izročili in da bo odgovarjal pred našimi sodišči. Toda tega še ni mogoče zanesljivo trditi. Naši pravosodni organi so optimisti, kajti tudi na zločinca vseh zločincev Andrijo Artukovića smo čakali desetletja dolgo. Že zaradi »Urada za izredne preiskave« oziroma njegovih ugotovitev se utegne zgoditi, da bodo Djujića postavili pred sodišče kar v ZDA, vendar na temelju naše dokumentacije in izjav naših prič.

Že dolgo časa naši borci na zborovanjih po državi vztrajno ponavljajo, da morajo pravosodni in drugi organi pospešiti postopek glede zahtev za izročitev popa Momčila Djujića; zato ni dvoma, da bodo tolikšne odločne zahteve le vplivale na njihovo delo.

PREDILNICA LITIJ p.o.

pošta: 61270 Litija, Kidričeva 1

Telefon: z.c. (061) 881-411,
direktor komerciale, sektorja (061) 881-409
Telex: 31-648 YU LITEX
Železniška postaja: Litija

Deveto srečanje bork Štirinajste

Preteklo soboto, 13. junija, so se v Dobrni zbrale borke pohoda legendarne 14. divizije na Štajersko, ki so bile razporejene v Tomšičevi, Šercerjevi, Bračičevi brigadi, kulturni grupi in štabu Divizije. Pokroviteljstvo nad srečanjem so prevzeli občinski odbor ZZZB NOV Velenje, pododbor XIV. divizije za celjsko regijo, SOZD Merx Celje in KRISTAL iz Zaječara.

Prvi dan so sprejem bork, namestitvev, kulturni program in tovariško srečanje organizirali krajevna organizacija SZDL, krajevna organizacija ZZZB NOV, krajevna

skupnost in zdravilišče Dobrna. Drugi dan, v nedeljo, 14. junija, pa so jih sprejeli v domu borcev in mladine v Titovem Velenju, ogledale so si spominske sobe oz. razstave o TITU in Edvardu Kardelju ter kratek film o Titovem Velenju. Sledilo je polaganje vencev ob spomeniku Tita in žrtvam NOB na Titovem trgu, na Graški gori in pri spomeniku ob Ostreških pečeh v Ravnah pri Šoštanj, kjer je 14. divizija 22. februarja 1944. leta prebila zadnji sovražnikov obkolitveni obroč. V Topolšici je uprava hotela »TERME« borke 14. divizije počastila s kosilom, po kosilu so siogle-

dale spominsko sobo v hiši, kjer je bil štab 4. operativne cone. Soba je primerno opremljena s slikami – fotografijami, ki prikazujejo dogajanja ob podpisu kapitulacije sovražnika in nam bodo ostale v opomin in spomin na naš pred 42. leti končani boj za naš obstanek, za katerega je tudi 14. divizija prispevala s krvjo in žrtvami. K popolnejšemu zaključku srečanja bork je prispeval tovariš Ivan Dolničar – Janušik, ki je v spominski sobi skoraj eno uro kronološko pripovedoval o zaključnih bojih narodnoosvobodilne vojske s sovražnimi silami, o poteku predaje generala Le-

hra štabu 4. operativne cone in o podpisu kapitulacije nemških oboroženih sil za jugovzhodno Evropo 9. maja 1945. leta v Topolšici.

Ob koncu naj omenimo, da sta se srečanja udeležili tudi borki Ana Bobnar-Egič (Špela) iz oddaljenega Novega Sada in Georda Kožemjakim iz Sarajeva. Zaradi bolezni se srečanja niso mogle udeležiti vse preživele. Želimo jim, da do naslednjega srečanja okrevajo. Udeležene srečanja so se vsem, ki so omogočili to srečanje, lepo zahvalile in se nato zopet razšle po vsej Jugoslaviji.

Martin Slatinšek

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ■ IZ DEL

Vladu Weibergerju, dr. Ivu Šumeju, ostalim zdravstvenim delavkam in Zdravstvenemu domu v Slovenem Gradcu.

Bolehnost in odvisnost od tuje pomoči, predstavlja poseben problem. Število borcev, ki so tega potrebni, se povečuje. Predlani so obravnavali 54, lani pa 73 primerov. Oskrbo in pomoč ima dobro urejeno 60 članov. Predvsem skrbijo zanje njihove žene, svojci, domačini in sosede. Pet pa je takšnih, ki vsega tega nimajo in je njihov položaj zaskrbljujoč. Iz krajevnih borčevskih združenj so že nekajkrat opozorili, da bi bilo treba zagotoviti redne obiske zdravniške, zlasti pa patronažne sestre. K temu bi bilo treba pritegniti tudi Center za socialno delo iz Slovenj Gradca, tamkajšnji občinski odbor RK, krajevne skupnosti in še koga.

Za prenovo in izgradnjo stanovanjskih hiš borcem in sodelavcem NOB so v zadnjih dveh letih namenili 16.700.000 dinarjev. Pri razdeljevanju sredstev (prispele so 92 prošnje iz enajstih krajevnih borčevskih združenj) so upoštevali objektivnost in pa poprejšnje ogledne na kraju samem. S tem je poleg zagotovitve sredstev Samoupravna stanovanjska skupnost pri občini Sl. Gradec uspešno uresničila predlog občinske borčevske organizacije. Rešili so tudi nekaj stanovanjskih problemov. Kljub prizadevanju nekateri borci še živijo v dokaj starih in dotrajanih hišah, zlasti na podeželju.

Socialni in materialni položaj posameznih borcev so reševali s pomočjo enkratnih in stalnih priznavačin. V ta namen so v letih 1985 in 1986 porabili 73.642.000 dinarjev.

Kljub tem in podobnim problemom pa so borci na slovenjegraškem območju, (tam, kjer živijo), dejavni v različnih organizacijah in društvih. Čeprav je med njimi največ upokoencev in že v letih (med njimi tudi 66 vojaških vojni invalidov), jih je kar 1.140 vključenih v SZDL. Precej jih deluje pri gasilskih društvih, strelskih družinah in še drugod. Marsikje imajo pri tem (posamezni) borci tudi po več funkcij. Kdaj pa celo tako, da brez borcev ne gre!

Precej so naredili pri spomeniškem varstvu in pri razvijanju tradicij NOB. Posamezni borci so pri tem sodelovali kot razlagalci pri pouku zgodovine po osemletkah. Prizadevali si, da bi podobno delovali s pomočjo ostalih dejavnikov tudi po šolah usmerjenega izobraževanja. Pripravili in izvedli so več spominskih pohodov in srečanj, kjer je sodelovala šolska in druga mladina.

Drago Miklavc

Sestali so se Pododbor Bračičeve na Koroškem

V petek, 22. maja 1987 je bila v restavraciji Name na Ravnah redna letna konferenca pododbora Bračičeve brigade za Koroško. Z veliko udeležbo so borci ponovno dokazali, da se za delo pododbora zanimajo in da v tem radi sodelujejo.

Najprej so sprejeli pionirje Osnovne šole Juričev Drežek, ki so prinesli cvetje in zaželeli borem dobro delo, nato pa so izvedli kulturni program. Navzoči so bili tudi mladi dopisniki in taborniki Odreda Koroških jeklarjev.

Predsednik pododbora Franc Zabel-Gustl je v poročilu o delu tega pododbora v preteklem obdobju podrobno analiziral vsa dogajanja in ugotovil, da je bilo to delo dobro, kljub pičlim finančnim sredstvom, s katerimi je pododbor v tem obdobju razpolagal. Žal je moral tudi ugotoviti, da so se vrste Bračičevcev v tem času tudi razredčile, saj je smrt neusmiljeno posegala tudi mednje.

Korošci so bili med prvimi borci, ki so vstopili že marca in aprila 1944 (torej takoj po ofenzivi na divizijo), v Bračičevo brigado in v njej ostali do konca vojne. Po vojni so bili nosilci dela v delovnih organizacijah, v družbenopolitičnih organizacijah, društvih in Krajevnih skupnostih. Po poročilu se je razvila razprava, v kateri so sodelovali vsi navzoči in ugotavljali, kaj je treba narediti, da bo v naslednjem obdobju delo Koroškega pododbora še boljše in pestrejšje. Lastnih problemov niso načelnili in prav presenetljivo je bilo, kako so zadovoljni s svojimi majhnimi denarnimi prejemki, samo da žive v svobodi! Le-to željo so izrekli, da jim ne bi bili kos tudi v njihovih občinah; njihovi tovariši drugod imajo namreč ob tem več pomoči.

Tudi v naslednjem obdobju bo Koroški pododbor vodil Franc Zabel-Gustl, ki se je najprej zahvalil za zaupanje, nato pa predložil program dela za naslednje obdobje in predložil v sprejem nekaj sklepov, med njimi tudi, da je takoj uredil že predloženi predlog o poimenovanju ceste Šoštanj – Črna po Bračičevi brigadi, kar so navzoči navdušeno sprejeli. Borci je tudi pozval, naj bodo še vnaprej aktivni pri delu pododbora in jim zaželel obilo zdravja in osebnih sreč.

Konferenco so pozdravili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij koroških občin, odbora skupnosti borcev Bračičeve brigade in podborov, ter dvizije.

Prav živahno je bilo tudi po konferenci na tovariškem srečanju, kjer so si nekdanji bojni tovariši imeli kaj povedati; predvsem tisti, ki se redkeje vidijo. Čas je tako prehitro potekel.

Marija Čivnik

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ■ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ■ IZ DELA BORČE

Uspešni mentorji in predavatelji o revolucionarnih izročilih

Mentorji in tisti, ki mladim razlagajo in jim približujejo revolucionarna izročila NOB, so se pred nedavnim sestali v Mariboru, da bi spregovorili predvsem o tem, kako poteka dejavnost prenašanja tako imenovanih izročil revolucije na mladino v srednjem usmerjenem izobraževanju. Ugotavljali so, da je bilo v tem šolskem letu (1986/87) veliko storjenega: pripravili so pogovore z mladimi o narodnoosvobodilnem boju in tudi o delavskem gibanju pred drugo svetovno vojno.

SKORAJ POLOVICO MLADIH V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU JE ZAJELO DELO NA PODROČJU TRADICIJ

Tovarišica Francka Varl-Purkelj, voditeljica mentorjev na tem področju vzgoje mladih, je na sestanku poudarila, da so bili mladinci na vseh šolah, kjer so poslušali predavanja ter pripovedi o NOB in revoluciji, zvesti poslušalci in pozorni spremljevalci, ki so postavljali tudi celo vrsto vprašanj o NOB, o delavskem gibanju, pa tudi o nekaterih občutljivih in bolečih temah iz naše preteklosti. Mentorji so, tako so ocenjevali na omenjeni seji, opravili dobro delo in zaslužijo vso pohvalo. Pri tem so dodali tudi, da je marsikaj odvisno od zavzetosti in zanimanja za to tematiko pri vodstvih posameznih šol.

Ni naključje in najbrž tudi ni presenetljivo, če so bili prav mariborski mentorji s tega področja dela z mladimi, posebej pohvaljeni na posebnem posvetovanju pri RO ZZZB NOV Slovenije.

V krogu mentorskega dela in približevanja izročil NOB so na posameznih šolah v Mariboru organizirali tudi izlete v kraje, znane iz NOB ter pohode in predavanja.

V razpravi je bilo slišati tudi mnenje, da po nekaterih šolah mladi še premalo poznajo našo predvojno zgodovino in je tako ne morejo povezovati z novejšo zgodovino. Prav za celovitejše razumevanje delavskega gibanja, revolucije v najširšem smislu in tudi narodnoosvobodilnega boja pa je pomembno poznavanje starejših obdobij slovenske zgodovine.

Problem je tudi v tem, da imajo ponekod razlagalci za svoje razlage na voljo le eno šolsko uro. To pa je seveda odločno premalo, saj v eni uri ni mogoče spregovoriti o vseh problemih in doživetjih, še manj pa odgovoriti na vsa vprašanja, ki jih odpirajo mladi. Zato so na sestanku priporočili, naj bi imeli povsod na razpolago dve šolski uri, kar je že praksa na večini šol. V razpravi so razpravljali tudi o Vlaku bratstva in enotnosti in o njegovem pozitivnem vplivu na nadaljnje razvijanje bratstva in enotnosti, tovarištva, skovnega v najtežjih časih. Ta manifestacija je enkratna in zanika vse tiste posameznike, ki poskušajo danes rovariti in sejati nemir med naše narode in narodnosti. Na seji so spregovorili tudi o jesenskem izletu, ki ga bodo pripravili za mentorje in razlagalce revolucionarnih tradicij. Obžalovali so, ker je odpadel (23. maja letos predviden) izlet v Jasenovac in na Kozaro, ker se je zanj prijavilo samo 18 borcev-mentorjev in razlagalcev ter učiteljev-mentorjev. Zaradi tega so razpravljali o raznih drugih variantah in so se odločili, da bodo na jesen organizirali izlet okrog Pohorja in se bodo ustavljali v nekaterih pomembnih krajih, ki so povezani z razvojem NOB na tem področju ter z delavskim gibanjem.

Slišali smo tudi zamisel o izletu na Brione, kjer marsikateri od razlagalcev in mentorjev še ni bil. Tam bi lahko spoznali objekte, v katerih je predsednik Tito preživel del svojega življenja. Dogovorili so se, da bodo v novem šolskem letu še povečali svoje aktivnosti in k delu pritegnili še več razlagalcev in mentorjev.

M. K.

V partizanskih krajih

V soboto, 6. junija 1987 je 42 članov aktivna ZB NOV upravnih organov SO Kranj obiskalo pomembne kraje iz naše revolucionarne preteklosti.

Komisija za vprašanja borcev NOV pri OO sindikata UO in SS občine Kranj že 22 let organizira obiske krajev, pomembnih v NOB in tako daje svoj prispevek k nadaljevanju tradicij NOB. Letošnji tradicionalni obisk članov je bil namenjen znanim partizanskim krajem ob Soči in posebej vasi Čezsoča, ki je znana po uporni narodnostni zavesti pred vojno in med samimi boji. Med vožnjo proti Idriji in Trebuši

je znani prvoborec in neposredni udeleženec vstaje in borb na Primorskem Alojz Zupančič-Zmago izvirno pripovedoval soborcem iz Kranja o težkih bojih in pomembnih dogodkih med NOV v tem delu Primorske. V Trebuši so se borci iz Kranja zbrali ob spomeniku padlim in poklonili njihovem spominu. Nadalje so se ogledali spominsko ploščo na obratu tovarne igrače, posvečeno prvemu tečaju partizanskih učiteljev leta 1944.

Nadvrse prisrčen je bil sprejem soborcev iz Kranja v vasi Čezsoča pri Bovu. Celotna vas je bila okrašena, na vhodu ob levem bregu Soče je bil postavljen velik transparent z napisom »DOBRO DOŠLI, BRATJE IN TOVARIŠI!«. Posebej je bila urejena okolica spomenika padlim borcem, kjer so se z enominutnim molkom poklonili spominu padlih borcem Čezsoče in položili lorvorjev venec. V imenu krajanov je borec iz Kranja pozdravil predsednika odbora SZDL tov. Darka Šulerja in poudaril pomen takšnih obiskov za nadaljevanje tradicije NOB in nadaljevanje naše revolucije po mlajši generaciji. Ob spomeniku so se zbrali ne le soborci in aktivisti, temveč učenci osnovne šole, mladinci in vaščani Čezsoče. V pozdrav so učenci osnovne šole recitali in zapeli partizanske pesmi. Član aktivna ZB NOV iz Kranja tov. Ljorže Eržen je vsem navzočim strumno recital pesmi Spomin padlim in Mati sanja Mateja Bora, kateri so navzoči pozdravili z dolgim plaskanjem.

Pred združenim domom je bila postavljena tribuna in je tov. Ivan Lepuš v imenu KO ZB NOV spregovoril tovarišem iz Kranja in zbranim vaščanom o dolgoletnem boju naroda teh krajev proti potujčevanju, proti fašizmu in o zadnjem boju za osvoboditev ter združitev z matično deželo. Kronološko je orisal boje od leta 1914 do leta 1945. Poudaril je pomen organizacije Triglav (Trst – Istra – Gorica – Rijeka) s posebnim spoštovanjem pa je govoril o prvoborcih, borcih in vseh vaščanih Čezsoče med NOB. Prvoborec, domačin Franc Čop-Borutin je v kratkem nagovoru poudaril nesebično voljo, odločnost, zavest in patriotizem takratne mladine in dejal, da mora današnja mladina imeti vsaj del teh odlik in bo tako vsaka težava, vsaka še tako močna kriza lahko premagana. Predsednik komisije ZB iz Kranja Slavko Svetelj se je zahvalil domačinom za tako tovariški sprejem in KO SZDL, ZB NOV izročil spominska darila, slike Kranja, učenec osnovne šole pa knjigo Zbornik Kranj ter vaščanom spominske značke Kranja.

Popoldan so soborci obiskali rojstno hišo prvoborca Ivana Ivančiča ter partizanske grobove. Ure so hitro minevale v tovariškem pogovoru, obujanju spominov in željah, da bi se še srečevali.

Obisk partizanskih krajev na Primorskem je bil obenem tovariško srečanje članov aktivna med seboj, saj so večinoma že upokojeni. Zato so bili enotni v sklepu, da bodo to dolgoletno tradicijo nadaljevali, saj je srečanje dolgoletnih sodelavcev, soborcev in tovarišev v današnjem času ne le moralna dolžnost, temveč nujna potreba. Naj bo to dejanski prispevek nadaljevanju tradicij NOB in lep vzgled novim generacijam.

Gojko Moštrokol

Slovenj Gradec – Kljub načetemu zdravju in problemom – požrtvovalni

Slovenj Gradec – Na programski skupščini odbora ZZZB NOV v Slovenj Gradcu so opozorili, da vseh nalog, (v takem obsegu, kakor so jih načrtovali) niso izpolnili; toda ne zaradi njihove premajhne dejavnosti. Nasprotno! Gre za tiste zadeve, na katere borčevska organizacija nima nobenega vpliva. V glavnem je problem v omejenem številu pošiljanja borcev na toplašča in klimatska zdravljenja. Težave nastajajo, ker starost borcev raste (na slovenjegraškem območju je že dosegla v poprečju 70 let), zdravstveno stanje pa se slabša.

Lani so povabili na sistematske preglede 300 borcev (vseh je 1.229). V zadnjih dveh letih (1985–1986) je bilo na zdravljenju 125 njihovih članov. Pri teh predlogih sodelujejo krajevna borčevska združenja, kar se je izkazalo, da je oblika zelo dobra. Hkrati so poklicali tudi več borcev na ponovne zdravniške preglede in v druge specializirane zdravstvene ustanove. Poleg tega so bili upravičenci deležni še drugih oblik zdravstvene pomoči v: zobozdravstvu, okulistiki, hipertenziji... Za veliko prizadevanstvom za zdravstveno skrb borcev, so izrekli javno zahvalo primariju dr.

Dvodnevno bratsko kolo Zanimanje za aktive ZRVS

Na lanskem srečanju, dvanajstem po vrsti, z imenom **Bratsko kolo**, katerega gostiteljica je bila OK ZRVS Kisela voda v Skopju, so se dogovorili za letošnje srečanje v Ljubljani. Predstavniki občinskih konferenc Zveze rezervnih vojaških starešin iz občin: beograjske Čukarice, Hercegnovega, skopske Kisele vode, Novega Sarajeva, Prištine, Sombora, Valjeva in zagrebške Trešnjevke so bile gostje ljubljanske občine Vič-Rudnik.

Predstavniki Zveze rezervnih vojaških starešin občinskih konferenc iz drugih republik in pokrajin so v pogovoru s predstavniki OK ZRVS in družbenopolitičnega življenja viške občine namenili največ pozornosti delovanju in organiziranosti rezervnih vojaških starešin, ne samo na ravni občine, temveč tudi na mestni in republiški ravni. Težaven gospodarski položaj vpliva tudi na aktivnost rezervnih vojaških

starešin. Zadnja leta smo priča močnejšemu osipu pri udeležbi na predavanjih in drugih oblikah usposabljanja rezervnih vojaških starešin. Vzroki so več ali manj znani, o njih pa smo že večkrat pisali, zanimiva je le ugotovitev, da se premajhna udeležba pojavlja tudi pri drugih konferencah ZRVS izven republiških meja.

Po sprejemu, ki so ga za goste – predstavnike OK ZRVS republik in pokrajin

pripravile občinske in družbenopolitične organizacije, so spregovorili o izkušnjah pri uresničevanju resolucije splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, ki so jo sprejeli lanski kongresi Zveze komunistov. Iz razprav lahko sklepamo, da se položaj na tem področju vendarle izboljšuje, vendar ne toliko, kolikor je zapisano v planskih dokumentih; to potrjuje že znane ugotovitve, da bo treba na področju SLO in DS marsikaj spremeniti in dopolniti, seveda z novimi prejemami in dognanji.

Pogovori so se nadaljevali v delovni organizaciji Ilirija Vedrog. Gostje so se seznanili s proizvodno dejavnostjo tega kolektiva. Letošnje leto je za njih prelomno, saj so

tozde, ki so do nedavnega imeli izgubo, uknili. Rezultati so pokazali, da je bila takšna odločitev edino pravilna. V prvem četrtletju je ta enovita delovna organizacija zabeležila pozitivno ničlo in se znebila velikanskih izgub.

Ustanavljanje aktivov rezervnih vojaških starešin v organizacijah združenega dela je novejša oblika organiziranja, zato je razumljivo precejšnje zanimanje pri tistih OK ZRVS, kjer aktiv obstaja le v posameznih krajevnih skupnostih. V mislih imamo seveda OK ZRVS iz drugih republik in pokrajin. O delu in organiziranosti aktivov RVS v delovnih organizacijah je bilo že veliko govora na lanskem zveznem srečanju rezervnih vojaških starešin. Obiski v organizacijah združenega dela, kjer takšni aktiv obstaja, so bili vsekakor korist-

ni, kar kaže na ustanavljanje le-teh tudi v drugih republikah. Čeprav so rezultati za zdaj še skromni, vendar se že zdaj kaže, da je takšna oblika organiziranosti rezervnih vojaških starešin nujna tudi v delovnem okolju.

Naš zapis o letošnjem Bratskem kolu ne bi bil popoln, če bi k sodelovanju ne bi povabili tudi sogovornike: Marjan Knusva in OK ZRVS Ljubljana Vič-Rudnik, Ilijo Jovčevskega iz OK ZRVS Kisela voda – Skopje, Milka Golubovića iz OK ZRVS Čukarica in Zorana Cvjetičanina in OK Novo Sarajevo. Čas, odmerjen za pogovor, je bil prekratek kajti program dvodnevnega obiska v Ljubljani je bil dokaj raznolik in obsežen, zato smo se osredotočili na vtise, s kakršnimi so se gostje vrnili v svoje kraje.

Marjan Knusva: »Bratsko kolo je zasnovano na temelju izmenjav medsebojnih izkušenj rezervnih vojaških starešin OK ZRVS republik in pokrajin. Tematika letošnjih razgovorov z gosti se je nanašala na resolucijo 13. kongresa ZKJ in pa uresničevanje koncepta SLO in DS. V dveh dneh smo izmenjali mnoge izkušnje tako na področju organiziranja in usposabljanja rezervnih vojaških starešin, in menim, da bodo le-te v mnogočem koristile, tako nam, kot gostom.«

Ilija Jovčevski: »Kar zadeva našo OK ZRVS Kisela voda, menim, da smo še premalo aktivni, kar se odraža pri rezultatih. Vendar nam ta oblika izmenjave medsebojnih izkušenj veliko pomaga pri krepitvi vloge rezervnih vojaških starešin. Ohranjanje in utrjevanje bratskih vezi in ohranjanje izročil iz narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije so temelji vsega naprednega. Eden izmed temeljev je prav gotovo bratsko kolo. V

Skopje se vracam bogatejši za nova spoznanja in prepričan sem, da rezultati ne bodo izostali.«

Milko Golubović: »Bratsko kolo je velika stvar. Smo ljudje brez osebnih interesov, povezuje nas le želja, postaviti organizacijo rezervnih vojaških starešin na mesto, kakršno ji gre. Le tako bomo kos nalogam, ki so postavljene pred nas. Smo priča številnim negativnim pojavom, ki ogrožajo ne samo naše gospodarstvo, temveč naš družbeni sistem. Vse mogoče pritiske najdemo tudi med nami, rezervnimi vojaškimi starešinami. Zato moramo biti na vseh področjih enotni, ne glede na pripadnost ali vero. Nacionalizem in šovinizem peljeta v pogubo. Bratsko kolo je lahko vzor mnogim, ki mislijo drugače kot mi. Rezervni vojaški starešine bomo branili družbeni sistem, pridobitve NOB, tudi z orožjem, če bo treba!«

Zoran Cvjetičanin: »Enotnost med rezervnimi starešinami je edina rešitev. Kar zadeva našo OK ZRVS Novo Sarajevo, lahko rečem, da vaše izkušnje na področju ustanavljanja aktivov v organizacijah združenega dela s pridom uporabljamo. Pa ne samo v delovnih organizacijah, temveč tudi v krajevnih skupnostih, predvsem tam, kjer so člani in organizacije RVS pasivne. Premajhna udeležba na usposabljanju tare tudi pri nas, je pa posledica stereotipnosti, slabega informiranja in zastarelega načina usposabljanja. Skrajni čas je, da v program usposabljanja vnesemo svežino, nove pristope in pa seveda takšen način usposabljanja, ki bo za slehernega rezervnega vojaškega starešino zanimiv. Bratsko kolo naj bo še naprej vodilo!«

Jože Čurin

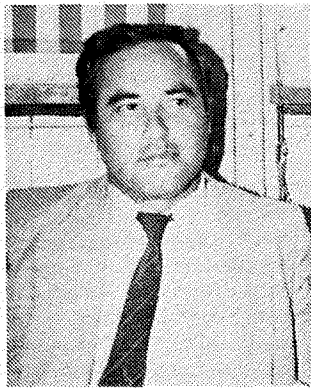
Marjan Knusva

Ilija Jovčevski

Milko Golubović

Zoran Cvjetičanin

MK ZKS za Podravje razpravljal o problemih v TO

Enako vrednotenje dela

Na seji medobčinskega sveta ZKS za Podravje so razpravljali o moralnopolitičnem stanju v enotah in štabih teritorialne obrambe v Podravju in sodelovanju z enotami JLA. Sekretar MS ZKS za Podravje Matija Gjerkeš je pozdravil vse udeležence, med katerimi sta bila tudi Silvo Komar iz CK ZKS in Zdravko Krvina iz republiškega štaba Teritorialne obrambe. Poudaril je, da so v Podravju ogromno storili na področju usposabljanja enot in štabov teritorialne obrambe tako na strokovnem, vojaškem kot tudi na idejnopolitičnem področju. Zaradi tega rezultati niso izostali in se kažejo v raznih vojaških vajah, strelskih tekmovanjih, pohodih in drugih akcijah. V enotah teritorialne obrambe tudi letos uresničujemo programe, ki prispevajo pomemben delež k našim obrambnim in samozaščitnim pripravam. Komandant teritorialne obrambe v vzhodnoštajerski pokrajini Silvo Bedrač je dejal, da so enote in štabi ter posamezni pripadniki opravili lani vse začrtane naloge in dosegli rezultate, s katerimi smo lahko zadovoljni. Kljub temu pa je še vrsta možnosti za izboljšanje razmer pri usposabljanju, vzdrževanju orožja in

opreme in na drugih področjih.

Na seji so omenili tudi vajo večje enote Teritorialne obrambe, ki je potekala v zadnjih dneh. Pokazala je, da so enote in štabi teritorialne obrambe dobro izurjeni in pripravljeni za uresničevanje nalog v najtežjih razmerah. Posebej so poudarili, da so se prebivalci v krajevnih skupnostih, v katerih je potekala vaja, dobro vključili in sodelovali z enotami in štabi. V razpravi so udeleženci opozorili, da so pripadniki teritorialne obrambe med vajami še vedno prizadeti pri osebnem dohodku, saj jim v OZD ne izplačujejo med vajo stimulacije, ki jo sicer dobijo. Razprava je pokazala, da bi to morali urediti, saj ne more biti pripadnik Teritorialne obrambe kaznovan in finančno prizadet, če opravlja naloge za potrebe teritorialne obrambe. Spregovorili so tudi o pretirani birokratizaciji in administriranju, ki prodira tudi v vrste teritorialne obrambe. Takšno administriranje prodira tudi v druge strukture SLO in DS in bi ga morali v interesu boljše obrambne pripravljenosti omejiti. Analizirati pa bo treba tudi odzive na vojaške vaje, ki so v posameznih okoljih zelo različni.

Positivno so ocenili sodelovanje z JLA, ki pa bi ga morali še marsikje izboljšati. Sodelovanje je namreč zelo pomembno, saj lahko JLA s svojimi kadri ogromno prispeva pri krepitvi SLO in DS. Slišali smo tudi mnenje, da bi morali doseči večje in tesnejše sodelovanje JLA, teritorialne obrambe, organov za notranje zadeve in organov za obrambo pri načrtovanju posameznih obrambnih in samozaščitnih aktivnosti, saj bo to omogočilo še boljše rezultate pri razvijanju koncepta SLO in DS. V enotah teritorialne obrambe opravlja vrsto pomembnih nalog Zveza komunistov in so se aktivni ZK dobro uveljavili in dosegli dobre rezultate. Tega pa ni mogoče trditi za aktiv ZSMS, ki v nekaterih enotah ne morejo zaživeti, čeprav bi imeli dosti dela in nalog. Tukaj pa je dolžnost ZK, da sproži pobude za ustanovitev aktivov ZSMS v enotah.

V enotah teritorialne obrambe posvečajo posebno skrb tudi pomlajevanju svojih vrst in znaša povprečna starost v enotah pod 30 let. Stanje v enotah teritorialne obrambe je dobro, čeprav za ostre gospodarske razmere odpirajo nekatere probleme, o katerih razpravljajo v

enotah. Pripadniki teritorialne obrambe so pokazali v zadnjem letu visoko zavest in pripravljenost, saj so bili na številnih vajah in drugih oblikah usposabljanja. Za to delo so žrtvovali precej svojega prostega časa. Zato se v marsikateri sredini postavlja vprašanje, ali pravilno vrednotijo delo pripadnikov teritorialne obrambe. Ali ne bi bilo prav, da bi njihovo odgovorno in zahtevno delo vrednotili enako, če že ne bolj, kot drugo družbenopolitično delo? Tudi v nekaterih OZD bo treba spremeniti odnos do pripadnikov teritorialne obrambe. Predlagali so, naj bi Republiški štab teritorialne obrambe obravnaval pripombe o prevelikem administriranju in štabe manj obremenjeval z administrativnim delom, saj je treba pri uresničevanju koncepta SLO in DS dati prednost delu z ljudmi in ne s papirji. Teritorialna obramba je prevzela vrsto svojih pravilnikov po JLA, kjer pa so razmere in možnosti bistveno drugačne. Na MS ZKS za Podravje so izrekli priznanje enotam teritorialne obrambe v Podravju za dosežene uspehe pri uresničevanju programov dela in pri zblizanju z ljudmi na terenu, v krajevnih skupnostih, OZD, tozdihi in drugod. Prav to sodelovanje pa daje v teritorialni obrambi nove impulze za še tesnejše in boljše sodelovanje.

Marjan Kos

Izobraževanje političnih delavcev

Pokrajinski štab za teritorialno obrambo Pomurja je organiziral enodnevno usposabljanje političnih delavcev – komisarjev v štabih in enotah teritorialne obrambe štirih pomurskih občin: Lendave, Ljutomera, Gornje Radgone in Murske Sobote.

V prvem delu so se udeleženci usposabljanja seznanili z aktualnim položajem v pomurskih delovnih organizacijah v prvem četrtletju letošnjega leta, ki ni najbolj rožnat. Izgube so še vedno, čeprav so nekoliko manjše v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta. V kmetijstvu tako stanje deloma povzroča tudi sezonska narava dela. Vendar položaj ni takšen, da bi pred njim zapirali oči. Ob tem je z informacijami obilno postregel predsednik Medobčinske gospodarske zbornice za Pomurje tovariš Koloman Cigut.

Prav tako je bilo zanimivo ob nizanju aktualnih političnih

dogodkov v Jugoslaviji, Sloveniji in Pomurju, kjer se ugotavlja, da se sklepi lanskih kongresov ZK v praksi ne uresničujejo dovolj hitro ali pa sploh ne. Capljanje na mestu za nikogar ni dobro, pa tudi v Pomurju ne. To so poudarili v razpravi tudi udeleženci seminarja, ki so bili zelo zadovoljni s pogovorom, ki so ga ob tem imeli s tovarišem Belo Banfijem, sekretarjem Medobčinskega sveta ZKS za Pomurje.

V drugem delu izobraževalnega dne pa so komisarje seznanili z razmerami v TO Pomurja, s poudarkom na vlogi subjektivnih sil v TO, ZK in ZSMS. Pri tem so poglobili svoje znanje o metodologiji spremljanja in ocenjevanja moralnopolitičnega stanja v enotah in štabih TO, kakor tudi obudili spomin na osnovne elemente sistema političnega dela v teritorialni obrambi in o njihovi vlogi, ki jo imajo v enoti ali štabu TO.

Filip Matko

Obisk v Bileči

V skladu s svojim programom dela je Občinska konferenca ZRVS Domžale ob pomoči Sekretariata za ljudsko obrambo, Občinskega štaba TO ter Sveta za LO in DS v začetku maja pripravila strokovno ekskurzijo v Bilečo, kjer so si udeleženci ogledali življenje in delo v najbolj znani šoli za rezervne vojaške starešine v Jugoslaviji. Šola, ki se iz leta v leto povečuje in modernizira, ima idealno lego, saj območje, na katerem leži, omogoča vsem slušateljem, da se seznanijo z vsemi vojaškimi veščinami, omogoča jim spoznavanje različnih oblik obrambe in napada, prav tako pa jim omogoča tudi konkretno spoznavanje različnih vojaških taktik. Prostori so sodobni, od vzorno urejenih spalnic in hodnikov, do najmodernejše opremljenih strokovnih učilnic, kjer slušatelji ob pomoči najsodobnejše tehnike spoznavajo namen in praktično uporabo najsodobnejših orožij in taktik.

Ob prijaznem in strokovnem vodenju tovariša Stojana Stevanovića in spremljanju prihodnjih starešin iz Domžal je dopoldne kar prehitro minilo ob pogledu na lepo urejene objekte, izmed katerih naj omenimo vojaško menzo, pa tudi novo samopostrežno restavracijo, prostore za PTT, vojaško kantino, ki seveda ne sme manjkati, predvsem pa vzorno urejene športne objekte. Ogledali smo si tudi muzej, v katerem imajo posebno mesto spomini na obisk tovari-

ša Tita in njegove besede starešinam, ki te v Bileči spremljajo na vsakem koraku. Posebno pozorno smo si ogledali objekt, v katerem je kino-strelišče, katerega so mnogi udeleženci uspešno preizkusili in skupaj oblikovali pobudo, da bi do takega strelišča, ki bi zanesljivo prispeval k še večjemu vključevanju vseh v različne strelske družine.

Z nami je bilo precej rezervnih vojaških starešin, ki so pred dvajsetimi in manj leti tukaj spoznavali osnove vojaškega življenja in pouka. Zelo zanimivo jih je bilo poslušati, kaj od tistega klasičnega je ostalo, kje je dosežen največji napredek, zanimivo pa je bilo poslušati tudi njihove spomine na prekopavanje Vojvodine, na skoraj vatolomne skoke skozi ogenj, na plazenja po različnih improviziranih bunkerjih in rovih. Kljub zatrdilom, da šola še zdaleč ni lahka, da je poznana po izredni strokovnosti in disciplini, so bili ti spomini lepi. V sproščenem tovariškem pogovoru pa smo se dotaknili tudi nekaterih problemov, ki spremljajo naše skupno delo in prizadevanja. Gre predvsem za kadrovanje v šole rezervnih vojaških starešin, kjer je kar nekaj problemov, mimogrede pa je pogovor stekel tudi o vključevanju mladih v vojaške poklice. Tudi tu so problemi, ki jim bomo morali z bolj koordiniranim delom, zlasti pa z mladimi, kakor tudi njihovimi starši, konkretnije reševati.

Vojislav Savković

O bojih Poljanske čete v juniju dvainštiridesetega

Ob 45. obletnici bojev Poljanske čete junija 1942 velja obuditi spomin na vojaške akcije te čete in borbe – junake teh bojev, ki so takrat ali pozneje padli v narodnoosvobodilni vojni.

Tretja Poljanska četa je bila v tistem času v sestavi drugega poljanskega bataljona. Prve grupe odredov, v katerem sta bili tudi Prva selška in Druga loška četa. Bataljonu je od začetka junija 1942 poveljeval komandant Stane Starc-Fazan iz Maribora, politkomisar pa je bil Maks Krmelj – Branko Hotimir, pozneje Matija, iz Hotovelj v Poljanski dolini. Poljanski četi je poveljeval Janez Pohleven-Poljanc iz Črnege vrha, politkomisar je bil Jože Černi-Kostja iz Ljubljane. V sestavi Poljanske čete je bilo v juniju 1942 petinpetdeset borcev, od tega 30 domačinov in 25 ljubljancev.

Stane Starc-Fazan je bil do prevzema poveljstva Poljanskega bataljona komandir Loške čete. Kasneje, 14. januarja 1943, je padel kot komandant Gorenjskega odre da v Srednjevaški grapi v Poljanski dolini. Po prevzemu poveljstva bataljona junija 1942 so vse tri čete prešle v ofenzivni spopad z Nemci na škofjeloškem območju v Selški in Poljanski dolini. Ker se je štab bataljona največ zadrževal na operativnem območju Poljanske čete, je razumljivo, da je ta četa neposredno prevzemala naloge bataljona in izvajala vojaške akcije. Uspešno opravljene vojaške akcije so terjale tudi žrtve med borci čete. V tistem času je nemški pionirski bataljon polagal minska polja in žične ovire na demarkacijski črti-meji med Nemčijo in Italijo. Prav to enoto je Poljanska četa pogosto uspešno napadala, jo preganjala z delovišča in jim prizadela nekaj žrtev.

Prve akcije

Dne 9. junija 1942 ob 7.10 uri zjutraj je patrolja čete z

zasedo pod vodstvom namestnika komandirja Antona Peternela-Igorja napadla patroljo nemških policistov in graničarjev v neposredni bližini postojanke v Gorenji vasi na desni strani reke Sore, med vasema Gorenja vas in Hotavljem. Na nemško patroljo je z rafali iz mitraljeza streljal Jože Peternel-Mitja in pri tem ubil tri Nemce.

Jože Peternel-Mitja

Partizani so se morali po tem napadu takoj umakniti nazaj v hrib, Žirovski vrh, da jih Nemci iz bližnje postojanke ne bi z motorizacijo obkolili po cesti, ki pelje iz Gorenje vasi na Žirovski vrh. Partizani so prečkali cesto in se umaknili v zaledje, preden so Nemci obkolili okolico in preiskovali teren. V mrliški knjigi za leto 1942 v Gorenji vasi je zapisano: »Dne 9. junija 1942 ob 7.10 je na desni strani reke Sore med vasema Gorenja vas-Hotavljem padel Paul Carbonario, rojen 1902 v Južnih Tirolih, carinski stražnik-graničar«. V zvezi s to akcijo ne smem prezreti pogumnega mitraljeza Poljanske čete Jožeta Peternele-Mitje, ki se je še prav posebno izkazal 26. junija 1942 pri napadu na nemško graničarsko postojanko v Črnem vrhu. Kasneje je Mitja padel (3. avgusta 1942) v nemški ofenzivi na Blegošu. V tej ofenzivi je bil težko ranjen. Pred Nemci se je z mitraljezom zavlekel v zaklon med male smreke, kjer pa so ga

odkrili. Z zadnjim rafalom se je branil pred Nemci in si nato v brezupnem položaju vzel življenje z aktiviranjem ročne bombe. Jože Peternel-Mitja, po domače Remcev iz Delnic pri Poljanah, je bil kmečki sin. V partizane, v Cankarjev bataljon, se je prostovoljno vključil decembra 1941.

Dne 19. junija 1942 ob 6.20 je Poljanska četa pod vodstvom komandirja Janeza Pohlevna-Poljanca napadla v Maharjevi grapi na Fuži-

Janez Pohleven-Poljanc

nah potniški avtobus, ki je vozil od Žirov do Škofje Loke. V ostrem ovinku na cesti so avtobus ustavili s posekanim drevesom. Ko so partizani pozivali Nemce in civilne potnike, ki so se peljali v avtobusu na predajo, so se Nemci temu uprli in poskušali pobegniti. Med streljanjem so bili ubiti štirje nemški vojak: Mihael Pauer, Edvard Nawroth, Adolf Schmid in Leopold Avjecky. Podatki takrat ubitih Nemcev so vpisani v mrliški knjigi v Žireh. Partizani so po zaplembi pošte in materiala avtobus zažgali. Za uspešno izvedeno akcijo gre posebna zasluga komandirju Janezu Pohlevnu-Poljancu, ki je pozneje, 26. junija 1942, vodil tudi napad na postojanko graničarjev v Črnem vrhu. Pohleven je padel kot komandir čete 24. novembra 1942 v Delnicah, ko se je prebijal iz obkoljene hiše.

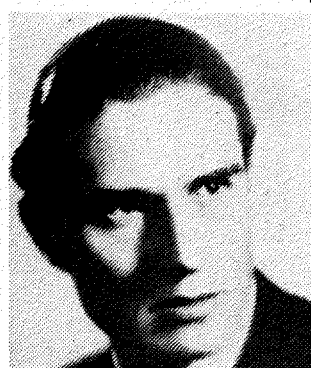
Dne 18. junija 1942 je odšel iz čete s posebno nalogo v Poljane borec Rado Vidmar-Marko, po poklicu mizar, ro-

jen v Rihemberku na Primorskem, nazadnje stanujoč v Ljubljani, Vilharjeva 37. Izvedbo naloge so mu preprečili nemški žandarji, ki so ga ujeli, odpeljali v begunjske zapore in ga tam 11. julija 1942 kot talca ustrelili.

Dne 22. junija je Poljanska četa v poznih večernih urah v Hotavljah izpraznila trgovino z živili in manufakturo. Ko se je četa s tovorom umikala proti Žirovskemu vrhu, se je zaščitnica čete spopadla

Anton Oblak-Sveder

Stane Starc-Fazan

s patroljo nemških orožnikov iz postojanke Gorenja vas. Pri spopadu ni bilo žrtev, ranjen pa je bil vodnik Poljanske čete Adolf Kalan-Muki, Savančarjev iz Žabje vasi. Pozneje se je zdravil v Grogovi bolnišnici Poljanskega bataljona in ozdravel.

Graničarska postojanka

Napad na postojanko graničarjev v Črnem vrhu. V načrtu napada naj bi prva Sel-

ška četa z napadi blokirala izhod Nemcev iz postojanke v Poljanah, druga Loška četa pa naj bi zasedami in zasenkami preprečila sovražniku prodor iz Škofje Loke v pomoč napadenim postojankam v Poljanah in na Črnem vrhu. Selška četa akcije ni uspešno končala, zelo dobro pa je nalogo opravila Loška četa pod vodstvom komandirja Franca Bička-Bruna, ki je z mitralješkimi zasedami večkrat napadla kolono vozil, ki je prihajala na pomoč napadeni postojanki. V Gabrku so napadli dva policijska avtobusa in pri tem ubili štiri policiste, več pa jih ranili. Napad na postojanko v Črnem vrhu je izvedla Poljanska četa s petinštiridesetimi borci. V noči od 25. na 26. junij je zasedla položaje okrog postojanke in jo 26. junija zjutraj, ko se je zdanilo, napadla. V tej postojanki je v šoli in župnišču prebivalo 90 Nemcev. V boju, ki je trajal vse dopoldne, naj bi padlo 27 Nemcev, 9 pa je bilo ranjenih. Pravočasna nemška po-

Ignac Uršič-Nikolaj

moč je bila vzrok, da partizani postojanke niso zavzeli. Okrog poldneva se je četa umaknila v svoje četno taborišče, imenovano »Gibraltar«, v pečinah pod Pasjo Ravno. Pri zavarovanju ceste iz smeri Polhovega Gradca je sodeloval tudi vod (okrog 20 borcev) Notranjskega odreda.

V boju za postojanko Črni vrh sta padla dva borca Poljanske čete, in sicer:

Anton Oblak-Sveder, Urbanetov iz Zadobja, nazad-

nje je stanoval pri Lovretu v Skalajah, Gorenja vas 1, po poklicu je bil preprodajalec živine. V četo je prišel prostovoljno maja 1942. Bil je komunist in organizator Osvobodilne fronte na območju Gorenje vasi od leta 1941 in Ignac Uršič-Nikolaj, Preser- cev iz Hotavelj, izučen mizar.

Maja 1942 se je prostovoljno vključil v Poljansko četo. Ko je padel, so Nemci pri njem zasegli fotoaparata, ki ga je četa dobila pri padlih Nemcih 19. junija na Fužinah ob napadu na avtobus. Fotoaparata je prevzel Nikolaj, ki je bil fotoamater. Takrat je na film prvič posnel borce Poljanske čete, žal pa so Nemci fotoaparata s filmom zasegli. Gestapo je dal film razviti fotografirni Selhausovi v Škofji Loki. Selhausova, ki je bila aktivistka OF, je film osvetlila in s tem uničila. Tako Nemci niso dobili dokumentacije, s pomočjo katere bi se sovražniki lahko maščevali svojcem borcem Poljanske čete.

Koncem junija 1942 je Poljanska četa poslala v Dolomite osem svojih borcev, ki so kot kurirji – vodniki pripeljali na Gorenjsko brigado druge grupe odredov. Dne 30. junija ponoči je v Rovtu pri Lučinah prekoratil demarkacijsko črto-mejo Šeškov bataljon Druge grupe odredov. Ob prehodu meje so se silovito spopadli z Nemci, ki so jih pričakali v zasedi. Zaradi tega se je bataljon umaknil nazaj v Dolomite. Pri tem spopadu je padel kurir-vodnik borec Poljanske čete Pavel Rus-Mužik, sin kočarice iz Hotovelj pri Poljanah, ki se je že leta 1941 prostovoljno vključil v Cankarjev bataljon in se udeležil znamenite dražgoške bitke na Gorenjskem.

Naj pripomnim, da je pri vseh takratnih vojaških akcijah Poljanske čete aktivno sodeloval njen borec Bogo Flander, znani partizanski pisatelj Klusov Joža. Ta je večino teh akcij literarno obdelal. Objavil je črtice, ki so enkratni literarni prispevek zgodovini Poljanske čete.

Janko Mrovljec

Janko Tišler

Pobeg

(nadaljevanje)

O srečanju z ruskimi interniranci je povedala kmetica Katarina Roblek, po domače Vokovnikova, naslednje: »Na Vokovnikovi kmetiji so takrat živeli: gospodar Janez Roblek, roj. 21. 3. 1902, invalid na desni roki, jaz njegova žena Katarina, roj. 16. 11. 1919 in poročena 13. 1. 1941; dveletni sin Hanzi in osem mesecev star Franci, teta Mojca, roj. 1892 in brat mojega moža Jošt, roj. 1899, v kajži pa je stanoval Andrej Dovjak.

Bilo je spomladi 1944, pozno popoldne, ko so prišli k nam trije oboroženi ruski ubežniki, oblečeni v progaste obleke in ostrizeni po sredini glave. Vstopili so v hišo in prosili za hrano. Dala sem jim mleko in kruh. Zadržali so se približno eno uro. Predno so odšli, sem jim dala nekaj stare obleke, v žakelj pa sem jim zavila dva hleba kruha in nekaj klobas. Pri odhodu so nam rekli, da

jih ne smemo prijaviti. Zdi se mi, da jih je naprej odpeljal Žarjavov Hanzi. Še istega dne ponoči je prišla k nam policija, nekaj dni za njimi pa nekaj esesovcev s psi. Jeseni istega leta sem jih zopet videla, ko sta dva Rusa prišla k nam s Koroškim bataljonom.«

Kdo so ubežniki in kakšna je bila njihova usoda?

Eden od ubežnikov je bil ruski vojni ujetnik Aleksejevič Pavel LAMOVCEV, roj. 18. julija (6.?) 1919 v Leninogradu. Imel je dva brata in tri sestre. V Rdeči armadi je imel čin mlajšega poročnika – (lajtnanta) in bil dne 5. septembra 1941 pri Sokolkih ujet. Šel je skozi razna taborišča. Tako je bil tudi tri mesece v taborišču Auschwitz, tri mesece v Mauthausnu in skoraj dva meseca v taborišču na Ljubelju, kamor je prišel 2. marca 1944. Pobegnil je skupaj z Rusom Cirilom (pri-

imek ni znan), ki je padel januarja 1945 pri kmetiji Grobelnik v Kortah na Koroškem, in z nekim Poljakom, ki je padel že pred 29. septembrom 1944 na Gorenjskem.

Ko so premagali dva stražarja v predoru, od katerih so enega ubili (prebili so mu lobanjo; ker se 1. maja ni delalo, so se tega dne videli v predoru na tleh še sledovi možganov in krvi), drugega pa težko ranili, so jima vzeli puško »Mausser« in češko pištolo model 27. Iz gorenjske strani so se preko planine Korošice prebili na koroško stran in pri kmetu Žerjavu zavili na desno stran Srednjega kota (Mitterwinkel), kjer so se zadrževali nekaj dni. Vlomili so v kajžo (bajto) pri Zgornjem Mlečniku in tu vzeli obleko, potem pa odšli h kmetu Vokovniku, kjer so dobili hrano in dva dolga noža. Pozneje so se oglašili še pri nekaterih kmetih in si v bližini Vokovnika (Robleka) napravili zasilni bunker.

Šele po nekaj dnevih so prišli v stik s partizanoma Jankom in Ludvikom Mallejem, ki sta bila takrat oborožena samo z lovsko dvocevko. Partizana Malleja so prvi opazili kaznjenci, ki so se nahajali nižje od njih in klicali:

»Kdo je tam?« Ko sta odgovorila, da sta partizana, so ju vabili, naj prideta k njim, ona pa sta hotela, da bi oni prišli k njima. Nazadnje sta se brata Malle le pustila do njih. Ko so kaznjenci zagledali petokrako rdečo zvezdo, so bili nepopisno veseli, ju začeli objemati in poljubljati. Na tem območju so se vsi skupaj zadržali še nekaj dni, potem sta jih brata Malle odpeljala k drugim partizanom. Tovariš Franc Jagodic-Krstan iz Tržiča jih je pozneje odpeljal v gorenjski odred. Kaznjenci so se odhodu na

Gorenjsko v začetku upirali. Bali so se, da bodo tam zopet prišli v taborišče. Končno so jih partizani le prepričali. Na prošnjo bratov Malle so jima kaznjenci dali puško in pištolo, Janko Malle pa jima je dal svojo lovsko dvocevko. Partizani so kaznjencem obrazložili, da bodo na Gorenjskem dobili novo orožje. Vstopili so kot borci v II. bataljon gorenjskega oziroma pozneje Kokrškega odreda. Lomovcev je nosil angleški mitraljez »Bren«.

Nat tri ljubeljske ubežnike se dobro spominja tudi Matevž

Dolžan, doma iz Doline nad Tržičem. Delal je na Ljubelju in 15. septembra 1944 vstopil v partizane, ki so bili takrat na Mali Poljani. Ubežniki so bili vedno bolj za sebe in ponavadi zahtevali dva ali tri obroke hrane. Bili so nezadovoljni in govorili, da so partizani premalo napadali ter da bi morali več pleniti po hišah. Rekli so tudi, da se bo precej spremenilo, ko bo prišla ruska misija in da bodo odšli v ruski bataljon. (Nadaljevanje in konec »Pobega« preberite v naslednji številki)

Beli so nas potegnili

Bilo je v začetku meseca junija 1942. Večer je bil zelo prijeten in topel, pihala je tudi prijetna sapica. Komandant bataljona je še bil kasnejši črnotroček Črtomir. Ukazal je, da smo šli malo v vas, seveda še pozno zvečer, v trdi temi. Bilo nas je kakih 20 borcev in veliko nas je bilo brez orožja. Kako je do take lahkomišelnosti prišlo, sam ne vem, kajti drugače smo imeli vsi orožje.

Zagorica je bila le nekaj sto metrov od našega taborišča. Stali smo ob lesi v križišču v Zagorici, nasproti gostilne Zakrajšek, ko smo zagledali približno deset mož s puškami v rokah. Vsi oblečeni v do kolen dolge vetrovke so se nam bližali. »Kaj je, fantje«, vpraša komandant Črtomir in vođa kolone mu odgovori: »Italijani gredo iz

Vidma po cesti v to smer!«. Kot bi nam dal komandant povelje, smo neoboroženi skočili k prišlekom in hoteli od njih dobiti puške. Vsi pa so trdno držali puške v rokah, kar je bilo razumljivo, saj je vsak odgovoren za svoje orožje. Tako so odhiteli naprej, še preden je eden izmed nas zavpil, da so to Lavrihovi belogardisti. Kot šrapnel iz lovske puške smo se zagnali za njimi, preiskali ves teren, pod, kozolec, o njih pa ne duha ne sluha. Omenim naj še, da je na gostilni gorela električna luč, vendar je premalo svetila, da bi jih takoj prepoznali. No, pa tudi za te Lavrihove svete vojske je malo kdo, razen mene, ki sem bil na tem terenu vedel. Vedel je seveda tudi komandant Črtomir, saj ga je Lavrih nekajkrat obiskal. Vprašanje je tudi, če niso bili namenjeni prav v naše taborišče, da bi si ga Lavrih lahko dober ogledal. Bil je namreč sošolec Črtomirja. Tako so nas le potegnili.

Srečko Grašič

Brez bojov in žrtev ni zmage

(nadaljevanje in konec zapisa o Svetu Močniku-Florjanu)

Daki se dogodkov takole spominja: »S Florjanom sva si zapela smuči in šla v patroljo. Začela sva smučati drug za drugim. Vozil sem za Florjanom, ki se je pošalil, češ da ga bom težko dohajal, ker je on dober športnik. Glej da te ne povozim, sem odgovoril. Toda, zaslišala sva strel. Nato sta počila še dva. Hitro sva se na smučeh vrnila v taborišče ter obvestila komandanta Mokrskega bataljona in političnega komisarja Anteja Novaka. Ujetniki so bili zaprti v barakko. Vnel se je srdit boj in veliko sovražnikov je obležalo v snegu. Šele ob mraku smo se začeli umikati v notranjost gozda. Florjan je bil s smučmi na čelu kolone in delal je gaz, sto metrov za kolono pa sem z zbrojevko čez prsi vozil cik-cak, tako da sem zamešal sledi. Uspešno smo se prebili.«

Italijani so osvobodili onemogle in premražene ujetnike. Kolona borcev pa se je umaknila prek Travnice proti Ribniški dolini. Komandant Šerčer je predlagal, naj poskrijejo orožje, zadržijo pištole in bombe in se v skupinah prebijajo v Ljubljano.

V Ljubljani so se ilegalno nastanili pri znancih in nadaljevali so z ilegalnim delom. Daki in Florjan sta se v decembru in januarju zopet priključila partizanom 3. bataljona na Kožljeku, ki ga je vodil član CK KPS Miloš Zidanšek, narodni heroj. Ta bataljon je dobil ime po padlem heroju Ljubu Šerčerju.

Bataljon bratstva in enotnosti

Cvetko Močnik je nadaljeval svoje partijsko in politično delo. Spomladi 1942 so iz Rakovške čete ustanovili bataljon Miloša Zidanškega in za komisarja je bil postavljen Cvetko Močnik-Florjan.

Posebnost te enote je bila, da je bilo v bataljonu tudi veliko Hrvatov iz občine Čabar. Komisar Florjan je z izrednim političnim posluhom vodil to enoto v duhu bratstva in enotnosti. Bataljon je bil nekaj posebnega: slovensko in hrvaško zastavo je spajala peterokraka zvezda in vsi novi borci so zaprisegli pod tako bataljonsko zastavo. Tri mesece so borci složno peli obe himni: »Naprej zastave slave« in »Lijepa naša domovina«.

Poleti 1942 sta bila na čelo Kočevskega odreda postavljena za komandanta Jože Klanjšček-Vasja, za političnega komisarja pa Florjan. Šerčerjeva brigada je bila ustanovljena oktobra 1942 na Mokrcu. Milan Guček v knjigi Šerčerjeva brigada piše o ustanovitvi:

»Tedanji namestnik komandanta glavnega poveljstva partizanskih enot dr. Aleš Bebler-Primož in komisar glavnega poveljstva Ivan Maček-Matija sta oktobra 1942 v taborišču Krimskega odreda na Mokrcu, v neposredni bližini Ljubljane, podpisala odlok o formiranju Šerčerjeve brigade. Za komandanta je bil postavljen Bojan Polak-Stjenka, za namestnika Jože Klanjšček-Vasja, za političnega komisarja Janez Hribar-Tone, za sekretarja brigadnega agitpropa in brigadnega partijskega

biroja pa je bil postavljen Cvetko Močnik-Florjan. Zanimivo je bilo družbeno poreklo štaba: Stjenka in Florjan sta bila iz mesta, intelektualca in znana športnika, Tone je bil kmečki sin, bister, trmast in vztrajen, Vasja pa kovinar z zdravim razumom in prirojeno vojaško spretnostjo.«

Vse prve člane štaba Šerčerjeve brigade so razglasili za narodne heroje.

Brata Florjan in Dukat

V prvih dneh 1943 je Florjana partizanska pot vodila na Primorsko, ki se je pripravljal na spomladansko vstajo. Pred leti je znani raziskovalec zgodovine NOB dr. Tone Ferenc v Rimu odkril v italijanščino prevedene zapise iz žepnega koledarčka, ki so ga Italijani zasegli pri padlem komisarju. Florjan je skrbno, s partizanskimi imeni, zapisoval srečanja s borci in vse pomembnejše dogodke od 12. maja 1942 do nekaj dni pred smrtjo. Prav tako so ohranjena pisma, ki jih je komisar Florjan pisal bratu Zlatku Močniku-Dukatu in svoji ženi Zori. Interesantni sta ilegalni imeni: Cvetko-Florjan, Zlatko-Dukat. Ko je Florjan sredi januarja 1943 prišel na Primorsko, na Brinov grič nad Idrijo v četo Janka Premrla-Vojka, je napisal pismo bratu Dukatu:

»Jaz sem srečno prišel na Primorsko, sicer smo precej gazili sneg in vkljub mrazu in snežnim viharjem smo pošteno 'švicali', preden smo prišli na cilj. Tu so fejest fantje in se kar dobro počutim.

V splošnem je tukaj razpoloženje prebivalstva zelo dobro, le da prekaljeni in utrjeni še niso tako kot pri nas. Zelo se še bojijo za bajte – pa jih bo že minilo. Upam, da se bo stvar zelo dobro razvila

ki jih bodo hudo boleli, posebno zato, ker jim bodo dani skoro na pragu Italije, v kateri se itak že vse majo...«

...Potujem dalje. Godi se mi odlično, jedaje in pijače je dosti. Dela pa tudi čez glavo in po četah in po terenih. Ljudje kar hrepene, da jim človek kaj pove. In naj bo to opoldne ali opolnoči, samo da stopim v hišo, že prosijo, povejte nam to, ono, tretje, itd. Na literaturo so kar divji – posebno starejši. Zanimivo je, da pa mlajši, tja do 20., 22. leta sploh ne znajo slovensko čitati ali pa prav slabo, tako jim mora vedno kdo naprej čitati – no, pa počasi jih bomo tudi tegale naučili...

Tu vse drvi v partizane in vsak dan jih je več, tako da bo spomladi kar cela armada, ki bo tolika, da bo veselje...«

Na čelu borcev v zadnji juriš

Pomladi 1943, ko je vsa Primorska vrela, je bila ustanovljena prva brigada, Gradnikova brigada. Za komandanta je bil določen Danilo Šorovič, za političnega komisarja pa Florjan, ki je bil na enaki dolžnosti v Severnoprimeškem odredu.

Usodnega 26. aprila 1943 so se na Golubarju (k. 1254), na planoti med Bovcem in Kobariдом, zbirali borci nove brigade. Po težkih celonočnih marših so pri pastirskih kočah na planoti, na soncu izmučeni zadremali. Bilo jih je okoli 150 in še sreča, da so mnogi zaradi težkega terena na zbornem mestu prišli z zamudo. Italijanski alpini so prav tega dne čistili teren in so dopoldne pred seboj zagledali nepripravljene partizane. Nenadoma so udarili in med borci je nastala zmeda. Usodno napako so naredili tisti, ki so se hoteli prebiti iz obroča proti sedlu (k. 1317), kjer so prišli direkt-

moči sovražnika na težkem terenu Primorske izrednega pomena.

V noči od 25. na 26. april smo prispeli na planino Golubar. Za mnoge borce je pohod trajal več dni, visokogorski bovški svet pa nam je bil nepoznan. Dopoldne nas je vznemiril strel. Straža nas je obvestila, da so nad nami Italijani. Nastala sta preplah in panika. Po partizanskem načinu bojevanja smo se po prvem presenečenju formirali v manjše skupine, ki so se skušale prebiti iz obroča. V ogorčenem boju smo se srečevali s sovražnikom skoraj iz oči v oči, zdaj v napadu, zdaj v umiku. V poslednjem odporu sem se znašla še s štirimi tovariši ob političnem komisarju Florjanu. Z njemu lastno odločnostjo je ukazal, naj se z bombami prebijemo čez čistino, ki nas je ločila od pogozdenega terena. Pognali smo se prek čistine, tu pa so nas v križnem strojničnem ognju zadele sovrážne krogle. Oba s Florjanom sva se pognala čez skalnati previs med goste mlade smreke, ki so naju dobro kriale pred krogli, ki so švigale nad nama. Toda poti naprej nisva zmogla. Florjan je obležal, jaz ob njem. Njegov obraz je bledeel. Vprašala sem ga: »Tovariš komisar, ali si ranjen?« »Da,« je bil njegov odgovor.

»Jaz tudi,« sem mu odgovorila. »Kam si ranjen?« sem ga spet vprašala. »V trebuh,« je odgovoril. Čutil je, da izgublja moči in se poslavlja od življenja.

Dolge, predolge so bile ure do temne noči, ko sem se sama, ranjena v roko, vso noč, po partizanskem instinktu premikala po planini Golubar. Prišla sem do skupine partizanov, ki so na nosilih nosili mladega ranjenega partizana v partizansko bolnišnico onstran Soče in se jim priključila.

Sovražniku je tega dne uspelo preprečiti zbor Gradnikove brigade, prve na Primorskem, pri juriših iz obroča pa je po italijanskih virih padlo 40 borcev in 3 borke.

Mrtev politični komisar Florjan na bovškem pokopališču – konec aprila 1943

– posebno, ker so velike možnosti mobilizacije in vse kaže, da bodo s pomladjo kar drli k nam in se bo naša armada zopet povečala za nekaj tisočev – saj Primorska je velika in bo lahko mnogo dela... Imam zelo odgovorno nalogo. Mogoče veš, kakšne funkcije imajo namestniki odred politkomov. Isto delo kot v brigadi. Čaka me mnogo odgovornega dela, pa upam, da bo šlo...« V drugem pismu, koncem januarja 1942 je pisal bratu: »Tu so dani vsi pogoji za narodni upor. In če bo šel narodni razvoj tako dalje, se bo spomladi to tudi zgodilo, kajti mislim, in kot vse kaže, vsak dan bo za njih težje, za nas pa lažje. Kakšen uspeh bo imel ta upor, ne vem, ali bo osvobojeno ozemlje ali ne, gotovo pa je, da bomo zadali fašistom težke udarce,

no pod sovražni strojnični ogenj. Med padlimi je bil tudi politični komisar Florjan. Prvoborka Ančka Kuharjeva iz Ljubljane se živo spominja enega svojih najtežjih partizanskih dogodkov: »Februarja 1943 sem bila dodeljena v štab Severnoprimeškega odreda, čigar politični komisar je bil Cvetko Močnik-Florjan. Florjan je bil med borci in v štabu spoštovan vojaški funkcionar. Notranjski partizani smo ga že leta 1942 poznali po njegovi hrabrosti, vojaški vešтини, neomajni priпадnosti ciljem narodnoosvobodilnega boja in tovarištvu. Kjerkoli se je Florjan pojavil kot funkcionar, je s svojimi osebnostjo potrjeval trdnost, uspešnost in moč partizanskega boja, s čimer je prispeval k bojni moral partizanskih enot, ki je bila v času ogromne vojaške pre-

Italijanski alpini so trupla padlih navezali na planinske vrvi in jih kot drva odveleli v dolino. Na cesti so jih zmetali na kamione in med vožnjo ob spremljavi harmonike kričaje prepevali. Tudi političnega komisarja Cvetko Močnika-Florjana, ki so ga našli po nekaj dneh, so Italijani pokopali skupaj z ostalimi na pokopališču v Bovcu; vsako leto se mladina na Bovškem s tesnobo v sru spominja tega tragičnega boja.

Bojprsrje kipa narodnega heroja Cvetko Močnika-Florjana, delo akademskega kiparja Petra Černeta v osnovni šoli v Koleziji, ki nosi po njem ime, bo spominjalo najmlajše na velikega borca in revolucionarja, nepozabnega tovariša, ki je padel za svobodo domovine.

Miloš Rutar

Mučeniška smrt ujetega partizana

Žrtev sadističnega izživiljanja je bil Alojz Lisec

V NOB so se odvijali dogodki, ki postajajo iz dneva v dan zanimivejši, zlasti še, če se človek poglablja v preteklost. Tako mi iz spomina ne gre dogodek, ki se je oktobra 1943 odvijal na izseljenškem pasu, na Studencu pri Sevnici. Tod so takrat živeli kočevski, besarabci in drugi, ki jih je Hitler naselil na prazne domove, da bi tako čimprej ponemčil tudi ta košček slovenske zemlje.

Takrat so bili Nemci prepričani, da bo končna zmaga njihova, ker so verjeli Hitlerju, da se bo končno že znašel. V takem vzdušju so nemški orožniki pripeljali na Studenec partizana Alojza Lisca, doma s Preske, ki so ga zajeli nekje pri Boštanju. Razmišljali so, kako bi ga čimbolje »vnovčili«, ker se jim je nudila enkratna priložnost pokazati se močne. Vsega pretepenega in okrvavljenega so pripeljali k Štojsovevu kostanju in ga na ta kostanj tudi privezali. Prizore, ki so se odvijali pozneje, so si z užitkom ogledovali kočevski in vsi ostali. Začeli so ga pretepati in vpiti, da je to tisti bandit, ki se je uprl nemškemu rajhu in da se bo tako zgodilo z vsemi, ki bodo šli na podobno pot. Ker jim ni bilo dovolj navadnega mučenja, so mu začeli rezati ušesa. Lisec, ki je vedel, da ga čaka smrt, je vse to prenašal vzravnano in junaško, dokler ni padel v nezavest. Toda Nemcem tudi to ni bilo dovolj. Začeli so ga polivati z vodo in končno še s kropom. Tako je umrl partizan Alojz Lisec, ki je bil po poklicu rudar, begunec. Zapustil je ženo Ano in otroka, ki je tedaj komaj shodil.

Danes tega kostanja ni več, na steni KU Studenec pa visi tabla, na kateri je med ostalimi padlimi partizani vklesano tudi ime in priimek junaškega partizana.

Po pripovedovanju očitidcev zapisal Slavko Smerdel

Partizanka s Triglava

Lansko leto se je udeležila partizanskega pohoda na Triglav. Zadnjič. Prvič se je gor povzpela oktobra 1944. leta. Z delegacijo Jeseniško-bohinjskega odreda in bohinjske mladinske organizacije. Ona, Ivanka Stare-Tanja, poročena Gracelj, je sešla zastavo, ki je v tistih viharjih časih zaplapolala na vrhu Triglava v pozdrav osvoboditeljem Beograda in svobodnemu mestu. O tem je večkrat pripovedovala:

»Ob kapitulaciji Jugoslavije je nekdo k nam prinesel več slovenskih in jugoslovanskih zastav. Iz štirih majhnih sem jo sešla, šivala pa vso noč in zato sem od določene skupine zadnja prišla na Uskovnico, kjer me je delegacija že nestrpnost pričakovala.

Ali imaš zastavo? me vpraša Vlasta. Potegnem jo iz neder. Na Kredarici so mi rekli, da sem sešla preveliko, da bom zaradi silovitega vetra z njo vred zaplapolala po zraku. Ko pa je zaplapolala na Triglavu, na Aljaževem stolpu, so mi rekli, da bi bila lahko še malo daljša.

Tanje ni več. Marca letos so jo pokopali na blejskem pokopališču. Za njeno smrt sem zvedel šele prvega junija letos, pa čeprav so bili na njenem pogrebu tudi iz moje rojstne vasi. Zadnjič sem jo obiskal, ko sem februarja letos dobil iz tiskarne prve kratne odtise za knjigo Noč v hotelu Park, v kateri sem med drugim opisal vse partizanske skupine, ki so med vojno stopile na vrh Triglava. Zmenila sva se, da ji bom osebno prinesel knjigo. Prosila me je, če ji lahko preskrbim knjigo Krik v Dragi, ker jo v založbi niso (nimajo) imeli več.

In tako sem šele med vožnjo proti Bledu zvedel, da je ne bom videl nikdar več.

Ivanka Gracelj-Tanja se je rodila septembra leta 1921 na Koprivniku. V tej kajžarski, kmečki družini je bilo deset otrok. Pri Hribarju se je reklo po domače. Trije bratje so bili partizani, brat Anton Stare pa je kot terec iz doline s konji prevažal material za partizansko vojsko.

Tanja je bila že maja 1943 sprejeta v partijo. Hodila je po vaseh in organizirala skokevske in mladinske sestanke. Pomagala je ranjencem in kurirjem. Poznali so jo po vseh bohinjskih vaseh.

Od tistih, ki so oktobra 1944 na Triglavu razvili zastavo, je živih še šet. Pred enajstimi leti je v Londonu zadet od kapi umrl nekdanji kurir in udeleženec omenjenega pohoda Bernard Rekelj iz Spodnjih Gorij pri Bledu, gradbeni inženir.

Ob pogledu na Triglav se bomo borci vedno spominjali Tanje.

Jože Vidic

SOZ

Unitehna p. o.

68210 Trebnje
Rimska cesta 8a, p.p. 58

Telefon: (068) 44-218, 44-244
Žiro račun: 52120-601-12391

Ivan Jenko

Naši povojni časi

(nadaljevanje in konec)

Upokojitveni šok

Ljudje morajo delati do smrti in ne do upokojitve, seveda v skladu s svojimi psihofizičnimi sposobnostmi v posamezni dobi življenja. Problemi ljudi po upokojitvi so znani, posebno pereči pa so bili v tem povojnem obdobju – prav pri partizanih. Zato se nam zdi, da je pokojninsko in invalidsko zavarovanje takšno, kakršno poznamo danes, povezano z nerazumnim načinom življenja ljudi. Za pokojnine porabljajo dober del družbenih sredstev, po drugi strani pa gre po upokojitvi za množico neizkoriščenega prostega časa, ki človeka počasi, a zanesljivo vodi v propad. Kako premagati taka družbena nasprotja? O tem ne razmišljamo! Naša današnja pojmovanja so glede tega milo rečeno konzervativna. Vsestransko in stalno naj bi skrbeli za človeka od njegovega rojstva do smrti. Ta skrb naj bi bila za-

gotovljena samo v socialističnih, samoupravnih pogojih življenja in dela, v medsebojni povezanosti in odvisnosti samoupravljalcev in občanov, v vzbujenem in privzgojenem samoupravnem načinu mišljenja ljudi kot socialistične kulturne vrednote, tako v organizacijah združenega dela, samoupravnih interesnih skupnostih drugih skupnostih, zlasti pa v krajevnih skupnostih. Gojiti je treba kult dela, produktivnejšega dela, ne pa o delu govoriti s vsakršnimi političnimi parolami. Objektivno je tisto, kar je dano, kar je, subjektivno pa je izmišljeno, če ni izraz tistega, kar je.

Spomnil sem se zatrevanja vsakega udeleženca NOB, da so starostne težave posledica vojne.

V drugi polovici petdesetih let so nekateri visoki državni uradniki začeli laično dokazovati, da so udeleženci

NOB veliko bolj bolni kot njihovi vrstniki – neborci. Ščasoma je postalo to splošno prepričanje, čeprav medicina tega ni poskušala dokazati. Povsod sem nasprotoval takemu mnenju, saj ni bilo medicinskih argumentov. Upoštevali niso družbenih in zgodovinskih dejstev po vojni, ne pomena dela v življenju. Taka stališča pa so mi povzročala samo zameri in nevednosti.

V prvem tednu januarja 1979 je ljubljanska televizija pripravila posebno oddajo, v kateri je nastopilo nekaj znanih slovenskih partizanov, med njimi sta zanimivo pripovedovala dva borca, moški in ženska. Kar tekmovala sta med seboj, kdo od njiju bo prepričljivejši, trdila pa sta, da so partizani danes psihično bolniki zaradi vojnih strahot, ki so jih doživljali kot osemnajstletniki. Pretresen sem obstal. »Tako penostavljanje pa že ne,« sem si mislil. Prevedimo vse skupaj v kmečki jezik in po poti običajne logike nadaljujmo: vojna ni bila nobena abstrakcija, v njej so se pojavljali zelo konkretni ljudje, to so bili partizani, edini pravi no-

silci narodnoosvobodilnega gibanja. Če so partizani po petintridesetih letih po koncu vojne psihični bolniki zato, ker so kot mladostniki doživljali vojna grozodejstva, potem je bila nora tudi NOB. Hujšega sovraštva do NOB do tedaj še nisem slišal. V sredstvih javnega obveščanja ni bilo nobene reakcije na oddajo, po ulicah pa sem poslušal komentarje osupljivih in razburjenih nekdanjih partizanov.

Še tole: nevroze, pri katerih se prvi pojavi niso pokazali v vojnih okoliščinah ali najpogostejše v šestih mesecih po omenjenih okoliščinah, ljudje praviloma ne upoštevajo kot podlago za priznanje vojne invalidnosti. Medicina jih je torej opredelila kot endogena obolenja. Vojno invalidnost ti priznajo samo kot pogojno, če so se prvi pojavi pokazali v vojnih okoliščinah ali najpogostejše v šestih mesecih po koncu vojne. Nevroz, ki so se pojavile v prvih letih ali celo desetletjih po vojni, ne moremo obravnavati kot posledico vojnih razmer za priznanje vojne invalidnosti. Taki so predpisi...

Gorjanski bataljon

(zadnje nadaljevanje)

Partizanska protiofenziva in razformiranje bataljona

Belogardisti niso mogli verjeti, da je bilo nekaj dni po končani sovražnikovi ofenzivi ponoči v Sentiernju zopet približno trideset partizanov in da se prikazuje vedno v večjem številu tudi po drugih krajih. Vzemirom se jih novice, da se na Javorovici ponovno zbira Gorjanski bataljon, ki javno sodi izdajalce.

Kmalu pa so belogardisti na lastni koži spoznali, da partizanstva na Gorjancih niso zatrli. Ponoči 23. novembra 1942 je Gorjanski bataljon zaprl dostope od Kostanjevice proti Sv. Križu, ker je skupaj s Cankarjevo brigado dobil nalogo, da napade in uniči belogardistično postojanko v Sv. Križu. Ko so očistili vas, se je vnel boj za cerkev. Belogardisti so se umaknili v zvonik, nato pa se jih je pet vdalo s težko strojnico vred. Potem so partizani napadali Prosvetni dom, vendar se je tamkajšnja posadka obdržala do jutra, ko sta ji v gosti megli prihitela na pomoč belogardistični oddelek iz Kostanjevice in nemški iz Broda. Partizani so se umaknili v Mladje, Frloge in Črnečo vas. Od petih ujetih belogardistov so štiri izpustili, petega pa ustrelili, ker je bil partizanski ubežnik. Belogardistična posadka je Sv. Križ čez teden dni izpraznila, ker je uvidela, da ga ne more braniti.

Nato sta se Cankarjeva brigada in Gorjanski bataljon po naglem premiku skupno z Vzhodnodolenjskim odredom sestala s 13. hrvaško proletarsko brigado Rade Končarja. Skupaj naj bi uničili močno belogardistično postojanko na Suhorju nad Metliko, ki je partizanom zelo ovirala prehod med Belokrajino, Gorjanci in Žumberkom. V posadki je bilo 127 legistov in 35 Italijanov. Večina zbranih partizanskih sil je zasedla položaje ob najpomembnejših cestah iz Novega mesta, Semiča, Metlike in Pilatovca v Žumberak. Tudi Gorjanski bataljon se je zavaroval. V neposreden napad na postojanko je šel 3. bataljon 13. proletarske brigade, okrepljen s 3. četo Cankarjeve brigade. Napad je trajal vso noč od 26. novembra na 27. november 1942. Med drugim je minerjem uspelo proti jutru zažgati zadnje oporišče-župnišče, iz katerega se je rešilo le malo mater, večina pa se je vdala. Tudi zasede so se morale boriti, da so preprečile pomoč Italijanov iz večjih postojank. Partizani so ujeli 99 belogardističnih legionarjev. Plen je bil zajeten: dva težka in dva lahka mitraljeza, 104 pušk, 50 ročnih bomb, veliko streliva in druge opreme. Partizani so imeli štiri mrtve. Ta uspeh napad na Suhor je označil začetek partizanske protiofenzive, belogardizem pa je doživel hud vojaški udarec. Prenehal se je širiti v Belo krajino, iz petnajstih preostalih postojank izvenca okoli Gorjancev pa so se morali kar iz osmih umakniti. Postojanke so ostale le še v Kostanjevici, Pleterjah,

Dolenji Brezovici pri Sentiernju, Stopičah, Metliki, Semiču in Črnomlju.

Kmalu po zmagi na Suhorju je bil Gorenjski bataljon na Gaju razformiran. Njegova 2. in 3. četa sta bili okoli 11. decembra 1942 priključeni Cankarjevi brigadi. Nekaj nad 40 borcev Gorjanskega bataljona je ostalo še naprej na območju Gorjancev kot Gorjanska terenska četa, ki je bila z Belokranjsko in Roško povezana v Vzhodnodolenjski odred. Zadnji dan v letu 1942 je odšla v Sekuliče in v Buliče v Žumberku, kjer je odslej skrbela za varnost velike slovensko-hrvaške bolnišnice v Cvjetešah in patrolirala po slovenski strani Gorjancev.

Po ofenzivi na Gorjance je italijanski okupator sklenil zgraditi pod njimi pas utrdb in žične ovire, da bi hrvaškim partizanskim enotam onemogočili prihajati v Slovenijo. Jesenice 1942 je bilo namreč sodelovanje med slovenskimi in hrvaškimi partizani zelo razvito tudi v tem predelu in se je nadaljevalo do konca vojne. Utrdbe je okupator začel graditi v začetku marca 1943, utrdbena črta pa je tekla od Krke pod vasjo Slinovce in dalje po grebenu med Globočicami ter nato po južni strani mimo kostanjeviškega gradu in skozi gozdove tako imenovanega Malega boršta nad Ledeco vasjo in Staro vasjo proti Šmarju. Iz bunkerjev na tej črti so nadzirali tudi gibanje prebivalstva. Do konca aprila 1943 so črto postavili že do Šmarja pri Sentiernju, do septembra pa do bližine Stopič pri Novem mestu. Tako se je manevrski prostor za narodnoosvobodilno gibanje pod Gorjanci že zožil. Tudi nemški okupator je leta 1942 na meji z NDH in Italijo v Sloveniji zgradil utrdbeni pas z žičnimi ovirami, bunkerji, oglednimi in stražnimi stolpi, da bi onemogočil prehajanje partizanov iz Hrvaške in Ljubljanske pokrajine.

Gorjanska terenska četa se je spomladi 1943 z novimi prostovoljci – domačini ponovno razrasla v nov Gorjanski bataljon. Komandant bataljona je bil Maks Vale-Fiči. 31. maja 1943 je v belogardistični zasedi pri Velikih Vodenicah padel nekdanji komandant Gorjanskega bataljona Anton Kambič, skupaj s še tremi borci nekdanje Kostanjeviške čete. Padel je kot komandant Vzhodnodolenjskega odreda. Nov Gorjanski bataljon je postal spet sposoben za boje. Po italijanski kapitulaciji je 8. septembra 1943 zasedel Kostanjevico in Sentiernj. Po hudi bitki ob Krki pri Mršci vasi, kjer so Nemci silovito bombardirali, da bi rešili razbite ostanke bele garde, je odšel Gorjanski bataljon v Belo krajino. Iz Vzhodnodolenjskega odreda in Gorjanskega bataljona so v Bočki blizu Metlike 28. septembra 1943 ustanovili zadnjo, t. j. 15. brigado, 15. divizije, imenovano tudi Belokranjska. Kmalu po ustanovitvi je nova brigada, v kateri so bili borci nekdanjega Gorjanskega bataljona, odšla na svojo prvo akcijo na Ozalji.

Zdenko Picelj

Kje se obnavlja nacistična miselnost?

Medtem ko v Evropi še terjamo kazen za nacistične vojne zločince, ki so se poskrili pred roko pravice, smo obenem priče obnavljanja nacistične miselnosti na Stari celine. Skoraj ni mogoče mimo spoznanja, da skrajna desnica ne doživlja takšne obtožbe in obsodbe, kakršni bi morala že zaradi gorja, ki ga je povzročila človeštvu v času, na katerega spomin sicer blede, ni pa pozabljen.

Minilo je že 42 let, odkar so zavezniške sile premagale Hitlerjev rajh, razkrile grozote uničevalnih taborišč in izobčile filozofijo »nacional-socializma«. Vendar pa spomini na 2. svetovno vojno in splošno uničenje zmagovalcem še vedno ne dajo spati. Za Nemce, Francoze, Avstrijce in Italijane pomenita nacistični nered in vojna tisto, kar neki nemški zgodovinar imenuje »Preteklost, ki ne bo minila«.

Ni naključje, da mučne razprave, ki so se občasno pojavljale vse od osvoboditve, doživljajo vrhunec prav v teh časih. Čeprav si Židje zelo prizadevajo ohraniti spomin na pomor, se je celo Izrael začel zavzemati za bolj normalne odnose z ZR Nemčijo.

Več kakor polovica prebivalcev Srednje Evrope se je rodila po padcu Berlina leta 1945. Generacija, ki je preživela strahote ali se jim upirala, počasi umira. Zelo kmalu bo nacistično obdobje postalo del zgodovine, saj ne bo več na voljo neposrednih prič.

Že leta 1968 pa so mladi Evropejci na primer vpili: »Hitler? Nikoli še nismo slišali zanj«.

11. maja letos je sodišče v Lyonu začelo proces proti

Klausu Barbieju, ki je bil od leta 1942 do 1944 vodja Gestapa v tem francoskem mestu. O Barbiejevi krivdi ni dvoma. Takoj po vojni so mu sodili v odsotnosti in ga dvakrat obsodili na smrt zaradi zapiranja, mučenja in usmrčitve tisočev pripadnikov francoskega odporiškega gibanja in Židov. Vendar pa

Kurta Waldheima za predsednika države kljub razkritju njegove nacistične preteklosti predrla zid filistrske samozadovoljnosti, ki ga desetletja ni moglo nič omajati. V Italiji, kjer imajo neofašisti nekaj predstavnikov v parlamentu, se učenjaki in kritiki prepirajo o razstavljanju umetnin, ki jih je naročil

neusmiljenim zavezniškim programom denacifikacije, njihovo deželo oropal njene preteklosti. Veliko mladih francoskih intelektualcev odklanja polepšano uradno tradicijo, ki slavi enotno, pravično in junaško odporiško gibanje. Trdijo, da bo država, dokler se ne bo hotela sprijazniti z dejstvom, da je v vojni velika večina prebivalcev vsaj pasivno sodelovala s sovražnikom, še naprej živela »s truplom v omari«.

Le malo Francozov pa nosi težko breme krivde, ki je dediščina sodobne Nemčije.

Konec koncev so nacisti zasedli Francijo in Francozi so živeli v pomanjkanju in nasilju. Na desetletje se jih je v zadnjih letih vojne bojevalo na strani golistov ali odporiškega gibanja, ki ima veliko zaslug za zavezniško zmago. Kljub temu pa le malo Francozov gleda na vojna leta – kakor počne veliko Američanov in Britancev – kot na junaško obdobje, v katerem se je Zahod postavil po robu nacistični zaroti in jo zlomil. Na to gledajo bolj kot na leta poraza in razhajanj med Francozi. Sodelovanje je bilo pravilo in ne izjema. In vsemu svojemu junaštvu navkljub je odporiško gibanje po vojni izvajalo krvave čistke, ki so bile vse enako maščevalne in nepravilne kot nacistična strahovlada.

Znani francoski pisatelj in urednik Philippe Sollers pravi: »V današnji Franciji obstajata dva tabuja; okupacijska leta in alžirska vojna. Dokler teh dveh dogodkov ne bomo demitizirali, se bodo Francozi zaradi njiju neprijetno počutili«.

Florjan Lajmš

(dalje v naslednji številki)

Spominska obeležja naj bi čimdlje opozarjala mlade generacije na grozodejstva 2. svetovne vojne in krivdo zanj. Izraelski predsednik Herzog odkriva spomenik žrtvam nacističnega taborišča Bergen-Belsen. Resen prizor, poln opomina, povsem drugačen kot pred dobrim letom dni v Bittburgu.

Barbiejev glasni odvetnik grozi, da bo zaslisevanje spremenil v »francoski proces« in dokazal, da so milijoni Francozov aktivno sodelovali z nemškimi okupatorji in da so bile francoske okrutnosti v poznejših kolonialnih letih enake, če ne celo hujše kakor nacistične.

V Zahodni Nemčiji zgodovinarji in filozofi že kakšno leto razpravljajo o »enkratnosti« Hitlerjevih zločinov; to pa je izzvalo javne spore glede nemške narodne identitete. V Avstriji je izvolitev

Mussolini ali pa so bile izdelane posebej zanj. V vseh primerih je jedro stvari isto: želja, včasih močna, včasih pa povsem nepravilna, da bi se nakavezali na katastrofalnim moralnim zlomom, ki še zmerom spodjeda narodni ponos in samozavest.

Hkrati pa narašča jeza zaradi vztrajanja pri črno-belem interpretiranju vojne, njenih vzrokov in posledic. Zgodovinarji in politiki, zlasti pripadniki nemške desnice, se pritožujejo, da je poraz njihove države, »združen z

ISKRA

Industrija širokopotrošnih izdelkov
»Široka potrošnja«, n. sol. o. Škofja Loka

TOZD tovarna elektromotorjev
in gospodinjstskih aparatov »Elektromotorji« n. sub. o.

Železniki – Otoki 21

64228 Železniki, Otoki 21
p.p. 2

Telefon: (064) 66-441, 66-571

Telegram: Iskra Železniki

Telex: 34578 YU ISEM

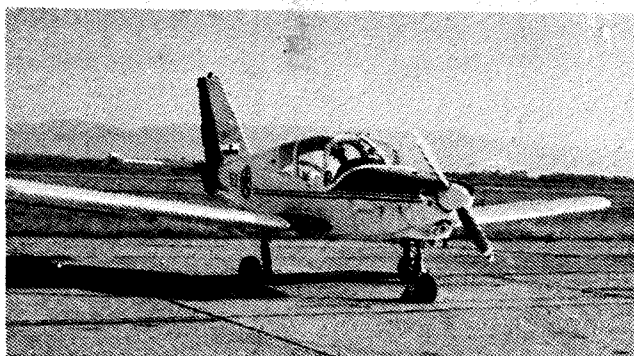
Žiro račun: 51510-601-12659

Let jeklene ptice

»Moje delo je neposredno povezano z letali. Preden vzleti, mora biti temeljito pripravljeno in pregledano, da ne bi

»Najboljši učenci vojaških šol lahko po končanem šolanju napišejo tri kraje, kjer bi radi službovali. Zberejo se v veliki dvorani, po imenih pokličejo

»Nikakor ne! Celo zadovoljen sem, da lahko svoj prosti čas izkoristim s takšno aktivnostjo. Že od nekdaj sem se želel naučiti slovensko. Tudi

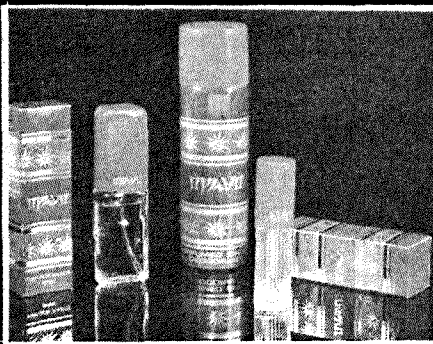
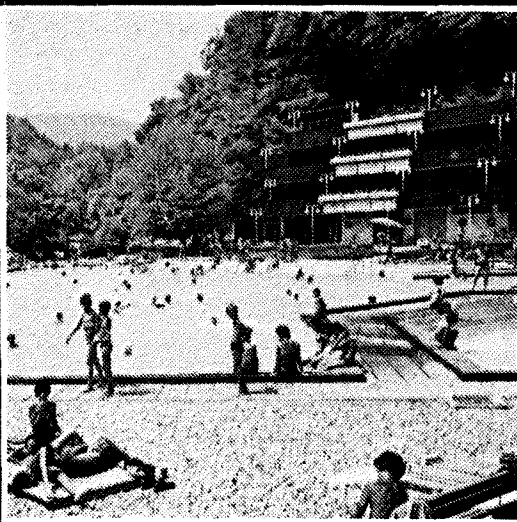
»Pogrešam stvari, na katere sem bil vajen v mestu. Včasih si želim dober film, kakšen koncert resne glasbe, zanimivo razstavo. Ker tega v Brežicah največkrat ni, grem navadno v Zagreb, kar pa ni problem, saj je blizu. V Brežicah ne pogrešam niti disca niti gostiln.«

Po magnetofonskem zapisu je pogovor prevedla in zapisala ANUŠKA MOTORE, 7. 2 OŠ Artiče

– da družba tudi nas vpraša, kaj mislimo o novih grad

rijo, da smo otroci njihovo največje bogastvo, da bodo končno prisluhnili tudi našim besedam in željam, da bi rad živeli v zdravem in lepem okolju.

KRIŽANKA ZA RAZVEDRILO

[illegible]

Slovo v osnovni šoli Edvarda Kardelja v Polju Vsakih toliko let pride tak dan

Kaj je sporočil šolski radio

Dragi petarčki, šestarčki in sedmarčki!

Osmarčki pri mikrofenu. Danes bi vas radi pozdravili na poseben način. Le še nekaj dni, pa se ne bomo več srečevali. Vsak od nas bo stopil na svojo pot – nič več ne bomo glavni v zavetju zidov naše šole in zdaj, ko se trenutek ločitve bliža, nam prihajajo na misel stvari kakršne še nikoli doslej.

Prikrade se tudi misel: »Čez dobra dva meseca bo večina od nas zakoračila v nove – srednje šole. Spet bomo postali prvčki. In... kako se bomo počutili? Morda tako, kot so se zadnje leto naši petarčki... (op. a.: v tej šolski stavbi poteka pouk za učence od 5. razreda dalje, od 1. do 4. razreda pa hodijo v staro šolo) Marsikakšen odmor smo jim zagrenili. Tudi kakšna krivica se je zgodila...

No, zdaj vam gotovo že prihajajo solze v oči, saj zdaj nekaj časa sploh ne bo nikogar, ki bi ga vi občudovali in se ga bali...

Tako, zdaj vas zapuščamo. Držite se še ta dva tedna, pa tudi prihodnje leto – in če je to sploh mogoče – bodite bolj pridni od nas!

Takole so bili zadnjič skupaj fantje in dekleta iz 8.a ob praznično pogrnjeni mizi

Ključ bo odslej hranil novi 8.d.

Tako se je pred štirinajstimi dnevi poslovil 8. razred osnovne šole Edvarda Kardelja v Ljubljani od svojih sošolcev. Sto devetindvajset učencev, ki so sestavljali pet osmih razredov, je še zadnjič prišlo skupaj na valetu, na katero so povabili svoje starše, učitelje in tudi mene. Tako lepo vabilo so mi napisali, da sem se morala odzvati. Obljubili so, da bo »super« in da je poskrbljeno celo za »sintisaizer« glasbo, ki bo zabavala potem, ko bo mimo uradni del slovesa, v katerem se bo vsak razred predstavil na svoj način – kakršni pač so. Tako je tudi bilo – super, v njihovem žargonu bi se lahko reklo tudi »ful špon«, od začetka do konca. Svoj pečat vsemu skupaj sta dala tudi mlada tovarišica in tovariš slovenskega jezika Alenka Selan in Marjan Bunič, ki sta s sočnimi besedami povezovala program, celo zapela sta za »svoje osmarčke«, kakor jim pravita.

8. d je imel letos pomembno nalogo – celo šolsko leto je moral hraniti ključ, ki ga je prejel od predhodnikov. Zdaj so ga slovesno izročili v varstvo učencem 7. d, ki so obljubili, da bodo prav tako vestno pazili nanj.

»Komaj smo čakali, da preteče osem let; sedaj, ko so zares, bi radi jih še vsaj deset...« so kar v verzih povedali iz 8. a. Z upanjem, da se bodo radi spominjali eden drugega – učitelji in učenci – so odkorakali s prizorišča.

Za njimi pa takoj – 8. e. Sami o sebi pravijo, da so nekaj posebnega. Danes so se zato tudi predstavili prav na poseben način – s filmom, ki so ga sami posneli. Tudi njim je bilo težko slovo. »Nikoli ne bomo pozabili te šole,« so zagotovili. Tako je bil še zadnjič skupaj 8. e.

»To smo mi, skupaj osem let gulili šolske klopi,« so se predstavili učenci 8. c in še potožili, da bodo v srednji šoli spet najmlajši, kakor so bili pred osmimi leti in zato jih obhajajo dvomi. Med njimi je veliko uspešnih športnikov. Celotako daleč so šli v svojih športnih prizadevanjih, da so jih razglasili za najboljši športni razred leta v njihovi šoli.

Na koncu smo si lahko še zadnjič ogledali fante in dekleta iz 8. b. Svoj razred so predstavili s prirejeno Prešernovo Zdravljico, ki se je

bolj učite! – kakor danes nam pravijo naši starši.

DARJA ZORMAN:

Ko me jutraj neznočni ropot budilke neusmiljeno vrže pokonci in me hladno opominja, da moram v šolo, ponavadi pomislim, kako lepo bi bilo, če bi se enkrat rešila te »zarukane« osnovne šole, tega neznočnega vsakdanjega malomeščanskega »pifljanja«, dolgočasnih in zoprnih učiteljev, ki sprašujejo same neumnosti. Prav malo mi je mar, zakaj se zemlja vrti okoli sonca, koliko je pet plus iks deljeno s šestopetindvajset, kateri so deli stavčnih členov in podobne oslarije. Naj se gresta solit Marija Terezija in Jožef II s svojo šolo!

Če pa pomislim, da se zdaj poslavljamo, se mi težko pričakovane počitnice ne zdijo več tako lepe. »Dragi učitelji, res ste bili včasih nemogoči, a bili so tudi lepi trenutki!« In če premislim – ta šolski zvonec, od katerega me je vedno bolela glava, sploh ni tako grozen. Pa kako smo se ob koncu pouka vedno zapodili po stopnicah! Ves ta šolski hrup mi je postal domač. V mislih sledim torbicam, ki frčijo po hodniku, žvižganju na proslavah, pretepanju... V duhu vidim vse opomnine in ukore, vse prošnje in ukaze učiteljev ter ravnatelja, prepisovanja domačih nalog po garderobah, sprejemanje po šoli v supergah... Vedno smo z navdušenjem občudovali popackane klopi, kjer so še vedno ostanki nekdanjih ljubezni, in še sami kakšno pripisali.

Vse to smo pustili za seboj in vse to bodo nadaljevali drugi. Tudi njim bodo ostali lepi spomini na osnovno šolo.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

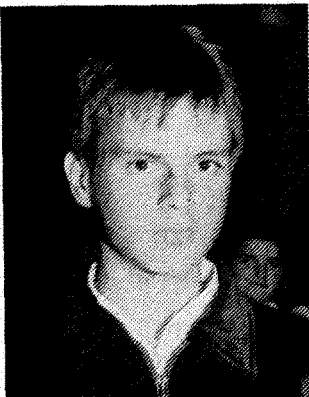
Naj-naj-naj-počitnice!

Dragi naši zvesti dopisniki, dragi mladi bralci! Ne samo za tiste v osmem razredu, zdaj so počitnice prišle kar za vse. Ne bomo na dolgo razpredali, saj se vse misli in besede v tem trenutku končajo z željo, da bi bile te počitnice vesele in poskočne, sončne in mokre (seveda od morja in ne od dežja), polne doživetij, skratka – naj-naj-naj! V našem TV-15 bomo tudi med počitnicami pisali na mladinsko stran. Vsi želimo, da bo tudi ta stran, kakor vi sami, čimbolj počitniška, vedra in zabavna. Zato, pišite nam, čeprav se ne boste sestajali v dopisniških krožkih (vsaj ne vsi) in čeprav vam tega ne bo naročila tovarišica mentorica. Pišite nam kar tako; če boste kaj zanimivega videli ali slišali, če boste hoteli kaj sporočiti svojim vrstnikom, če...

Saj vem, da bodo prekratka, kakor so vsake počitnice, ampak naj bodo »špon«!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJEKRAMLJANJE

Niko Jerič iz 8.c je med tistimi štirinajstimi osmošolci, ki so bili odlični vseh osem let

končala z verzom: »Dokaj dni naj živi vsak, kar nas šolskih je ljudi!«

In kako ponosno so tovariši razredniki delili pohvale najbolj pridnim učencem, odličnjakom (14 je bilo odličnih vseh osem let), tistim, ki so dosegli lepe rezultate na različnih šolskih in zunajšolskih tekmovanjih – Vegovo priznanje, Moškričevo značko, v modelarstvu, računalništvu, prometu in drugem! Tudi veliko »knjižnih moljev« je med njimi, ki so v teh osmih letih prebrali ogromno knjig. Devetindvajset si jih je prislužilo pohvale na ta račun; med njimi jih je kar 10 iz 8. a.

Praznično pogrnjene mize v šolski avli, obložene z drobnim pecivom in sokom, so še zadnjič strnile osme razrede. Nekako se niso in niso mogli razživeti, da bi se predali glasbi in plesu. Kar skupaj so tičali in kakor da nekaj težkega visi v zraku. Bili so žalostni in obenem veseli.

Žalostni, ker gredo narazen. Veseli, ker valeta pač mora biti vesela, da se je bodo spominjali. »Saj se bomo še srečevali,« so se tolažili. »Živimo v sosesčini.« Toda – razred ne bomo nikoli več, je nekje globoko v srcu glodalo spoznanje.

Zdaj so na križpotju, kjer se ceste razhajajo v vse smeri. Mogoče bosta dva ali trije še ostala skupaj, ker sta se odločila za isto srednjo šolo. Dunja Urbanič in Mateja Brdar bosta postali medicinski sestri, morda katera od njiju celo zdravnica. Tanja Markovič in Maruša Mihelič sta se vpisali na komercialno šolo. Upata, da bosta sprejeti. Pravijo, da bodo, če bo preveč vpisanih, le tiste z boljšim uspehom sprejeli v program za komercialnega tehnika, ostali pa se bodo šolali za prodajalce. Tamara Žagar se je odločila za glasbeno šolo.

Glasba jo od vedno zanima in kdo ve – morda jo bomo kdaj lahko poslušali v kakšnem orkestru. Bojan Mesinček gre v Litostroj, kjer ga privlači elektronika. Zdi se mi, da nobena električna ura ni varna pred njim, ker pravi, da rad stika po njih. Čaka jo ga sprejemni izpiti. Tudi Maja Logožar, ki gre na upravno-administrativno šolo, se še trese pred sprejemnimi izpiti.

Tako so pripovedovali iz 8. c., zdaj eden, zdaj drugi. Besede in misli so se prepletale: valeta, slovo, včerajšnji končni izlet, na katerem jim na Plitvicah niso hoteli prodati sladoleda, s pripombo, da »Slovenecem ne strežemo«, in potem tista negotovost prihajajoče prihodnosti... Vsake toliko let pride tak dan, kot je danes, ki se skoraj razpoči od polnosti.

Živa Drole

Tovariš Marjan Bunič in tovarišica Alenka Selan sta zapela – za svoje »osmarčke«

Prišel je čas slovesa

ROMANA HABIČ:

V osmem razredu sem in prišel je čas, da naredimo velik korak, korak bliže našemu cilju. Zdaj zapuščamo te oguljene klopi, to stavbo, v kateri smo preživeli tretjino svojega življenja. Človek bi pomislil, da bomo radi zapustili to življenje, pa vendar, zapustili bomo samo skupne doživljaje. Ostal pa bo spomin na naš razred in bo samo še nekdanji 8. d... Ostalo bo prijateljstvo, ki je vedno ob koncu osmega razreda najmočnejše, nato pa se začne krhati in čez kakšno leto se bomo le še bežno pozdravljali in vljučno spraševali kako ti gre.

Boli me misel, da se bomo razšli, da ne bomo nikoli več isti, a s tem se je treba sprijazniti. Pogrešali se bomo v novem okolju, ampak človek si hitro najde novo družbo, stare prijatelje zamenja z novimi.

ZDENKA MOSTAR:

Večkrat v teh dneh se spomnim vseh osmih let in si mislim: »Saj res, še nekaj tednov in ne bo več razgrajaškega 8. d.« To zveni tako žalostno, pa vendar je res. Posloviti se bo treba in oditi. Vsak bo šel na drugo stran, si našel družbo in pozabil na nekdanje sošolce. Nekateri se bomo še srečevali. Večina učiteljev bo pozabila na nas, nekateri pa nas bodo opisovali zanamcem, češ, kakšen da je bil 8. d. Že vnaprej pa vem, da bomo svojim otrokom razlagali, kakšna je bila naša šola in kakšni učitelji. Čeprav je bil morda kdo od njih prestrog, bomo rekli: »Učitelji so že v redu, samo vi se

Ravnatelj šole Franc Gradišek je povedal:

Srečno pot v svet novih spoznanj!

Draga mladina, učence in učenci 8. razredov naše šole, spoštovani starši in učitelji, dovolite mi, da vam ob današnji slavnosti zaželim, da bi bila življenjska pot mladih, ki letos odhajajo v nova okolja uspešna in v vsestransko zadovoljstvo vam, dragi starši in učitelji, pa tudi v ponos, da odhaja v areno življenja generacija, kateri ste vi pomagali vtreti pot v svet dogajanj in novih spoznanj.

Kot prvošolci ste začeli spoznavati abecedo lepega slovenskega jezika, ki vas bo kot materin jezik spremljal skozi vse življenje, jezik, ki je lep in kulturno bogat, da se vam ga nikoli in nikjer ne bo treba sramovati.

Skupaj s starši in učitelji ste prihajali do novih spoznanj, katerim boste v srednjih šolah in ob delu dodajali spet nova. Tudi vaše delo in delo učiteljev ter šole boste že jutri gledali z novega zornega kota. Ob novih srečanjih in zahtevah življenja boste vse bolj cenili tiste, ki so vas bogatili z znanjem, vas vzpodbujali ter bili dosledni in strogi pri delu.

Čas vam bo v prihodnje hitreje mineval in skupaj z novimi spoznanji ter generacijami, ki so pred vami in za vami, boste že jutri stali sredi življenja, ki bo od vas zahtevalo vsakodnevnih odločitev. Toda te bodo odvisne od vaše oblikovane osebnosti, zavesti, vašega splošnega in strokovnega znanja, vaših odnosov, ki bodo, odvisno od vas samih, človeški ali pa nečloveški. Učitelji in starši vam prav gotovo želimo, da bi postali generacija, ki bo znala spoštovati in graditi na spoznanjih in kulturnih dosežkih dosedanjih generacij.

Zavedamo se, da vam nismo dali vsega, kar boste potrebovali na vaši dolgi življenjski poti, toda prepričani smo, da ste osvojili nekatera osnovna znanja, na katerih boste v prihodnje dograjevali in da so v naši socialistični družbi ustvarjeni pogoji, ob katerih imate vse možnosti postati takšne svobodne osebnosti, ki bodo sposobne z delom oblikovati sebe in svoj jutrišnji dan, v katerem naj bi bilo le delo merilo delitve človeških dobrin.

Ponosni smo, da naša zgodovinska preteklost ne sloni na cesarskih rodovnikih in osvajanjih, temveč na velikanih kulture slovenskega naroda. To nam dokazuje tudi naš narodnoosvobodilni boj, ki nam daje moč in samozavest tudi ob številnim močnejših narodih Evrope.

Generacija 129-ih učencev 8. razredov, ki bodo v jeseni skoraj v celoti nadaljevali šolanje v srednjih šolah, je s številnimi uspehi, dosežki in priznanji ter z delom v društvi pustila za seboj močno sled, ki prihajajoče vzpodbuja in dviga ugled naše šole.

Junaki našega časa in dela so prav gotovo naši številni odličnjaki, prav dobri in dobri učenci in vsi tisti, ki so z rezultati svojega dela potrdili prizadevanja šole v celoti, skupaj z zunanjimi sodelavci naših delovnih organizacij.

Obenem pa vas, mlade, ki odhajate, zavezuje čas, da tako kot doslej v šoli vztrajno delujete v organizacijah in društvi domačega kraja v KS Polje in v KS Vevče-Zg. Kašelj. Ne sme vam in ne more namreč biti vseeno, kako bodo generacije, ki prihajajo za vami, ocenjevale vaše delo.

Dragi starši, krajani in učitelji, tej mladi generaciji, ki odhaja iz naše šole in je prihodnost naše socialistične družbe, zagotovo vsi skupaj želimo srečno in uspešno življenjsko pot!

Med prispelimi dopisi smo tokrat izbrali:

Dvoje vesti iz Radovljice

(napisal ju je Jošt Rolc)

Natečaj za likovna dela

Občinski odbor RK Radovljica je že v maju, ob tednu Rdečega križa, razpisal natečaj za izdelavo najboljših likovnih izdelkov o temah: Pomagal sem..., Kaj bi storil za mir v svetu? in Ohranimo čisto okolje. Z natečajem so organizatorji želeli pri učencih vseh osnovnih šol v občini spodbuditi in poglobiti socialno-humanitarni čut in pravilen odnos ter spoštovanje do okolja, v katerem živijo.

Iz vseh šestih osnovnih šol in šole Matevža Langusa iz občine je ocenjevalna komisija pri občinskem odboru RK prejela po tri risbe iz razredne in po tri s predmetne stopnje. Občinski odbor bo najboljšo nagradil na septembrski slovesnosti. Nagrade so že prispevale nekatere večje delovne organizacije.

Cenene počitnice v partizanskem domu Vodiška planina

Poletje se nezadržno bliža in Partizanski dom na Vodi-

ški planini na Jelovici so že odprli za goste, ki se želijo naučiti čistega gorskega zra-ka in lepe narave. Upravni odbor je sicer že obvestil občinske organizacije ZZB NOV in nekatere turistične agencije o pogojih letovanja in ceniku storitev, vendar razen posameznih gostov do začetka julija ne pričakuje večjih skupin.

Določil je tudi nov cenik oskrbnega dne, ki je v primerjavi s cenami v drugih turističnih objektih dokaj poceni. Za člane ZZB je dnevni pension od 5800 do 6300 din, za druge goste pa 6.800 din.

Upokojenski raport izpod peresa Vinka Bovcona

Prizma optimizma je med nami zelo priljubljena

Ljubljanski radio prireja že vrsto let priljubljeno oddajo za upokojence, ki so ji nadelo ime »Prizma optimizma«.

V društvih upokojencev v Ljubljani večkrat razpravljamo, kako je ta oddaja prijetna, polna optimizma, zanimiva, zabavna, rekreativna, vzpodbudna, poučna in primerna za starejše, pa tudi za mlajše. Vsako društvo želi, da bi tako oddajo snemali tudi pri njih, radijski delavci pa seveda ne morejo ustreči vsem hkrati. »Enkrat bomo že prišli na vrsto,« pravijo upokojenci iz Ljubljane.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo celotnemu kolektivu, ki prireja to oddajo. Težko je imenovati in pohvaliti vse, ki se res trudijo, da bi nam pripravili prijetno urico.

Povedati moramo, da starejša generacija upokojencev tako v mestu kot tudi na deželi doživlja Prizmo optimizma z nekako trpkim spominom na preteklost. Naši starši

niso bili pred desetletji tako v središču dogajanj in življenja, kot smo mi. To nas bodri in nam podaljšuje življenje v jeseni. Če vprašamo kateregakoli upokojenca, ki posluša take oddaje, ali sodeluje na njih, bo dejal: »Oddaja je odlična, radijski delavci odlični, priprava odlična.« Še si želimo takih oddaj!

Pri organizaciji te oddaje tesno sodeluje tudi mesečnik Vzajemnost, ki ga izdajata SPiZ v SR Sloveniji in Zveza društev upokojencev Slovenije.

Naš časopis poskrbi za vsako oddajo z raznimi darili, ki jih prejme upokojenec, če pravilno reši nagradno vprašanje. Tudi naša udeležba vsekakor pripomore k živahnosti oddaje, ki je vsepovsod zelo dobro obiskovana. Predlagali bi, da bi v prihodnje na vsaki Prizmi optimizma nagradili najstarejšega navzočega poslušalca oz. poslušalko.

Poročanje Draga Paplerja o življenjskem utripu vasi

Brezje pri Trziču

V spomin na množičen odhod krajanov Brezji pri Trziču v partizane, 10. junija 1944. leta praznuje ta krajevna skupnost krajevni praznik. Za prebivalce naselij Brezje pri Trziču, Hušica, Visoče in Hudi graben je letos še posebno slovesno. K mozaiku uspešnih akcij v zadnjih dveh desetletjih bodo kraji dodali dve uspešni in pomembni pridobitvi. V sedemdesetih letih so zgradili dom družbenih organizacij, opremili gasilsko društvo, nabavili gasilske avtomobile, vodno črpalko, uredili zbiralnice mleka, zgradili makadamsko cesto po novi trasi v spodnji del vasi, uredili nižinske pašnike in obnovili kočo in hlev na Bistriški planini, uredili otroško igrišče, dogradili prizidek k domu družbenih organizacij.

Letos se zaključuje obsežna akcija izgradnje telefonskega omrežja in asfaltiranje lokalne ceste. Slednjo so namenili predali ob krajevnem prazniku, medtem ko se bo telefonska akcija predvsem vključitve novih naročnikov v javno omrežje nadaljevala predvidoma še mesec dni.

Kot je povedal predsednik sveta krajevnih skupnosti Brezje pri Trziču **Ivan Kolkaj**, je telefonska akcija trajala poldrugo leto, obsežno akcijo pa je v krajevni skupnosti Brezje pri Trziču in Leše vodil skupni koordinacijski odbor in gradbena odbora po obeh krajevnih skupnostih. Lani so se lotili izgradnje osnovne primarne kableske telefonske mreže. S prostovoljnim delom so izkopali 2.372 metrov kabelskih kanalov in 117 drogov različnih izvedb, montažna dela pa je opravilo Podjetje za avtomatizacijo prometa iz Ljubljane. Primarni vod obsega 2.992 metrov zemeljskih kablov in 3.825 zračnih telefonskih kablov. Letos so z deli nadaljevali z gradnjo sekundarnega razvodnega omrežja, ko so krajani izkopali še 72 jam za drogeve, izvajalec Podjetje za avtomatizacijo prometa pa je montiralo 9.700 metrov zračnih kablov, razdelilce ter priključke do strešnih leg na hišah. Zgrajeno je tako skupno 18 kilometrov telefonske mreže od avtomatske telefonske centrale v Bistrici pri Trziču do 172 novih naročnikov v

obeh krajevnih skupnostih Brezje pri Trziču in Leše.

Druga pridobitev je položitev grobege asfalta na lokalni cesti skozi Brezje. Kot je povedal nadzorni organ investitorja Samoupravne komunalno-cestne skupnosti občine Trzič **Ivan Eler**, dipl. gr. inž., je potekalo grader-sko planiranje, utrjevanje in nasipanje cestišča s tampo-nom na 750 metrov dolgem cestišču, odsek od regionalne ceste Bistrica-Begunje skozi vas Brezje, kasneje pa se bodo dela nadaljevala še proti Hušici-Hudem in Kovorju. V sedanji fazi je bil asfaltiran tudi 100 metrov dolg odcep proti Popovem. Cesta je zgrajena v širini 4,5 metra in grobo asfaltirana, ob straneh pa ima pol metra široke bankine s kompletnim odvodnjavanjem ter urejene uvoze. Položeno je bilo 4.507 kvadratnih metrov asfalta, hkrati pa je bila urejena in asfaltirana še okolica doma družbenih organizacij v površini 1.234 kvadratnih metrov, kar je skupno veljalo okrog 50 milijonov dinarjev. Vsa dela je opravilo Cestno podjetje iz Kranja.

Kratko razmišljanje Adolfa Ankona iz Slovenj Gradca

Ali dovolj skrbimo za lepšo podobo kraja?

V dnevnem tisku nenehno prebiramo, kako brezskrbni smo do čistih ulic, okolice stanovanjskih blokov in drugega. Kljub prizadevnosti turističnega društva in krajevne skupnosti tudi v Slovenj Gradcu ob še tako skrbni ekipi komunalnih čistilcev ne morejo sproti odstranjevanju nesnage, ki jo v glavnem povzročajo brezbržni in verjetno nepoučeni otroci.

Gre namreč za različne odpadke, na katere naletijo turisti ali popotniki v našem lepem mestecu, v parkih, na zelenicah, ob cestah in okoli stanovanjskih blokov; po-

sebnost težave pa so z »divjimi« smetišči, ki kvarijo lep videz turističnega kraja.

Klopi ob stezah v parku nad tovarno usnja so brezvestni občani preprosto razbili in deske porabili za drva. Precej nesnage povzročajo otroci, ki odvijajo božbončke, ne da bi papir odlagali v za to namenjene košare. Še več: skačejo po zelenicah ter uničujejo grmičevje in cvetlične nasade. Prav bi bilo, da bi vsi tisti, ki vzgajajo mladino, predvsem pa športne, telesnovzgojne in taborniške organizacije, vzgajale mlade ljudi tudi v skrbi za lepo okolje.

Vezisti borci NOV ob obisku Iskre telematike

V soboto, 6. junija, so vezisti NOV Sekcije za Gorenjsko in delavci Iskre Telematike pripravili vsakoletno tradicionalno srečanje. Najprej so se pred tovarno slikali, nato izmenjali pozdrave in si potem ogledali novi del tovarne SI 2000, kjer teče proizvodnja vtičnih enot digitalnih sistemov.

Po ogledu so imeli tovariška srečanja, kjer so vezisti NOV seznanili predstavnike Telematike o svojem nedavnem delovanju in povedali, da je vseh živčih 156. Predstavniki Iskre so udeležencem opisali porazno poslovno stanje v Telematiki, ki izvira iz pomanjkanja deviz za repromaterial neplačanih izdelkov (Irak) in pomanjkanja naročil. Pri tem so bile izrečene hude besede, kot na primer da investicija v Kidričevem ni smotrna, da je Žirovski vrh slovenski Feni, na drugi strani pa da ni sredstev za razvoj Iskrine dejavnosti, ki

je nujno potrebna za znanstveni, tehnološki in inovacijski razvoj naše države. Med še drugimi številnimi očitki in naštevanjem napak je bilo postavljeno tudi vprašanje, zakaj vodilni, ki so neučinkoviti ne odstopijo. Borci so z žalostjo v srcu poslušali o težavah Iskre, ki nadaljuje z njihovo tradicijo, vendar so menili, da »še vsako

nalogo smo rešili in težavo prebrodili, pa se bo tudi to.« Kolektiv ne sme vreči puške v koruzo, pač pa naj potrebno hitro premišljeno in učinkovito ukrepa, pri tem pa naj sodeluje vsa slovenska in jugoslovanska skupnost. Ob slovesu so si zaželeli, da bi se prihodnje leto srečali že v veselejšem in vzpodbudnejšem vzdušju.

Branko Blenkus

Sporočilo Viktorja Dragoša

Iz Osilnice

Sodelovanje med hrvaškim in slovenskim revolucionarnim gibanjem v zgornjem delu Kolpske doline in Čabranke, ki je bilo plodno že v predvojni Jugoslaviji, se je ob razpadu jugoslovanske države krepilo v težjih pogojih, vendar z novo vsebino. V maju 1941 je bil prvi sestanek komunistov v poslopiju Osnovne šole v Hrvaškem Kužlju. Drugi sestanek je bil v dnevi 17. in 18. junija 1941 na Brodu na Kolpi, na katerem so govorili o pripravi na oboroženo vstajo, ki so jih nakazovali majski zaključki posvetovanja CK KPJ v Zagrebu, pripravljali pa so tudi pospešeno zbiranje orožja.

Tesnejši stiki med hrvaški-

mi in slovenskimi partizani so se vzpostavili v mesecu aprilu 1942, ko so v te predelje prišle enote Primorsko-goranskega odreda. Prvo srečanje je bilo v Belici, naslednje pa v Grbajelu na območju SR Hrvaške. Na teh sestankih so izmenjali izkušnje iz dotedanjih bojev z okupatorskimi enotami, dogovorili so se o stalni kurirski zvezi, sporazumevanju preko reke Kolpe in Čabranke. Najpomembnejši rezultat pa je bil vsekakor dogovor o skupnih akcijah, ki naj bi okrepile boj proti okupatorju domovine in dale nov polet razvoju oborožene vstaje v teh krajih.

V spomin na 45-letnico teh

dogodkov in praznovanju krajevnega praznika Osilnice je bilo v Grbajelu množično srečanje borcev iz obeh republik, kjer so odkrili spominsko obeležje temu srečanju, spominsko ploščo so odkrili tudi na Ožboltovi hiši v Belici. Zaključek vseh prireditvev pa je bilo srečanje borcev in mladine na Taborski steni nad Belico, ki je bilo minulo soboto. Zraven teh prireditvev je bilo v Osilnici več športnih in ostalih srečanj, na katerih so sodelovala domača kulturna društva in šolska mladina. Na taborski steni so ob tej svečanosti več pionirjev sprejeli v mladinsko organizacijo.

Kar nam je o pohodu Zamosorje 87 napisal Velenjčan Martin Slatinšek

Utrjevanja bratstva

Letos je bila že devetič zapored organizator pohoda PO POTEH REVOLUCIJE »ZAMOSORJE '87« mestna konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin Split s pomočjo še drugih družbenopolitičnih dejavnikov. Tokrat so v okolici in pobočjih MOSOR v občini Omiš konec maja počastili:

- 50-letnico prihoda tovariša TITA na čelo KPJ
- 45-letnico ustanovitve jugoslovanske vojne mornarice in
- 45-letnico ustanovitve slavnega Mosorskega partizanskega odreda.

Na pohodu je sodelovalo preko štiri tisoč udeležencev, med katerimi so bili rezervni vojaški starešine iz vseh občin, ki so združene v

regijski konferenci ZRVS Split, pripadniki teritorialne obrambe, borci NOV, mladina, delovni ljudje, predstavniki jugoslovanske vojne mornarice, taborniki, planinci, starešine in gojenci iz centra visokih vojaških šol in še veliko drugih gostov iz zveznih kot republiških forumov ter predstavniki zveze rezervnih vojaških starešin iz pobratenih občin VELENJE in MOSTAR.

Smoter pohoda je bil brat-sko zblíževanje in medsebojno spoznavanje, predvsem pa seznanjanje z dogajanjem v teh krajih med narodnoosvobodilnim bojem, predvsem legendarnega planinskega masiva MOSOR in delovanjem mosorskega partizanskega oreda. Pri mnogih pomnikih in spomenikih iz

NOB so pohodniki polagali vence in cvetje.

Zaključna prireditev z bogatim kulturnim programom je bila v kraju DOC DONJI, kjer so se udeleženci ponovno srečevali med seboj, nastajala so nova poznanstva, ganljiva srečanja med soborci, mladino in ostalimi, ki so prišli iz mnogih krajev naše domovine.

Popotna zabeležka, ki jo je napisal Marjan Mihelj

Obisk na Poljskem

Poljak Edward Olejniczak je s skupino sorojakov leta 1944 prišel v Notranjski odred in ostal v njem vse do osvoboditve oz. razformiranja te enote v Ljubljani leta 1945. Že nekaj let prihaja v kraje, kjer se je nekoč boril. Zelo rad obišče svoje soborce in ljudi, ki so mu med NOB nudili kakršnokoli pomoč. Neverjetno do potankosti se spominja posameznih bojnih dogodkov med NOB. Ob tragediji kurirjev postaje TV-18 in borcev NO v Babnem polju marca 1945 je med padlimi kurirji in soborci NO pokopal tudi svojega rojaka in prijatelja. Točno se tudi spominja nepozabnega veselja pri osvoboditvi Ljubljane. Vedno, ko se do-bimo, rad zapoje tudi partizansko pesem. Vedno tudi prinese cvetje na grobove padlih borcev.

Lansko leto smo mu predstavniki odbora borcev NO

izročili spominsko medaljo in mu priredili krajšo slovesnost na Ob. odboru ZZB NOV v Cerklji. Ob tej priložnosti smo tudi skupaj obiskali DO »Kovinoplastika« v Ložu, ki je prevzela pokroviteljstvo nad Notranjskim odredom. Tedaj je povabil na obisk Poljske svoje soborce in predstavnike »Kovinoplastike«. In res je bil konec maja v organizaciji te DO organiziran šestdnevni izlet na Poljsko z avtobusom. Poleg delavcev »Kovinoplastike« so se izleta udeležili tudi predstavniki ZZB NOV v tej DO in predstavniki skupnosti borcev NO. Svojega soborca smo obiskali na njegovem domu v Łodzi. Priredil nam je zelo prisen sprejem. Ob tej priložnosti smo mu izročili tudi dve spominski medalji NO za še dva živeča njegova rojaka, sta se borila v NO. Žal ju osebno nismo mogli obiska-

ti. Najbolj mu je bilo pri srcu, ko smo tudi na njegovem domu zapeli par partizanskih pesmi. On in njegovi prijatelji pa so nam zapeli priljubljeno poljsko pesem »Še sto let prijateljstva«.

Organizatorji so nam omogočili obisk nekaterih znamenitosti Poljske. Med drugimi smo obiskali koncentracijsko taborišče Auschwitz, kjer nam je vodil v lepi srbohrvaščini razlagal o zločinah nacistov v tem taborišču. Obiskali smo tudi Krakov in Varšavo in napravili skupinske spominske posnetke pred samo rezidenco njihovega predsednika Jaruzelskega.

Ob vrnitvi v domovino smo si bili vsi enotni v želji, da bi se prijateljstvo med narodi vsega sveta še hitreje razvijalo. Le na takšen način bomo preprečili grozodejstva, ki smo jih doživeli v nedavni preteklosti.

Sedemnajsti ljubljanski grafični bienale je odprl vrata

Perfekcija in prvinskost

Vsaki dve leti, tik pred naslednjim ljubljanskim grafičnim bienalom, so obeti likovnega občinstva obrnjeni v dve smeri: eni že vnaprej pričakujejo, da »ne bo nič novega«, drugi pa si obetajo večji zalogaj novosti iz vsega sveta, ki smo mu, kot je znano, v kulturni mednarodni izmenjavi na vseh, pa tudi na likovnem področju, vse bolj odtegnjeni. Resnica o letošnji grafični predstavi v ljubljanski Moderni galeriji je nekje na sredi. Morda bi kratek posplošen opis lahko bil nekako takšen: stara, znana likovna imena ponujajo že priznano in tematsko izpolnjeno grafično podobo (kar še predvsem velja za srednjo in starejšo jugoslovansko generacijo), mlajši avtorji pa tudi zvečine ne iščejo novih izrazov v ekstravagantnih izstopanjih, ampak se vse bolj nagibajo k prvinski likovni govorici, za katero ni tako zelo pomembna grafična obrtna perfekcija, kakor je to veljalo še za generacijo nazaj.

Pozoren pogled odkrije večjo in bolj kakovostno zastopnost žensk-avtoric, bolj odločno razmerje med monokromnimi in polikromnimi

grafikami, še vedno prevladujočo in v cizelskih detajlih dodelano risbo številnih avtorjev tako imenovanega tretjega sveta in dela avtorjev iz socialističnih dežel, predvsem pa se zdi, postaja infantilni pristop, otroška podoba sveta na nek način bolj libiden odraz licente poetice.

Če odberemo za neposredno primerjavo in dokaz različnosti v smereh likovnega izraza kar med domačimi avtorji, potem lahko to še najbolj pokažemo s predstavtva Safeta Zeca in Lojzeta Logarja. Prvi še vedno vztraja v prefinjeni risbi, v patinirano zeleni barvi trave in drevesnega listja, v romantični pripovedi o izginevanju časa (pa tudi o krčevitem verovanju v neko današnjo romantiko, ki jo hoče odkrivati vedno znova), medtem ko Logar izraža veselje do življenja z vse intenzivnejšo barvo, ki pa se kljub svoji prodornosti na sliki odslikuje v okvirjih, torej ujeta in ne do kraja svobodna, zato pa po formi štrli v »vrh«, špičko, ki se zaganja čez rob grafičnega lista.

Letošnji mednarodni žiriji za bienalske nagrade je predsedoval Dunajčan Walter Kos-

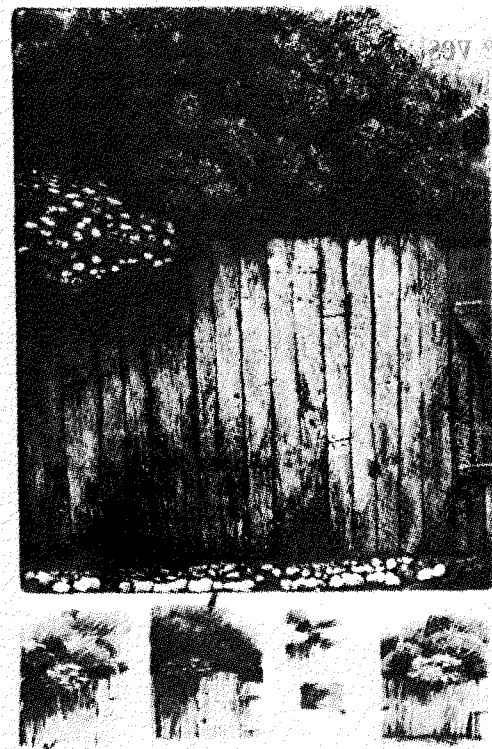
hatzky, ob njem pa so bili tudi likovni kritiki in strokovnjaki iz Rima, Montevidea, Lodza, japonskega Kanagawe in Zoran Kržišnik iz Ljubljane. Veliko častno nagrado so odmerili Tetsuyiju Nodiju iz Japonske, posebno častno priznanje pa Francozu Michelu Seuphorju. To pomeni, da bosta imela nagrajena avtorja ob naslednjem bienalu svoja obsežnejša dela na retrospektivni razstavi bienalskih nagajencev. Sicer so prejeli: veliko premijo IS Skupščine SRS Američan Dan Allison, premijo mesta Ljubljane Kanadčanka Elisabeth Ingram, premijo Stanovanske komunalne banke Italijan Walter Valentini, premijo sklada Moša Pijade Zorica Tašić iz Sarajeva, premijo sarajevske likovne akademije Anglež Howard Hodgkin, nagrado sarajevskega umetniškega kolegija Ljubljaničan Lojze Logar, ob teh pa so prejeli odkupne nagrade naših delovnih organizacij in ustanov še Urugvajec Cardillo, Poljak Jerzy Trelnski, Bolgar Ljubomir Janew, Tanin Tantrakul iz Tajske, znani Domenico Capobianco iz ZDA, Egipčan Husein El Gabali in v tej vrsti triindvajsetih

naj omenimo vsaj še tri naše avtorje: Gorazda Šefrana, Janca Kneza in Črtomira Freliha.

K sedemnajstemu ljubljanskemu grafičnemu bienalu pa lahko letos z veseljem zapišemo še dvoje: da namreč zanimanje avtorjev, število njihovih prispevkov, odziv znanih imen likovne kritike in še vrsta znakov govori o tem, da mednarodno zanimanje za to našo prireditel ne usiha in da je po dolgoletnih pripravah in ovirah v ljubljanskem Tivoliju vendarle prišlo do udeležanja projekta Mednarodnega grafičnega likovnega centra, pri katerem si obetamo, da bo z novozastavljenim programom dela še bolj povezoval likovne ustvarjalce iz vseh koncev sveta – tudi v času med bienali.

Tudi ob tem grafičnem prikazu bi lahko razmišljali in analizirali prispevek ljubljanske grafične šole za napredek svetovne grafične podobe, vendar pa kaže to temo prihraniti za retrospektivni pregled, ki bo gotovo še bolj zaokrožen in popoln ob dvajsetem bienalu.

Na koncu povejmo še, da bo mednarodna grafična razstava

Ena od različic jugoslovanskega grafičnega izraza: Safet Zec - Ograja

v Moderni galeriji v Ljubljani odprta do 30. septembra in da bo v Likovnem razstavišču Richarda Jakopiča hkrati odprta tudi razstava petih nagrajen-

cev bienala iz leta 1985: Joa Tilsona, Susan Rothenberg, Herumi Sonoyame, Karen Dugasove in Klavdija Tutte. Bojana Žokalj-Jesih

Književniki, udeleženci NOB

Milan Guček

Ob 70-letnici rojstva

Pred sedemdesetimi leti (21. junija 1917) se je v Dobriču pri Trebnjem rodil filmski režiser, scenarist, urednik in samorastniški pisatelj Milan Guček. Gimnazijo je obiskoval v Zagrebu in Ljubljani, se vpisal na pravo, ga po enem letu študija opustil in se zaposlil v banki kot socialni delavec.

Bil je prvoborec, v narodnoosvobodilnem gibanju je deloval od maja 1941 in se hkrati povezal z Osvobodilno fronto. Junija 1942 so ga Italijani s številnimi Slovenci vred internirali, pri Verdu pa so vlak, v katerem je bil Guček, zaustavili partizani. Druge grupe odredov in osvobodilni delci, to je za Gučka pomenilo odhod v partizane.

Pozneje je Guček opisal ta svoj doživljaj v knjigi Jutri bo vse dobro, opisuje pa tudi pesnika Jarca, ki je k partiza-

nom prišel enako kot on: »Z globokim, nekoliko medlim in zmedenim glasom nam je v politični uri pesnik Jarcebral z občutjem napisano črtico o jutru, ko so nas pobrali z domov Italijani, o kasarni, transportu in rešitvi. Vsem je bilo njegovo branje všeč. Ko je končal, je izročil liste tam nekomu in ta je črtico pri prici pripel na desko, ki je visela pribita na hojo pri kuhinji. Na deski je bilo s kredo napisano Stencas.«

Po osvoboditvi se je zapisal filmu kot režiser in scenarist, od leta 1958, torej dokaj pozno, je začel pisateljati. Pisal je v dnevni in periodični tisk ter izdal samostojne knjige. Bil je tudi sourednik zbornika Slovenska Istra v boju za svobodo.

Literarna zgodovina se ukvarja z njim kot s piscem njegovih prvih knjig, njegovega zadnjega romana Pekoči

sneg, ki je vsekakor njegovo najboljšo delo in eno najboljših slovenskih literarnih del s tematiko NOB, literarna kritika in zgodovina še nista ovrednotili. Ta nadarjeni samorastniški pisatelj je žal že umrl in veliko prezgodaj zapustil slovensko literarno areno.

Tako o knjigi Jutri bo vse dobro Jože Siferer meni, da je njena posebnost »v težnji prikazovati dogodke in ljudi ter njih trpljenje med vojno čim bolj stvarno, kar je pisatelj na začetku knjige tudi napovedal z besedami: »Zapiski iz dni človeške stiske in preizkušnje« in »Dogodkov, časa in krajev, ljudi in njihovih besed nisem spreminjal«.

Temu motu avtor ostaja zvest od začetka do konca. Tudi kar je v knjigi intimno avtorjevega, se giblje v širokem krogu občečloveškega čustvovanja. Sem bi spadalo veselje ob rojstvu otroka, teža ločitve od svojcev, razvita nacionalna zavest, odpor do suženjstva, gnus do izdajstva, smisel za tovarštvo,

strah v prvih spopadih s sovražnikom in podobno. Vse, kar je pisatelj kot »rešene« in borec doživljal, je izraženo v tako pristni besedi, kakor jo v partizanskih tekstih redkokdaj srečemo, navzlic temu pa delo nikakor ni samo reportaža. Je mnogo več. Je v pisatelju trdno uležano, edinstveno spominjanje, je elementarno doživljanje samega sebe in vsega osvobodilnega gibanja.

Matjaž Kmecl je o isti Gučkovi knjigi opozoril, da »kljub enostavnosti zgradbe, saj se dogodki kronološko in pogosto celo zgodovinsko opisno nizajo drug za drugim, brez retrospektive vedno dodatnega meditiranja s povojnih vidikov, le s pejsaži kot organskim dodatkom, učinkuje besedilo zaradi dinamične in usodne resničnosti, ki jo popisuje, kot roman, ne glede na namere.«

V knjigi Počakaj do prihodnje pomladi (1959) pripoveduje Guček o drugi fazi svojega partizanstva, ko se stalnim, neposrednim in življenjsko polnim stiskam iz

prvega časa umakne v relativno varnejše okolje organiziranega dela. To je že po svoji naravi človeško manj razsežno, dlje od možnosti prave tragedije.

Na doseženo raven pa se Guček vrne leta 1984 s knjigo o štirinajsti diviziji Pekoči sneg. Jože Javoršek je o njej napisal, da je to ena najbolj nenavadnih podob slovenskega trpljenja in groze, kar jih je bilo mogoče kdaj prebrati. Če bi hoteli primerjati njegovo pisanje s pisanjem svetovnih zgodovinarjev, ne bi preveč pretiravali, če bi ga primerjali z antičnimi zgodovinarji, zlasti s Tukididom, ki je »očito izpraševal udeležence in priče (tako kot Milan Guček) na obeh straneh peloponeške vojne«, povezoval vzroke z učinki in sporočil dejstva v jedrnatem, neposrednem slogu.

Po mnenju Javorška v slovenski partizanski literaturi cenimo Kocbekova pričevanja, ki opisujejo predvsem lično-ideološko življenje posameznikov sredi narodno-

svobodilnega gibanja brez stvarne zveze z neposrednim trpljenjem slovenskega ljudstva. Poznamo Zupanov Mennet za kitaro, ki je v primerjavi z Gučkovim Pekočim snegom meditacija.

Nobena teh vrhunskih knjig pa ni prepojena s tako resnično tragiko in brezumno junaško strastjo slovenskega ljudstva, s kakršno je prepojena knjiga Milana Gučka. Gučku se je posrečilo, da je brez sleherne literarne pretencioznosti, ampak samo s poštenim pisateljskim persom, nanizal resnične dogodke ter ustvaril tapiserijo slovenske groze, ki od časa do časa presega človeško domišljijo.

V knjigi Guček z vsem spoštovanjem, ljubeznijo in hvaležnostjo piše o ljudeh, ki so partizanom v bojih nesebično pomagali. Spomini, s prizadetostjo zapisovani v njegovih knjigah, pa terjajo, da se s spoštovanjem in hvaležnostjo spominjamo njegovega imena.

D. M.

Ignac Koprivec

Ob 80-letnici rojstva

Življenjska nuja pisatelju, publicistu in uredniku Ignacu Koprivcu, rojenem 26. junija 1907 (oz. po nekaterih podatkih 26. junija 1910) v Slovenskih goricah ni dovolila študiranja, po svetovnem nazoru pa je bil levičar in zavzeto na strani proletariata; pot v vrste Komunistične partije Slovenije je bila tako samoumevna. Med drugo svetovno vojno je bil izredno delaven v posebni partijski celici, ki so jo sestavljali v Ljubljani kulturni delavci-komunisti in jo je vodil Prežihov Voranc. Konec januarja ali v začetku februarja 1942 je bil v nekem zasebnem stanovanju v Ljubljani kulturni plenum, ki se ga je udeležilo okoli dvajset kulturnih delavcev, članov Osvobodilne fronte. Ti isti čas je frontovska organizacija dosegla tako stopnjo,

da je bilo mogoče misliti na ustanovitev osrednjega vodstva kulturniške organizacije. Temu vodstvu, tej vrhovni frontovski organizaciji kulturnih delavcev je bil po domenu na omenjenem sestanku postavljen za tajnika Ignac Koprivec.

V partizane je odšel konec junija 1943, še pred italijansko kapitulacijo. Opravljal je različne funkcije, med drugim je bil načelnik propagandnega oddelka Glavnega štaba. Pomagal je odkrivati pisateljske talente v brigadah. Ko je prebral Flandrovo brošuro Gorenjski junaki, ki je izšla decembra 1943, je pisal 28. januarja 1944 v Cankarjevo brigado, da bodo iz Flandrove brošure posamezne sestavke objavili v celoti v osrednjih vojaških listih, hkrati pa je izrekel sodbo o Flandru: »Smatramo na-

mreč, da bi bil zelo dober reporter!«

Po vojni je postal novinar, urednik in na koncu svobodni književnik. Že v prvih knjigah je postalo očito, da sta slovenjgoriška zemlja in njen kmet našla v Koprivcu svojega pisatelja in odličnega poznavalca. Tudi dogajanje v njegovi drugi knjigi Sestavki, ki je izšla deset let pozneje (1949), se zadržuje v slovenjgoriških vaseh, podarjena so le aktualna dogajanja med kmečkim življenjem. S poantami v svojih novelah skuša pregnati in razrešiti dilemo kmečkega človeka, ki niha med starim in novim, med neznanim in tipaže išče pravično pot v novem položaju, ki mu zastavlja toliko težko razrešljivih vprašanj. Anton Slodnjak je o teh osmih aktivističnih zgodbah in reportažah zapisal, da jih je podal Koprivec v preprostem, a točnem opisu, nem realizmu na podlagi povojnega družbenega in političnega gibanja v slovenjgo-

riški vasi ter jih ubral na izrazito neprijateljske strune do gruntarjev in duhovnikov.

S to tematiko se pojavlja tudi romanu v treh delih Hiša pod vrhom (1957), le da je, po mnenju Slodnjaka-prikazoval iste rojake bolj objektivno in s tem tudi resnici in umetnosti ustrezno. To je izraziti roman kmečke soseske. Dogajanje zajema čas tik pred vojno do časa povojne socializacije vasi-ustanavljanja zadrug.

Vrh Koprivčevega pisanja je po lastnem avtorjevem prepričanju in po sodbi literarne zgodovine in kritike, roman Pot ne pelje v dolino (1965). Roman odraža dva svetova, dva življenjska principa: individualni in kolektivni. V njem se razpreda pisateljevo trpko spoznanje o brezkončnem in nesmiselnem vrtincu v življenju kmeta, razpetega med svojo čustveno navezanostjo na zemljo in med ekonomizacijo in kolektivizacijo kmečkega dela, ki ga prinaša novi čas

zdaj v takšni in zdaj spet v drugačni obliki. V romanu Pot ne pelje v dolino je Koprivec protestiral zoper nasilno preobrazbo individualnega kmečkega gospodarstva.

Zanimivo je, kako je sam sodil o tem svojem romanu in kako ga je pisal: »Roman Pot ne pelje v dolino opisuje povojno kmečko življenje v Slovenskih goricah. V letih, ki so potekla od tistega časa, iz katerega je vzeta snov za moj roman, je bilo na vasi napravljenega marsikaj, da bi burni dogodki uvažanja socialistične preobrazbe v prvih povojnih letih zatonili v pozabo. Razkrilo se je namreč, da so se godile pri tem velike krivice. Aktivisti so s trdimi rokami zasejali po vrhovskih vaseh toliko gorja, prav zato, ker niso hoteli razumeti ljubezni človeka do zemlje in njegove skrbi za obstoje. Imeli so tako moč, da so se lahko poigravali z usodo celih naselij, zato so brez pomisleka poniževali člove-

ka. V tistih časih se je pokazalo, do kakšnega absurda se lahko razvije človeška gospodovalnost, če se nekontrolirano uveljavlja in do kakšnega mučenja takšno ravnanje vzdigne človeka, ki brani svojo zemljo, svojo človeško pravico in obstoj.

Roman je zahteval od mene pisateljski prijem brezobzirnega prikazovanja človeške resničnosti.«

Literarna zgodovina je Koprivcu priznala, da je dosegel glede kritičnosti v vprašanih družbenih spremembah na vasi v primerjavi s svojimi zgodnejšimi deli pomemben korak naprej (M. Kmecl) in da je z romanom Pot ne pelje v dolino izpričal, da je od pisanja narodopisnih črtic (Kmetje od včeraj in danes) poglobil svoje opazovanje slovenjgoriškega vaškega življenja (A. Slodnjak). Ignac Koprivec je umrl 8. decembra 1980 v Ljubljani.

Dušan Mevlja

Zgodovinski časopis kot zbornik o zgodovini denarništva na Slovenskem

Pogosto se (zlasti v zadnjem času, ko polemike terjajo zgodovinske podlage in zgodovinske sinteze) pritožujemo, da je ta veja humanističnih znanosti pri nas s svojim delom počasna in neodzivna (še posebej, ko gre za polpreteklo zgodovino). Deloma so takšne kritike upravičene, deloma pa jih uspešno ovržejo zgodovinarji vsakič, ko pride iz tiskarn nova monografija, kronika ali pa – zgodovinski časopis.

Tokrat je Zveza zgodovinskih društev predstavila četrto številko štiridesetega letnika (1986) in prvo števil-

ko enainštiridesetega letnika (1987) Zgodovinskega časopisa, pa zajeten Kosov zbornik (s ponatisti šestega in sedmega letnika Zgodovinskega časopisa – iz let 1952 in 1953), v posebni brošuri je bil ponatisnjen celoten letnik ZČ iz 1950. leta, na koncu pa je v tem »paketu«^{*} še Zgodovina denarstva in bančništva na Slovenskem (ki je nastala kot zbirka referatov s posvetovanja ob štiridesetletnici Denarnega zavoda Slovenije decembra 1984). Branja za zgodovinarje in ljubitelje je za zajeten kup, na tem, kratko odmerjenem

prostoru pa vas želimo posebej opozoriti na tiste prispevke, ki se dotikajo ali neposredno zadevajo NOB, revolucijo ali predvojno delavsko gibanje.

V četrti številki štiridesetega letnika Zgodovinskega časopisa si velja prebrati prispevek Janka Pleterskega o vprašanju nacionalne enakopravnosti in Jugoslaviji med leti 1918–1941 in članek Vladimira Klemenčiča o Nemcih v jugoslovanski statistiki med obema vojnoma. Pri tem velja dodati, da niso nič manj zanimivi, pomembni in

tehtni prispevki avtorjev, kot so Sergij Vilfan, Ferdo Gestrin, Vasilij Melik in drugi, ki se lotevajo gospodarskih in političnih tem starejših zgodovinskih obdobj (od tretjega in šestega stoletja naprej).

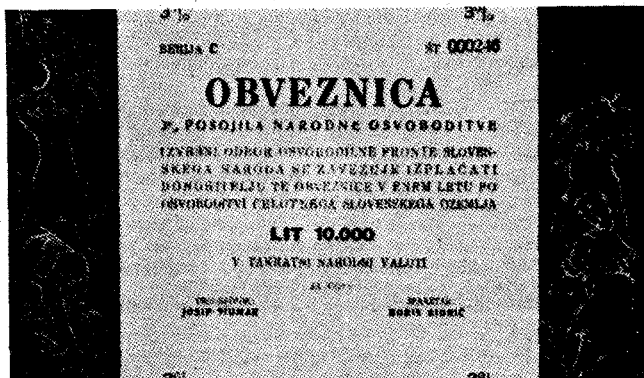
V prvi letošnji številki Zgodovinskega časopisa, ki je skoraj v celoti zbirka razprav in referatov na temo Tolminskega, deloma Goriškega in Posočja, velja opozoriti na prispevka Slavice Plahutove o fašistični stranki v Goriški pokrajini in Janka Pleterskega o Meji na So-

či v notranjih odnosih jugoslovanskega gibanja med prvo svetovno vojno.

Zgodovina denarstva na Slovenskem in referati na to temo so zgodovinarski prispevki k temeljitejšemu spoznavanju pomena in vloge denarja v življenju naših prednikov. Iz novejšega zgodovinskega obdobja, iz časa torej, ko se je šele oblikovala slovenska državnost v vsej svoji večplastnosti, je posebno zanimiv referat Damjana Guština Finančni viri in denarništvo narodnoosvobodilnega gibanja na Sloven-

skem 1941–1945, za njim pa tudi prispevka Zdenka Čepiča o preučevanju valutarne reforme leta 1945 in Metke Gombačeve o podružnici Denarnega zavoda Slovenije za Slovensko Primorje (1945). Končno bo (najbrž tudi za osvežitve spomina in za današnjo rabo) zanimiv tudi članek Marjana Matjašiča o bančništvu na začetku gospodarske reforme 1965, s čimer seže avtor na najnovejše zgodovinsko področje, katerega se zgodovinarji sicer lotevajo še bolj tipaje in z mnogimi težavami. B. Ž. J.

Že leta 1984, ko je minevalo štirideset let od ustanovitve Denarnega zavoda Slovenije, je bila Narodna banka pokroviteljica proslave in znanstvenega posvetovanja tako, da je tokratni izid zbornika tekstov iz tega posvetovanja le nadaljevanje začete dela. Obojestranska akcija je dala zgodovinarjem priložnost, da njihovi raziskovalni izsledki prej ugledajo luč javnosti, banki pa je tudi omogočila, da z neposrednim finančnim udeleževanjem pride do kakovostnih prispevkov o zgodovini njenega razvoja na Slovenskem. Gotovo je, da to ni prvi in tudi ne redki primer takšnega sodelovanja, prav tako pa je tudi res, da bi bilo neposredne udeležbe združenega dela lahko več, če bi takšno sodelovanje potekalo pravočasno, bolj fleksibilno in na podlagi obojestranske ugotovljenega, vzajemnega zanimanja. Tako pač, da ne bi imel nihče občutka, da nekaj prejema »zastonj«^{*} ali pa, da nekaj podarja.

Tole je obveznica triodstotnega ljudskega posojila narodne osvoboditve za 10.000 lir, zraven pa plačilni bon za eno liro, ki ga je izdal Denarni zavod Slovenije pri Predsedstvu SNOS.

Med bračičevci

Stoji tam gori partizan in ozira se v dolino. S to pesmijo in pa z zbornim recitalom o XIII. SNOUB Mirko Bračiča, so učenci osnovne šole iz Frama, ki je po njej poumenovana pozdravili njihove pripadnike. Preživeli borci iz mariborske in prekmur-

ske regije so se sešli v Partizanskem domu na Planici nad Framom.

V ta pododbor je vključenih 108 borcev, kar je ena četrtnina vseh borcev te brigade. Dva živita v Bosni in Hercegovini, ostali pa v Mariboru, Rušah, Slovenski Bistrici, Ptujju, Ormožu in Gornji Radgoni.

Gregor Ciril, predsednik pododborja je poročal o njihovi dejavnosti v zadnjih dveh letih. Nanizal je vrsto aktivnosti, pri katerih so delovali kot pododbor ali pa posamezni člani še na drugih področjih. Med glavnimi je vsekakor bila priprava na pisanje drugega dela monografije o tej enoti in zbiranje finančnih sredstev za njeno izdajo. Posamezni člani so obiskali več kot 130 delovnih organizacij in niso odšli praznih rok.

Na zboru je veljala še posebna zahvala Splošno gradbenemu podjetju Konstruktor iz Maribora, ki je prevzel pokroviteljstvo na pododborom. O tem so na srečanju podpisali posebno listino.

Pododbor je tvorno sodeloval še s krajevnimi in drugimi organizacijami, kjer živijo njihovi borci. Pri tem so se eni in drugi prizadevali, da bih pri sprotnih nalogah in pa pri prenašanju, razvijanju in ohranjanju tradicij NOB, storili kar največ. To so posamezniki v razpravi še posebej poudarili.

Navzoči so prisluhnili še Ivanu Dolničarju-Janušku, nekdanjemu politkomisarju brigade, generalpolkovniku. V svojem nagovoru, je na kratko obudil spomine na tiste težke boje z okupatorjem, ki jih je enota v sklopu drugih vodila v raznih krajih Slovenije, pa tudi na tiste na Pohorju, in pod njenim vzhodom.

Petnajstim najzaslužnejšim so podelili knjižne nagrade.

Drago Miklavc

Občinski odbor ZZB NOV Kočevje vabi vse skupnosti borcev, ki imajo domicil v občini Kočevje, da se udeležijo proslave ob dnevu borca, dnevu rudarjev in ob krajevnem prazniku Rudnik-Salka vas, ki bo v soboto, 4. julija, ob 10. uri v Klinji vasi pri Kočevju.

Občinski odbor ZZB NOV Kočevje in ZB NOV Rudnik-Salka vas

Zveza borcev krajevne skupnosti Hrpelje-Kozina v sodelovanju s sosednjimi KS, skupnostjo borcev Istrskega odreda ter aktivisti Južnoprimorskega okrožja, vabimo svoje člane in ostale občane na tovariško srečanje, ki bo 4. julija ob 16. uri na Tatre, v partizanske Brkine.

Pripravljalni odbor

Invalidi za republiške naslove

V mesecu maju je bilo letošnje prvenstvo invalidov v kegljanju. Zbrali so se v Hali Golovec v Celju iz trinajstih društev.

Med seboj se je pomerilo 93 tekmovalcev in tekmovalk. Svoje športne moči so merili ekipno in posamezno. Moške ekipe so sestavljali kegljači: Celja, Maribora, Ljubljane, Raven na Koroškem, Radovljice, Titovega Velenja, Ajdovščine, Žalca, Trbovelj, Izole, Murske Sobote in Vrhnike.

Najboljši med posamezniki: Ženske – Erika Lešnik – SAMORASTNIK Ravne 409 kegljev

Moški – Cveto Zgonc; DRŠI Celje 430

Ekipno so zmagali: Ženske – 1. SAMORASTNIK Ravne 1126

Moški – 1. DRŠI Celje 2367

Jože Jenič

Vabila in obvestila

V pripravi je formiranje odbora skupnosti borcev prometnotehnične službe v NOV in PO Slovenije. Pozivamo borce, ki so bili v vojnih področjih VII. in IX. korpusa ter IV. operativne cone v sestavi: delavskih bataljonov, vozaških eskadronov in voznih komor, etapnih voženj in etapnih skladišč, avtokomand, železniškega bataljona (v Belokranjskem okrožju) prometno-informativnih postaj, poštne, telegrafske, telefonske in zaledne kurirske službe, gradbene in prometne brigade, tehnične in prometne oficirje in njihove pomočnike na vojnih področjih, člane prometno-tehničnih odsekov v korpusih vojnih področij ter IV. operativne cone, ter člane prometno-tehničnega oddelka Glavnega štaba Slovenije s člani prometno-tehničnega oddelka Baze Glavnega štaba Slovenije v Dalmaciji, da se glasijo na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11, za Odbor skupnosti borcev prometno-tehnične službe NOV in POS. Radi bi izpolnili razpoložljivo evidenco. Prosim vas, da priložite opis svoje udeležbe v prometno-tehnični službi.

Iniciativni odbor za organiziranje skupnosti borcev prometnotehnične službe

Vabimo borce iz naše krajevne skupnosti in druge borce, ki bi hoteli nekaj ur preživeti na našem Krasu, da pridejo na naš krajevni praznik, ki bo v soboto, 27. junija 1987 ob 17. uri.

Tega dne bodo tudi razstavili album padlih borcev NOV. Odbor ZB Sela na Krasu

2. julija se bodo na Trdinovem vrhu pri Novem mestu zbrali radiotelegrafisti in šifrerji.

4. julija bo v Novi vasi na Blokah zbor borcev Notranjskega odreda ter vse notranjskih borcev in aktivistov.

V petek, 26. junija, bo v Sežani IV. plenum partizanskih učiteljev Primorske. Ob 9.30. Ne prezrite!

Vabimo vas na odkritje spominske plošče Okrožni komisiji VOS-OF za Tolminsko, ki bo ob praznovanju krajevnega praznika krajanov Čadrga nad Tolminom.

Popravljamo

a) Ivan Jan, avtor v prejšnji številki objavljenega sestavka o Gorenjskem in Kokrškem odredu nas je opozoril na nekaj neljubih napak: pisalo je Ževma namesto Zemva, Mitja Verdnik namesto Matija, Gorenc namesto Gorenje, izmutila se nam je letnica 1944 (v prvem stolpcu), napak se je zapisalo, da so borce drugim enotam odstavili, kajti bili so

Odkritje bo v soboto, dne 27. junija 1987 ob 15. uri na domačiji Rudija Klobučarja v Čadrgu 11, ob vsakem vremenu. Slavnostni govornik bo tov. Ivan ERŽEN, podsekretar RSNZ SRS.

V kulturnem programu sodelujejo:

– Tolminski oktet in učenci osnovne šole iz Tolmina-Čadrga.

Po kulturnem programu bo tovariško srečanje pri nekdanji osnovni šoli v Čadrgu.

Odbor skupnosti borcev VOS-OF za severno Primorsko

Posebej za dan borca

Skupščina občine Laško vabi na srečanje borcev Kozjanskega odreda, aktivistov Kozjanskega okrožja, borcev 2. bataljona 3. brigade VDV in ranjencev, zdravstveno in tehnično osebje partizanskih bolnic področja Jurklošter, ki bo v nedeljo, 5. julija 1987, ob 11. uri v centru Jurkloštra.

dani (odstopili so jih, po odredbi so odšli v...) bilo je še nekaj manjših, predvsem tiskarskih napak.

Bodi s tem kratkim zapisom popravljeno, kar je bilo napak!

b) Miloš Rutar, avtor članka o Cvetu Močniku-Florjanu, opozarja na napako v datumu, ki označuje bitko na Lož. Bila je 19. oktobra in ne 19. septembra 1941.

Skupnost borcev IV. brigade VDV partizanskih kurirjev, Odbor za severno Primorsko in DPO KS Kojško vabijo svoje padlih komandirjev P-25, nekdanje kurirje Primorske, borce, borke, aktiviste OF in vse sodelavce, ki so sodelovali med NOV s kurirskimi postajami, prav tako mladimo in vse druge, da se udeležijo odkritja spominskega obeležja kurirski postaji P-25 in njenima dvema padlima komandirjema, ki bo v nedeljo, 5. julija, ob 16. uri v Snežatnem pri Kojškem (v Brdih).

Odbor kurirjev za severno Primorsko

Vse borke in borce Gornjevipavske partizanske čete vabimo na zbor, ki bo v soboto, 4. julija 1987, ob 9. uri pri Abramcu na Nanosu.

Domicilni odbor skupnosti borcev Gornjevipavske partizanske čete Ajdovščina

VSEM BORCEM III. SNOUB IVANA GRADNIKA, KI SE SREČANJA V VIPAVI NISO UDELEŽILI

Obveščamo vas, da smo 27. aprila 87. v Vipavi, na dan OF, skupaj z enoto JLA, ki nadaljuje tradicije gradnikovcev, ob navzočnosti številnih predstavnikov DPO severnoprimorskih občin in občine Sežana ter krajanov in predstavnikov domicilnih enot 31 div. NOV zelo slovesno praznili 44-letnico ustanovitve III. SNOUB Ivana Gradnika.

Po enourni slavnosti na športnem igrišču smo v Domu JLA priredili zbor skupnosti borcev, na katerem smo:

- podali in odobrili poročilo o delu DO in njenih komisiji

- sprejeli okvirni program dela odbora, komisiji in borcev do naslednjega zbora,

- izvedli in brez pripomb izpeljali dopolnilne volitve.

Po končanem uradnem delu zbora je nas, nekaj nad 170 gradnikovcev, skupaj s predstavniki domicilnih enot 31 div. NOV, DPO sev. primorskih občin in občine Sežana ter s starešinami enota JLA, ob zakuski in prijetni kapljici preživeli nekaj ur ob kramljanju ob spontani partizanski pesmi. Prav prijetno smo se počutili in si ob slovesu zazeleli še veliko takih in podobnih srečanj.

Pogrešali smo vašo navzočnost.

Pričakujemo vas naslednjega leta, ob proslavi jubilejne 45-letnice ustanovitve naše brigade.

Po sklepu zbora vas tovariško pozdravljamo, želimo veliko sreče, zdravja in dobrega počutja.

Domicilni odbor III. SNOUB Ivana Gradnika

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: BOJAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN IREPIN, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ŽRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorica-izdajateljica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 1598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacijo IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35